EMILE AJAR

ONCA YOKSULLUK VARKEN

ROMAN

Türkçesi: Vivet Kanetti

6
ageenakitaplığı

agorakitaplığı

244

EMILE AJAR

Goncourt ödüllü ünlü Fransız yazar Romain Gary'nin takma adı. Gary, genç bir yazann ikinci kitabı olarak kaleme aldığı *La Vie Devant* Soi'yı (Onca Yoksulluk Varken) bu takma adla yayınlatmıştır. Gary'nin 1975'te *Onca Yoksulluk Varken'le* layık görüldüğü Goncourt Ödülü'nü iki ayrı isimle birlikte kazanması Fransız edebiyat aleminde büyük bir skandal doğurmuştu. Yazarın ölümünden sonra, vasiyetnamesi olarak yeğeni Paul Pavloviç'in bastırdığı *Emile Ajar'ın Yaşamı ve Ölümü* kitabının ("Vie et mort d'Emile Ajar", 1981, Gallimard) bir yerinde Romain Gary bütün bu oyunu şu yalın cümleyle ifade etmişti: "Yalnızca kendim olmaktan bıkmıştım."

Emile Ajar

ONCA YOKSULLUK VARKEN

Türkçesi: Vivet Kanetti

Onca Yoksulluk Varken Emile Ajar

Kitabın özgün adı:

La vie devant soi

Fransızca'dan çeviren: Vivet Kanetti Kapak tasarım: Mithat Çınar Mizanpaj: Handan özden Kar

Agora'da Birinci Basım: Haziran 2009 ISBN: 978-605-103-038-8

Baskı ve Cilt: İdil Matbaacılık Tel: (0212) 674 66 78

AGORA KİTAPLIĞI Gümüşsüyü Mahallesi Osmanlı Yokuşu, Muhtar Kâmil Sokak No: 5/1 Taksim/İSTANBUL Tel: (0212) 243 96 26-27 Fax: (0212) 243 96 28

‘“Sevdiğin yüzünden deli oldun,’ dediler. Yaşamın tadını yalnız deliler bilir,’ dedim.”

(Yafî)

ONCA YOKSULLUK VARKEN

Size ilk ağızda söyleyebilirim ki, asansörsüz bir altıncı katta oturuyorduk ve bu durum bütün kilolarına karşılık yalnızca iki bacağı olan Madam Rosa için gerçek bir gündelik yaşam kaynağıydı; derdiyle kederiyle. Bize hep anımsatırdı bunu, tabii bir başka şeyden yakınmadığı zamanlar, çünkü aynı zamanda Yahudiydi. Sağlığı da iyi değildi ve size ta baştan söyleyebilirim ki, bir asansörü hak edecek kadmdı.

Madam Rosa'yı ilk gördüğümde üç yaşımda olmalıydım. Daha önce bellek diye bir şey olmaz, bilgisizlik içinde yaşar insan. Bilgisizliğim üç ya da dört yaşımda son buldu, bazen özlemini çektiğim oluyor.

Belleville'de daha birçok Yahudi, Arap ve Zenci olmasına karşın Madam Rosa altı katı hep tek başma tırmanmak zorunda kalırdı. Bir gün merdivende öleceğini söylerdi, bütün veletler de ağlamaya koyulurlardı, çünkü biri öldü mü yapılan hep budur. Bazen altı yedi kişi, bazen daha da kalabalıktık o evin içinde.

Madam Rosa'nın sadece ay sonunda gelen bir havale için bana baktığım önceleri bilmiyordum. Bunu öğrendiğim zaman artık altı ya da yedi yaşımı doldurmuştum, parayla bakıldığımı bilmek beni iyice sarstı. Madam Rosa'nm beni bedavaya sevdiğini, birbirimiz için bir anlam taşıdığımızı sanıyordum. Bütün bir gece ağladım; ilk büyük kederimdi bu.

Madam Rosa, tabu üzgün olduğumu gördü, bana aile denen şeyin hiçbir anlam taşımadığını, yeryüzünde, tatile çıkarken köpeklerini ağaçlara bağlayıp terk eden insanlar bile bulunduğunu, böylece her yıl üç bin köpeğin sevgisizlikten öldüğünü anlattı. Beni kucağına oturttu, dünyada en

değerli şeyi olduğuma yemin etti ama hemen para havalesi aklıma geldi, ağlayarak kaçtım.

Aşağıya, Mösyö Driss'in kahvesine indim, eskiden Fransa'da halı satıcılığı yapmış, her şeyi görmüş Mösyö Hamil'in karşısına oturdum. Mösyö Hamil'in çevresine iyilik saçan güzel gözleri vardır. Onu tanıdığım zaman zaten çok yaşlıydı, o zamandan beri de boyuna yaşlandı.

"Mösyö Hamil, neden hep gülümsüyorsunuz?"

"Böylece her gün, iyi belleğim için Tann'ya şükrediyorum, Momo'cuğum... Altmış yıl önce, gençliğimde, bir kadına rastladım. Beni sevdi, ben de onu sevdim. Sekiz ay sürdü bu, sonra kadın bir başka eve taşındı. Altmış yıl sonra hâlâ aklımdadır. Seni unutmayacağım derdim ona. Yıllar geçiyordu, unutmuyordum. Bazen korkuyordum. Önümde daha uzun bir yaşam vardı, silgi Tann'nm elindeyken, ben gariban adam, kendime nasıl böyle bir söz verebilirdim ki? Ama şimdi içim rahat. Cemile'yi unutmayacağım. Çok az zamanım kaldı, onu unutmadan öleceğim."

Aklıma Madam Rosa geldi, biraz duraksadım, sonra sordum:

"Sevdasız yaşanabilir mi, Mösyö Hamil?"

Yanıtlamadı. Sağlığa iyi gelen naneli çayından içti. Bir süredir Mösyö Hamil'in sırtında hep gri bir maşlah vardı, çağrılırsa eğer, ceketle yakalanmasın diye. Yüzüme baktı, sessizliği sürdürdü. Daha on sekizimi doldurmadığımı, bilmemem gereken birtakım şeyler olduğunu düşünüyor olmalıydı. O sıralarda yedi yaşındaydım, belki de sekiz, tam olarak söyleyemem, tarihlenmedim çünkü, birbirimizi daha iyi tanıdığımızda göreceğiniz gibi. Tabü tanışmamızın zahmete değebileceğim düşünürseniz.

"Mösyö Hamil, neden beni yanıtlamıyorsunuz?"

"Pek gençsin, çok genç olunca da bazı şeyleri bilmemek daha iyidir."

"Sevdasız yaşanabilir mi, Mösyö Hamil?"

"Evet," dedi ve başım öne eğdi, utanmışçasına. Ağlamaya koyuldum.

Uzun zaman Arap olduğumu bilmedim, çünkü kimse beni aşağılamıyordu. Bunu bana ancak okulda öğrettiler. Ama hiç dövüşmezdim, insan birini dövdü mü hep bir yanı sızlar.

Madam Rosa Polonya'da Yahudi olarak doğmuştu, ama Cezayir'de, Fas'ta da uzun yıllar savunmuştu kendini, Arapça'yı da sizin benim gibi bilirdi. Aynı nedenlerden ötürü Ya-hudice'yi de bilirdi, aramızda sık sık bu dilde konuşurduk. Apartmandaki öteki kiracıların çoğu zenciydi. Bisson sokağında beş zenci yurt var, ikisinde de Afrika'daki gibi kabile halinde yaşarlar. En kalabalık olanlan özellikle Sarakolle'ler-dir. Toucouleur'ler de hiç fena sayılmazlar. Bisson sokağında daha bir sürü yurt var ama size hepsini sayacak zamanım yok. Sokağın ve Belleville caddesinin geri kalan kısmında daha çok Yahudiler ve Araplar oturur. Goutte d'Oı'a kadar bu böyle sürer, sonra Fransız mahalleleri başlar.

Önceleri annem olmadığını, hatta bir annem olması gerektiğini bile bilmiyordum. Madam Rosa, aklıma kötü şeyler getirmemek için onun sözünü etmekten kaçınırdı. Neden doğduğumu ve bu işin tam olarak nasıl geliştiğini bilmiyorum. Benden epey büyük olan arkadaşım Le Mahoute, doğumlara temizlik koşullarının yol açtığını söyledi. Kendisi Fas'ta Casbah'da doğmuş, Fransa'ya daha sonra gelmişti. O zamanlar Casbah'da temizlik koşullan yokmuş, ne bide, ne içilebilir su, hiçbir şey olmadığından doğmuş Le Mahoute. Le Mahoute bütün bunları daha sonra öğrenmiş, babası bu işte kimsenin kötü niyetli olmadığına yemin edip kendini temize çıkarmaya çalıştığı zaman. Le Mahoute, kendini savunan kadınların artık temizlik koşullan için bir haplan olduğunu da söyledi, o ne yazık ki çok erken doğmuştu.

Bize haftada bir ya da iki kez gelen epey anne vardı, ama hep başkaları için. Madam Rosa'mn evinde hemen hemen hepimiz orospu çocuğuyduk; orospular birkaç aylığına kendilerini taşrada savunmaya giderlerken, bir de dönüşlerinde, hep gelirlerdi çocuklarını görmeye. İşte, annemle başım böyle derde girdi. Benim dışımda herkesin bir annesi varmış gibime geliyordu. Annemi getirtmek için midemde kramplar edinmeye, çırpınmaya başladım. Karşıki kaldı-nmda topu olan bir velet vardı, her kamı ağrıdığında annesinin geldiğini söylemişti. Kamım ağndı ama hiçbir sonuç alamadım, çırpınmalarım da bir işe yaramadı. Daha çok dikkat çekmek için evin her

yerine sıçmaya bile koyuldum. Hiçbir şey olmadı. Annem gelmedi. Madam Rosa bana Arap Kıçı dedi. İlk kez böyle bir şey söylüyordu, çünkü

Fransız değildir kendisi. Ona bas bas bağırıyordum, annemi görmek istiyorum diye, öcümü almak için de haftalarca her yere sıçtım. Madam Rosa sonunda, bu işi sürdürürsem yetimhaneyi boylayacağımı söyledi, o zaman korktum, yetimhane çocuklara ilk öğretilen şeydir çünkü. O sıralar Madam Rosa'nın evinde yedi orospu çocuğuyduk; hepsi de yarışırcasına sıçmaya koyuldular, çünkü veletler kadar kimse geleneklere bağlı değildir. Her yer o kadar bokluydu ki, ben bu arada göze batmaz oldum.

Madam Rosa, böyle bir durum dışmda da artık yaşlı ve yorgundu, bu olayı çok kötü algılıyordu, zaten Yahudi olarak eziyet görmüş biriydi. Doksan beş kilosu ve iki bacağıyla günde birkaç kez tırmanıyordu altı kat merdiveni, içeri girip burnuna bok kokusu geldiğinde de paketleriyle birlikte kendini atıveriyoıdu koltuğuna ve ağlamaya koyuluyordu, tabü onu da anlamak gerekir. Fransa'nın nüfusu elli milyondur, diyordu ki, hepsi bizim gibi yapmış olsaydı Almanlar bile dayanamaz, basıp giderlerdi. Madam Rosa Almanya'yı savaş sırasında iyi tanımıştı, ama dönmüştü oradan. İçeri giriyor, bok kokusunu alıyor, avaz avaz bağırmaya koyuluyordu, "Auschwitz burası! Auschvvitz burası!" diye, çünkü zamanında Yahudiler Auschwitz'e sürülmüştü. Ama ırkçılık konusunda her zaman çok nazikti. Örneğin, pis Arap dediği küçük bir Moise vardı bizde, ama bana hiç öyle bir şey demezdi. O dönem, kilolarıma rağmen ne kadar ince olduğunu fark etmiyordum. Boş verdim sonunda, çünkü hiçbir şey olmuyordu; annem gelmiyordu, ama kramplarım, çırpınmalarım uzun zaman sürdü, şimdi bile bazen kamımın sızladığı olur. Sonra daha başka türlü fark ettirmeye çalıştım kendimi. Dükkânlardan yürütmeye başladım: bir domates, bir kavun... Hep birinin bakmasını bekliyordum, görülsün diye. Patron çıkıp da suratıma bir tokat indirdiğinde bas bas bağırmaya koyuluyordum, ama her şeye karşın biri benimle ilgilenmiş oluyordu.

Bir keresinde, bir bakkalın önündeydim, tezgâhtan bir yumurta çaldım. Patron kadındı, beni gördü. Kadınların olduğu yerlerden yürütmeyi yeğliyordum, emin olduğum tek şey annemin kadm olduğuydu, çünkü başka türlü olamaz. Bir yumurta alıp cebime soktum. Patron geldi; iyice

fark edilmek için bana bir tokat atmasını bekliyordum. Ama kadm yanıma çömeldi, başımı okşadı.

"Ne şirin şeysin sen," dedi.

Önce, duygularımı sömürüp yumurtasını geri almak istediğini düşündüm, yumurtayı avucumda, cebimin dibinde sıkıca tuttum. Bari bir tokat atsaydı beni cezalandırmak için: Bir annenin sizi fark ettiği zaman yapması gereken şey budur. Ama doğru tezgâha gitti, bir yumurta daha verdi. Sonra öptü beni. Öyle umut dolu bir anım oldu ki anlatamam size, olacak iş değil. Öğlene kadar dükkânın önünde bekledim. Bilmiyordum ne beklediğimi. Bazen kadm gülümsüyordu, oracıkta, elimde yumurtamla kalakaldım. Altı yaşındaydım ya da ona yakın bir şey, ömür boyu süreceğini sanıyordum, oysa topu topu bir yumurtaydı. Evime döndüm, bütün gün kamım ağrıdı. Madam Lola'nın kendisinden rica ettiği bir yalancı tanıklık nedeniyle Madam Rosa karakolda bulunuyordu. Madam Lola, dördüncü katta oturan, bu hale gelmeden önce Sene-gal'de boks şampiyonu olmuş, Boulogne ormanında çalışan kadm kılıklı biriydi; ormanda sadist olarak yanlış kapıyı çalmış, bir müşteriyi de iyice pataklamıştı; çünkü adam ne bilsin! Madam Rosa, akşam Lola'yla sinemaya gittiklerini, sonra da birlikte televizyon seyrettiklerini söylemeye gitmişti karakola. Size Madam Lola'dan çok söz edeceğim daha, gerçekten herkes gibi olmayan biriydi, çünkü neler var dünyada. Ben onu işte herkese benzemediği için seviyordum.

Veletlerin tümü bulaşıcıdır. Birine bir şey olmaya görsün, hemen ötekilere de oluverir. O sıralar Madam Rosa'nın evinde yedi çocuktuk, içimizden ikisi de gündüzcüydü: pek tanınmış Mösyö Moussa'nm, bir şeyden ölmüş karısının yokluğu nedeniyle, sabah saat altıda, çöp saatinde bize bıraktığı veletler. Öğleden sonra da, kendisi ilgilenmek üzere gelip alırdı onları. Bir Moise vardı benden de ufak olan, keyifli doğduğu için sürekli gülen Banania vardı, eskiden Vietnamlı bir annesi babası olmuş ve bir yıldır, para yollamadıklarından beri Madam Rosa'nın artık bir gün daha tutamayacağı Michel vardı. Yiğit bir kadındı bu Yahudi; ama sınırlan vardı. Sık sık, kendilerini savunan kadınlar uzaklara, çok para getiren yerlere gidiyorlardı, talep çoktu oralarda ve çocuklarım, bir daha dönmemek üzere, Madam Rosa'ya emanet ediyorlardı. Gidiveriyorlardı, sonra küüüt. Bunlar hep analan zamanında kürtaj olamamış, gereksiz çocukların öyküleri. Madam

Rosa çocuktan, bazen kendilerini yalnız hisseden, gereksinme içinde olan ailelerin yanma yerleştiriyordu, ama güç işti bu, çünkü yasa diye bir şey vardır. Bir kadm kendini savunmak zorunda kalınca babanın koruyuculuğuna hakkı yoktur, orospuluk bunu gerektirir. O zaman kadm hakkını yitirmekten korkar, çocuğu başkalarına verilmesin diye de onu gizler. Bir kreşe koyar, tanıdığı, ağızlarının sıkılığına güvendiği insanların yanma. Madam Rosa'nın evinden gelip geçmiş bütün orospu çocuklarım sayamam size, ama orada benim gibi temelli bulunan çok az çocuk vardı. Benden sonra en uzun ömürlü olanlar Moise, Banarda ve sonunda Monsieur le Prince sokağındaki bir lokantanın aldığı VietnamlIydı, onu şimdi görsem tanıyamam bile artık, öylesine uzak geliyor.

Annemi tutturmaya başladığımda Madam Rosa, küçük kendini beğenmiş, dedi bana, bütün Arapların böyle olduğunu söyledi, elinizi uzatırsınız kolunuzu isterler. Madam Ro-sa'nın kendisi böyle değildi, bunlan sadece önyargılardan ötürü söylüyordu, ben bal gibi biliyordum en çok beni sevdiğini. Bağırmaya koyulduğum zaman ötekiler de bağırmaya koyulurlardı. Madam Rosa da birden kendini, annelerini tutturmuş, yarışırcasına çığlık koparan yedi veletle buldu, gerçek bir kolektif isteri krizi geçirdi. Olmayan saçım yoluyor, nankörlükten gözyaşı döküyordu. Elleriyle yüzünü gizleyip sürdürdü ağlamayı, ama bu yaş acımasızdır. Alçılar bile dökülüyordu duvardan, Madam Rosa'nın ağladığından değil, bunlar sadece maddi zararlardı.

Madam Rosa'nın ağarmış saçlan da dökülüyordu, çünkü yerlerinde pek durmuyorlardı artık. Madam Rosa kel olmaktan çok korkuyordu, pek başka bir şeyi kalmamış bir kadm için dehşet bir şeydir bu. Herkesten daha çok kıçı ve göğsü vardı, aynaya baktığında da büyük gülücükler atardı kendine, sanki kendi kendini beğenmeye çalışıyormuş gibi. Pazar günü tepeden tırnağa giyinir, kızıl perukasını takar, Beaulieu parkına oturmaya giderdi, orada saatlerce kalırdı, büyük bir şıklıkla. Günde birkaç kez boyanırdı, ama elden ne gelir! Peruka ve boyalarla her şey daha az belli oluyordu. Çevresi daha güzel dursun diye de evin içini hep çiçekle doldururdu.

Sakinleştiği zaman Madam Rosa beni kenefe sürükledi, kışkırtıcı dedi bana, kışkırtıcıların hep hapisle cezalandırıldıklarını söyledi. Annemin bütün yaptıklarımı gördüğünü, bir gün ille de ona kavuşmak istiyorsam, temiz ve

namuslu bir yaşantı sürdürmem gerektiğini söyledi. Kenef çok ufak bir yerdi. Madam Rosa yüzeyinden ötürü bütünüyle sığamı-yordu içine, hatta gariptir, bu kadar yalnız bir insanın onca geniş bir yüzeyi olması.

içimizden biri için havalelerin arkası kesilince Madam Rosa suçluyu sokağa atmazdı. Örneğin Banania'nm durumu buydu, babasının kim oluğu bilinmiyordu, hiç sitem edü-mezdi kendisine; annesi her altı ayda bir, biraz para yolluyordu; belli olmazdı o da. Madam Rosa, Banania'yı azarlıyordu ama bizimkinin umurunda bile değildi, çünkü üç yıllık bir geçmişi ve gülücükleri vardı sadeçe. Madam Rosa belki Banania'yı yetimhaneye verebilirdi sanıyorum, ama gülücüğünü asla; biri ötekisiz olamayacağı için ikisini de tutmak zorundaydı. Karalar görsün diye Banania'yı Afrikalıların yurtlarına götürmek, benim görevimdi. Madam Rosa buna çok önem veriyordu.

"Karalar görmeli, yoksa uyumsuzluk çekecek ilerde."

Böylece Banania'yı alıp yan tarafa götürüyordum. Çok iyi karşılanıyordu, çünkü bunlar aileleri Afrika'da kalmış insanlardır ve bir çocuk hep bir başkasını anımsatır. Madam Rosa, adı Toure olan Banania'nın Malili mi, Senegalli mi, Gineli mi ya da başka bir şey mi olduğunu kesinlikle bilmiyordu, çocuğun annesi, Abidjan'a geneleve gitmeden önce kendini Saint-Denis sokağında savunuyormuş, böyle şeyler bilinemez bu meslekte.

Moise de çok düzensizdi, ama Madam Rosa sıkışık durumdaydı, Yahudiler arasmda birbirine atılacak kazık değildir yetimhane. Benim üç yüz franklık havalem her aybaşı geliyordu, bu yüzden bir dokunulmazlığım vardı. Sanıyorum Moise'nin annesi vardı, ama kadm utanıyordu, annesi babası hiçbir şey bilmiyordu, iyi bir ailedendi, hem Moise sarışın, mavi gözlüydü, belirgin bir burnu da yoktu; bunlar hep açık itiraflardır, adamın yüzüne bakmak yeter.

Garanti her ay gelen üç yüz frangım, Madam Rosa'yı bana karşı saygılı olmaya zorluyordu. On yaşıma tırmanıyordum, hatta erken gelişme bozukluklarım vardı, çünkü hep herkesten önce kalkar Arapların çükü. Yani, Madam Ro-sa'nın gözünde sağlam bir mal olduğumu, beni gözden çıkarmadan önce iki kez düşüneceğini biliyordum. Kenefte öyle olmuştu,

altı yaşımdayken. Yılları karıştırıyorum diyeceksiniz ama doğru değil, aklıma esince anlatacağım size bir anda nasıl yaşlandığımı.

"Dinle Momo, en büyükleri sensin, onlara örnek olmalısın, ananla kafamızı ütüleme artık burada. Annelerinizi tanımadığınıza şükredin, çünkü sizin yaşınızda hâlâ duyarlılık diye bir şey vardır, ne biçim orospular olduklarım bilseniz aklınız durur, hatta düş görüyorum sanırsınız bazen. Orospu nedir, biliyor musun?"

"Kendilerini kıçlarıyla savunan insanlardır."

"Bu iğrenç şeyleri nereden öğrendin, merak ediyorum, ama büyük bir gerçek payı var söylediğinde."

"Siz de kendinizi kıçınızla savundunuz, değil mi Madam Rosa, genç ve güzel olduğunuzda?"

Gülümsedi, hoşuna gidiyordu bir vakitler genç ve güzel olduğunu duymak.

"İyi bir çocuksun sen, Momo, ama rahat dur. Bana yardım et. Yaşlı ve hastayım. Auschvvitz'den çıktığımdan beri dertten başka bir şey görmedim."

Öylesine üzüntülüydü ki, çirkin olduğu görülmüyordu. Kollarımı boynuna doladım, onu öptüm. Sokakta, katı yürekli bir kadm olduğu söyleniyordu ve doğruydu, onunla uğraşacak hiç kimsesi olmadığı. Altmış beş yıl kata bir yürekle dayanmışta bu işe, bazı anlar da bağışlanması gerekirdi.

O kadar ağlıyordu ki çişim geldi.

"Özür dilerim Madam Rosa, çişim geldi." Sonra ona dedim ki:

"Madam Rosa, tamam, annem için olanaksız biliyorum, ama bir köpeğimiz olamaz mı onun yerine?"

"Ne? Ne? Bir köpek için yer mi var burada sanıyorsun? Peki, neyle besleyeceğim onu? Kim havale yollayacak ona?"

Ama Calefeutre sokağındaki köpek satıcısından kıvır kıvır gri bir fino çalıp da eve getirdiğimde hiçbir şey demedi. Köpeklerin satıldığı dükkâna girdim, okşayabilir miyim diye sordum, bildiğim bakışlardan birini fırlatınca sahibi bana köpeği verdi. Onu aldım, okşadım ve bir ok gibi fırlayıp kaçtım. Bildiğim bir şey varsa, o da koşmaktır. Bunsuz yapılamaz hayatta.

Bu köpekle iyi bir belâ sandım başıma. Onu öylesine sevmeye koyuldum ki, olacak şey değil. Ötekiler de öyle. Bana-nia hariç belki, onun hiç umurunda değildi, zaten mutluydu böyle nedensiz; hiç mutluluğu bir nedene bağlı zenci görmedim daha. Köpeği hep kollarımın arasmda tutuyor, ona bir ad bulmayı bir türlü beceremiyordum. Tarzan ya da Zor-ro'yu her düşündüğümde hissediyordum ki bir yerde henüz kimsesi olmayan ve bekleyen bir ad var. Sonunda sakınganlıkla Süperi seçtim, daha güzel bir şey bulursam değiştirme olanağım kendime tanıyarak. İçimde toplanıp birikmiş bir sürü fazlalık vardı, hepsini Süpeı'e verdim. Onsuz ne yapardım, bilmiyorum, bayağı tez davranmak gerekmişti, herhalde kodese düşerdim. Onu gezdirdiğimde kendimi bir şey sanıyordum, çünkü tek varlığı bendim. Onu o kadar çok seviyordum ki, bir başkasına verdim. O sıralar dokuz yaşındaydım ya da ona yakın bir şey, o yaşlarda düşünmeye başlanmıştır bile, mutluluk anlan dışmda belki. Hem kimsecikler alınmasın, şunu da söylemek gerekir ki, Madam Rosa'nın evi alışık olduğunuz zaman bile hüzünlüydü. Bu yüzden, Süper duygusal açıdan gözümde büyümeye başladığı zaman ona bir yaşam kurmak istedim; olanağım olsaydı bunu kendime yapardım. Dikkatinizi çekerim, o da herhangi biri değil, bir fino köpeğiydi. Bir bayan, oo ne güzel bir ufak köpek dedi, benim mi, satılık mı diye sordu. Üstüm başım dökülüyordu, bizim buralan hiç andırmayan bir yüzüm vardır, hem görüyordu köpeğin başka cins bir şey olduğunu.

Süpeı'i ona beş yüz franga sattım, gerçekten iyi bir iş yapıyordu Süper. Beş yüz frank istedim kadından, çünkü ola-naklan olduğunu görmek istiyordum. Tam üstüne basmışım, kadının şoförlü bir arabası bile vardı. Süpeı'i hemen içeri soktu; ne olur ne olmaz, annem babam olur da bağırmaya koyulurlar diye. Bakın şimdi ne söyleyeceğim size, inanmayacaksınız çünkü. Beş yüz frangı aldım, bir lağım deliğine attım. Sonra kaldırıma oturdum, yumruklarımı gözlerime bas-tınp danalar gibi ağladım, ama mutluydum. Madam Ro-sa'rnn evinde güvence diye bir şey yoktu, yaşlı hastaya karşı

kıldan inceydi boynumuz, parasızlık, tepemizdeki yetimhane; bir yaşam değildi bunlar bir köpek için.

Eve dönüp de Madam Rosa'ya Süperdi beş yüz franga sattığımı, parayı da lağım deliğine attığımı söylediğim zaman kadının ödü patladı, yüzüme baktı, koştu gitti odasma, kapıyı da içerden iki kez kilitledi. Ondan sonra uyumak için hep kilitliyordu kapışım, bir de bakarsın boğazım bir kez daha kesmeye kalkarım diye. Öbür veletler köpeği sattığımı öğrenince dehşet bir çıngar kopardılar, çünkü Süpeı'i gerçekten değil, yalnızca oynamak için seviyorlardı.

O sıralar bir sürüydük, yedi-sekiz çocuk. Sosyal Yardım uygunsuzluk diye evini bastığında annesinin kurtarmayı başardığı Selime vardı. Komşular kaldırım orospusu diye ihbar etmişlerdi kadını. Kadıncağız, müşteriyle olan durumunu yanda kesmiş, mutfakta olan Selime'yi pencereden zemin kata çıkarabilmiş ve onu bütün gece çöp tenekesinde gizlemişti. Sabah Madam Rosa'ya geldi çöp kokan veletle, isteri halinde. Geçici olarak Antoine vardı, tam bir Fransız, tek Fransız kö-kenlimizdi, ona dikkatle bakıyorduk neye benziyor diye. Ama Antoine sadece iki yaşmdaydı, bu yüzden pek bir şey göremiyorduk. Sonra başka kim, anımsamıyorum, hep değişiyordu, sürekli veletlerini geri almaya geliyordu anneler. Madam Rosa kendilerini savunan kadınların yeterince manevi destekleri olmadığım söylüyordu, çünkü pezevenkler genellikle mesleklerini doğru dürüst yapmıyorlar artık. Orospular da bir yaşama nedenleri olsun diye çocuklarım gereksiniyorlar. Sık sık dönüyorlardı, boş bir anlan olduğunda ya da bir hastalık kaptıklarında, çocuklarından yararlanmak için de onlan köye götürüyorlardı. Hiçbir zaman anlamadım, neden yasaktır vesikalı orospuların çocuklarım büyütmeleri, ötekiler hiç çekinmiyor. Madam Rosa, bunun nedeni kıçın Fransa'daki önemidir sanıyordu, böyle bir önem başka yerlerde görülmez, burada bu, gözle görülmedikçe aklın alamayacağı boyutlar kazanır. Madam Rosa diyordu ki, Fransa'nın en önemli şeyleri On Dördüncü Louis'yle kıçlandır, bu yüzden orospu olarak tanımlananlar baskı altında tutulurlar, çünkü namuslu kadınlar bunu sadece kendilerine istemektedirler. Ağlayan kadınlar gördüm bizim evde, çalıştıklan mesleğe karşın bir veletleri var diye onlan polise ihbar etmişlerdi, kadınlar geberiyorlardı korkudan. Madam Rosa onlan rahatlatıyor, bizzat orospu çocuğu olan ve onu koruyan bir komiseri olduğunu anlatıyordu, bir de ona

sahte kimlikler yapan bir Yahudisi vardı, kimlikler öylesine gerçektiler ki, kimsecikler açamazdı ağzım. Bu Yahudiyi hiç görmedim, çünkü Madam Rosa onu gizliyordu, Almanya'da, yanlışlıkla öldürülmedikleri Yahudi yurdunda tanışmışlardı ve bir daha hiç yakalanmayacaklarına yemin etmişlerdi. Bir Fransız mahallesinin oradaydı Yahudi, kendine deli gibi sahte kimlikler yapıyordu. İşte onun sayesindedir ki, Madam Rosa'nın herkes gibi başka bir insan olduğunu kanıtlayan belgeleri vardı. Madam Rosa bunlarla, İsraillilerin bile kendisine karşı hiçbir şey kamtlaya-mayacaklarmı söylüyordu. Tabu bu konuda hiçbir zaman bütün bütüne rahat değildi, çünkü böyle bir şey için ölmüş olmak gerekir. Yaşam dediğin sürekli bir paniktir.

Kısaca size diyordum ki, bizde var olmayan geleceğini sağlamak için Süper"i verdiğim zaman veletler saatlerce gürültü ettiler, her zamanki gibi çok hoşnut olan Banania'nm dışmda. Ben size şunu derim, dünyalı değildi bu namussuz, dört yaşma basmıştı ve hâlâ hoşnuttu.

Ertesi gün Madam Rosa'nın yaptığı ilk iş, üşütük olup olmadığımı anlamak için beni Doktor Katz'a sürüklemek oldu. Madam Rosa kanımı aldırmak, Arap olarak frengim var mı yok mu araştırmak istiyordu, ama Doktor Katz öyle öfkelendi ki, sakalı titremeye başladı; unuttum size sakalı olduğunu söylemeyi. Bir güzel payladı Madam Rosa'yı, bunlar Orleans söylentileri, diye bağırdı. Orleans söylentileri, konfeksiyoncu Yahudilerin, beyaz kadınlan genelevlere yollamak için ba-yıltmadıklanydı, herkes de çok bozuluyordu; fol yok yumurta yok, hep kendilerinden söz ettirir bunlar.

Madam Rosa hâlâ altüst olmuş durumdaydı.

"Nasıl oldu tam olarak?"

"Beş yüz frangı aldı ve bir lağım deliğine attı."

"Bu ilk şiddet krizi nri?"

Madam Rosa yamtlamadan yüzüme bakıyordu. İyice üzüntülüydüm. İnsanları üzmeyi hiçbir zaman sevmedim. Biraz filozofumdur. Doktor Katz'ın arkasındaki şöminenin üstünde bembeyaz kanatlı bir yelkenli vardı. Mutsuz olduğumdan gitmek istiyordum, başka bir yere, çok uzaklara,

kendimden uzaklara. Yelkenliyi uçurmaya koyuldum, üstüne biniyor, emin bir elle okyanusları geçiyordum. Sanıyordum ilk kez oracıkta, Doktor Katz'ın yelkenlisinde gittim uzaklara. O zamana kadar çocuk olduğumu söyleyemem gerçekten. Şimdi bile, istediğimde, Doktor Katz'ın yelkenlisine binebilir, tek başıma uzaklara gidebilirim. Bundan hiçbir zaman, hiç kimseye söz etmedim, hep oradaymışım gibi yapıyordum.

"Doktor, rica ederim iyi inceleyin bu çocuğu. Kalbimden ötürü bana heyecanlan yasakladınız, ama dünyada en değerli şeyini sattı ve lağım deliğine tam beş yüz frank attı. Ausc-hmtz'de bile yapmazdık bunu."

Bisson sokağı çevresindeki bütün Yahudiler ve Araplar Doktor Katz'ı Hıristiyan iyiliğinden ötürü çok iyi tanırlardı, herkese bakardı sabahtan akşama, hatta daha geç saatlere kadar. Onu çok iyi anımsıyorum, kendimden söz edildiğim duyduğum, önemli bir şey gibi incelendiğim tek yerdi orası, sık sık gelirdim tek başıma, hasta olduğumdan değil, bekleme salonunda oturmak için. Bir süre otururdum. Doktor Katz orada nedensiz bulunduğumu, dünyada onca yoksulluk varken bir iskemle işgal ettiğimi görürdü, ama her zaman çok sevimli bir biçimde gülümser, bana kızmazdı. Sık sık, ona bakarken, bir babam olsa onu seçerdim diye düşünürdüm.

"Bu köpeği akıl almaz bir biçimde seviyordu, uyumak için bile onu kollarına alıyordu, şimdi de ne yapıyor? Köpeği satıyor, parayı da atıyor. Bu çocuk herkes gibi değil, Doktor. Ailesinde ani bir delilik olayından korkuyorum."

"Bir şey olmayacak Madam Rosa, hiçbir şey olmayacak, sizi temin edebilirim."

Ağlamaya koyuldum. Hiçbir şey olmayacağım biliyordum ama bunu ilk kez açık açık duyuyordum.

"Ağlayacak bir şey yok, Momo'cuğum. Ama iyi geliyorsa ağlayabilirsin. Çok ağlar mı?"

"Hiç," dedi Madam Rosa. "Hiç ağlamaz bu çocuk, oysa. Tanrı bilir neler çektiğimi."

"Öyleyse görüyorsunuz, ilerleme var. Ağlıyor. Normal bir biçimde gelişiyor. Onu bana getirmekle iyi ettiniz, Madam Rosa, size yatıştırıcı haplar yazacağım. Bu sizinkisi korku sadece."

"Çocuklara bakınca çok korkmak gerekir Doktor, yoksa serseri olurlar."

Giderken yolda el ele yürüdük. Madam Rosa bilileriyle görülmekten hoşlanır. Sokağa çıkmadan önce hep uzun uzun süslenir, çünkü bir kadındır ne de olsa eskiden beri ve hâlâ biraz bir şeyleri kalmıştır. Çok boyanır ama onun yaşında gizlenmeye çalışmak artık hiçbir işe yaramaz. Yahudi bir kurbağa gibi bir kafası vardır, gözlüklü ve astımlı. Paketleriyle merdiveni çıkarken sürekli durur, bir gün merdivenin ortasında düşüp ölüvereceğini söyler, sanki altı katın tümünü tırmanmak çok önemli bir şeymiş gibi.

Evde muhabbet tellalı Mösyö N'Da Amedee'yi bulduk. Kendisine aynı zamanda pezevenk denir. Buraları tanırsanız, hep Afrika'dan gelen yerlilerle dolu olduğunu bilirsiniz, bu adm belirttiği gibi. Gecekondu denen bir sürü yurtları vardır, en önemli gereçler yoktu bu yurtlarda, temizlik koşulları ve oralara kadar gidemeyen Paris kentinin ısıtma düzeni gibi. Oda başına sekizer kişi, yüz yirmi insanın barındığı zenci yurtları vardır, aşağıda bir tek tuvaletli. Bu yüzden de her yere sıçarlar; çünkü böyle şeyler bekletilmez. Teneke mahalleleri vardı benden önce, ama göze görünmesinler diye Fransa onları yıktırdı. Aubervilliers'de kömür sobalarıyla Senegallileri zehirledikleri bir yurt anlatıyordu Madam

Rosa. Penceresiz bir odaya koyuyorlardı onları, ertesi gün de ölmüş buluyorlardı. Adamlar, dürüst insanların derin uykusuyla uyurken, sobadan çıkan kötü dumanlarla boğuluyorlardı. O yana, Bisson sokağma sık sık giderdim onlan görmeye, her zaman çok iyi karşılanırdım. Genellikle benim gibi Müslümandılar, ama bu bir neden değildi. Henüz dokuz yaşmda, kafasının içinde hiçbir düşünce olmayan bir velet görmek hoşlarına gidiyordu sanıyorum. Yaşlıların kafası hep düşüncelerle doludur. Örneğin bütün zencilerin aynı olduğu doğru değüdir. Karanlığa alıştığınız zaman onlara yemek yapan Madam Sabor, Mösyö Dia'ya hiç benzemezdi. Gırgır bir adam değildi Mösyö Dia. Öyle gözleri vardı ki, sanki sizi korkutmak isterdi. Hep okurdu. Bir de nah şu kadar uzun, bir dalganın üstüne basmca da katlamveren bir usturası vardı. Tıraş olmak için kullanıyordu onu, ama kime yutturuyorsun. Elli kişiydiler yurtta. Ötekiler de hep onun sözünü

dinlerlerdi. Okumadığı zamanlar, en güçlü adam olmak için yerde vücudunu çalıştırırdı. Topuz gibiydi, ama yetinmek bilmiyordu. Anlamıyordum zaten, bu kadar bodur olan bir bey neden kendini genişletmek için o kadar çaba harcardı ki. Ona hiçbir şey sormadım, ama sanırım y[a]P– mak istediği bütün işler için kendini yeterince güçlü hissetmiyordu. Benim de bazen geberesim gelir; öylesine güçlü olmayı çeker canım. Bazı anlar, polis olup artık hiçbir şeyden ve kimseden korkmamak isterim. Zamanımı Deudon Sokağındaki karakolun çevresinde dolanmakla geçiriyordum, ama umutsuz bir şeydi, dokuz yaşmda bunun olanaksız olduğunu biliyordum, ergin değildim henüz. Polis olmayı tasarlıyordum kafamda, çünkü onların güvenlik kuvvetleri vardır. En güçlü şey budur diye düşünüyordum, komiserlerin varlığından henüz habersizdim, bu iş poliste biter sanıyordum. Ancak sonra öğrendim çok daha iyi şeyler olduğunu, ama hiçbir zaman emniyet müdürlüğüne kadar yükselemedim, imgelemimin ötesinde bir şeydi bu. Sekiz, ne! dokuz ya da on yaşımda olmalıydım ve kendimi yeryüzünde kimsesiz bulmaktan çok korkuyordum. Madam Rosa altı katı ne kadar güç çıkarsa, sonra o kadar çok oturuyordu, ben de kendimi o denli eksik hissediyor, o denli korkuyordum.

Bir de bu tarih sorunum vardı, bayağı canımı sıkan; hele yaşıma göre çok ufak olduğumu söyleyerek beni okuldan kovduklarında. Nasıl olsa önemli değildi, doğduğumu ve yasalara uygun olduğumu kanıtlayan belge sahteydi. Size söylemiş olduğum gibi Madam Rosa'da bunlardan bir sürü vardı, hatta polis onu bulmak için aramaya gelse, soyunda birkaç kuşaktan beri hiç Yahudi olmadığını bile kamtlayabi-lirdi. Almanlara mal yetiştiren Fransız polisi tarafından ansızın yakalamp Yahudüer için bir bisiklet pistine yerleştirildiğinden beri, her yandan korumuştu kendini. Soma Almanya'ya, yakıldıkları bir Yahudiler yurduna götürüldü. Sürekli korkuyordu, ama herkes gibi değil, daha da çok.

Bir gece, rüyasında bağırdığım duydum, uyandım, kalktığım gördüm. İki oda vardı, birini kendine ayırmıştı; sadece kalabalık olduğu zamanlar, Moise ve ben yanında yatardık. O gece de öyle olmuştu, ama Moise bizimle değildi, onunla ilgilenen çocuksuz bir Yahudi ailesi vardı, evlerinde incelemekteydiler onu, evlât edinmeye değer mi değmez mi diye bakıyorlardı. Moise adamların gözüne girmek için öylesine çaba harcıyordu

ki, bitkin dönüyordu eve. Tienne sokağında kaşer[1] satan bir bakkal dükkânları vardı.

Madam Rosa bağırınca uyandım. Işığı yaktı, tek gözümü açtım. Başı sallanıyordu, gözleri sanki bir şeyler görüyormuş gibiydi. Sonra yataktan kalktı, üstüne sabahlığını geçirdi, dolabın altmda bir anahtar gizliydi. Eğilince kıçı her zamankinden daha büyük olur. Peşine takıldım, çünkü o kadar korkuyordu ki, tek başına kalmaya cesaret edemiyordum.

Madam Rosa merdivenleri bazen aydınlıkta, bazen karanlıkta iniyordu; bizde merdiven otomatiği ekonomik nedenlerden ötürü çok kısa sürer, yönetmen namussuzun tekidir. Bir an karanlık olunca otomatiği ben yaktım hıyar gibi, aşağı katta olan Madam Rosa bir çığlık attı, biri var sandı. Yukarıya, soma aşağıya baktı, soma yeniden inmeye koyuldu, ben de inmeye koyuldum, ama artık otomatiğe hiç elimi sürmüyordum, birbirimizi korkutuyorduk bununla. Neler döndüğünü her zamankinden de az anlıyordum, her seferinde daha ürkütücüdür bu. Dizlerim titriyordu, merdivenleri Kızılderili kurnazlıklarıyla inen bu Yahudiyi görmek korkunç bir şeydi, sanki her yer düşmanla doluymuş gibi, hatta daha da beter.

Zemine vardığında Madam Rosa sokağa çıkmadı, sola döndü, ışık olmayan, yazm bile kapkara mahzenin merdivenine yöneldi. Madam Rosa oraya gitmemizi yasaklardı bize, çünkü hep orada boğazlarlar çocukları. O merdiveni inmeye koyulunca, gerçekten *ayvayı* yedik sandım, tamamen bulut olmuştu, koşup Doktor Katz'ı uyandırmak istedim. Ama şimdi öylesine korkuyordum ki, yine de orada kalıp kımılda-mamayı yeğliyordum. Kımıldarsam, bir anda, doğduğumdan beri gizlenen canavarlar filan, çığlıklar atarak her yerden üstüme atlayacaklardı kuşkusuz.

İşte o zaman biraz ışık gördüm. Mahzenden geliyordu, azıcık rahatladım. Canavarların ışık yaktığı pek az görülür, hep karanlıktır onlara iyi gelen.

Koridora indim; çiş, hatta daha ötesinde bir şeyler kokuyordu, çünkü yandaki zenci yurtta yüz kişi için sadece bir tek tuvalet vardı ve bu tür şeyleri, yapabildikleri her yere yapıyorlardı. Mahzen birkaç bölüme ayrılmıştı, kapılardan biri açıktı. Madam Rosa işte oraya girdi, ışık oradan geliyordu. Baktım.

Ortada bütün bütüne çökmüş, pis ve topal kırmızı bir koltuk vardı. Madam Rosa koltukta oturuyordu. Duvar taşlan diş gibi çıkıyor, neredeyse gülüyorlardı. Bir konsolun üstünde Yahudi dallı bir şamdan ve yanan bir mum vardı. Şilteli, battaniyeli, yastıklı atılacak durumda bir yatak görünce, apışıp kaldım. Patates çuvallan, bir gaz ocağı, bidonlar ve sar-dalya kutulan da vardı. Öylesine şaşırmıştım ki korkmuyordum artık, sadece kıçım açıktı, üşümeye başlamıştım.

Madam Rosa o sefil koltukta bir süre kaldı, zevkle gülümsüyordu. Kurnaz, hatta muzaffer bir hava takınmıştı. Sanki çok kurnazca ve çok güçlü bir iş becermiş gibiydi. Soma kalktı. Köşede bir süpürge vardı, mahzeni süpürmeye başladı. Yapılacak iş değüdi bu, toz kaldınyordu, astımı için de tozdan beteri yoktu. Madam Rosa hemen soluk almakta güçlük çekmeye, bronşlan ıslık çalmaya başladı, ama sürdürdü süpürmeyi, onu benim dışımda uyaracak kimse yoktu, kimsenin umurunda değildi. Tabü bana bakması için kendisine para veriyorlardı ve tek ortak yanımız hiçbir şeyimiz, kimsemiz olmamasıydı, ama tozdan kötü şey yoktu astımı için. Soma süpürgeyi bıraktı, mumu üfleyerek söndürmeye çalıştı, ama iri yanlığına karşm soluğu yetmiyordu. Parmaklarım diliyle ıslattı, öyle söndürdü mumu. Hemen kaçtım, işini bitirdiğini, artık çıkacağım biliyordum.

Tamam, hiçbir şey anlamıyordum, ama bu sadece bir kez daha yinelenmiş oluyordu. Altı katı inip gecenin ortasında toz kaldırdıktan soma, kurnaz bir havayla mahzeninde oturmaktan niçin mutluluk duyduğunu bilmiyordum.

Madam Rosa yukan çıktığında artık korkmuyordu, ben de öyle; çünkü bunlar bulaşıcı şeylerdir. Yan yana, dürüst insanların derin uykusuna daldık. Bunun üstüne çok düşündüm ben, sanıyorum Mösyö Hamil böyle söylemekte haksız. Bence, en iyi uyuyanlar dürüst olmayanlardır. Çünkü hiçbir şeyi takmazlar, oysa dürüst insanlar gözlerim kırpamazlar, her şeyi dert edinirler. Yoksa dürüst olmazlardı. Mösyö Hamil'in hep öyle deyimleri vardır: "eski deneyime güvenin siz" ya da "müşerref oldum" biçiminde ve bunun gibi sevdiğim, bana Mösyö Hamil'i anımsatan daha bir sürü deyim. Mösyö Hamil öyle bir adamdı ki daha iyisi yapılamaz. 'Atalarımın dili'ni yazmayı öğretirdi bana, 'atalar' derdi hep, çünkü annemin babamın sözünü bile etmek istemezdi. Bana Kur'an'ı okuturdu, çünkü Madam Rosa bunun

Araplar için iyi olduğunu söylüyordu. Madam Rosa'ya annem, babam ve beni kanıtlayan hiçbir belge yokken, adımın Momo olduğunu, iyi bir Müslüman olduğumu nasıl bildiğini sorduğumda, cam sıkılır, bir gün, büyük ve sağlam bir insan olduğum zaman bütün bunları açıklayacağım söylerdi, ama henüz bir duyarlılığım varken korkunç bir şok geçirmemi istemiyordu. Çocuklarda ilk kollanacak şey duyarlılıktır, derdi. Oysa annemin kendini savunduğunu bilmek umrumda değildi, annemi tamsaydım onu sever, onunla ilgüenir, ona iyi bir pezevenk olurdum; ■ tıpkı müşerref olduğum Mösyö N'Da Amedee gibi. Madam Rosa'yla yaşamaktan çok hoşnuttum, ama daha çekici, daha çok benim olan bir yakınım olsaydı, geri çevirecek değildim, Allah kahretsin. Madam Rosa'yla da ilgüenebilirdim, ilgüeneceğim bir annem olsa bile. Mösyö N'Da Amedee'nin koruduğu bir sürü kadm var.

Madam Rosa adımın Momo, dinimin Müslüman olduğunu biliyorsa, demek ki kökenlerim vardı, yani hiçbir şeysiz değildim. Annemin nerede olduğunu, neden beni gelip göremediğini öğrenmek istiyordum. Ama o zaman Madam Rosa ağlamaya koyulur, nankör olduğumu, ona karşı hiçbir şey hissetmediğimi, başka birini istediğimi söylerdi. Cayıverirdim. Tamam, biliyordum, kendim savunan bir kadm, temizlik koşullarının zamanında durduramadığı bir çocuk doğurunca bunun altında hep bir sır yatar, bu da Fransızca'da orospu çocukları denen sonucu doğurur, ama ne komik şey, Madam Rosa, Momo ve Müslüman olduğumdan kuşku duymuyordu kesinlikle. Her halde hatırım için uydurmamıştı bunu. Bir keresinde bundan Mösyö Hamil'e söz ettim, o sırada Cezayir'in efendisi olan Sidi Abdurrahman'm yaşamım anlatıyordu bana.

Mösyö Hamil bize Cezayir' den gelmiş. Otuz yıl önce Mekke'ye hacca gitmiş. En sevdiği Cezayirli, Sidi Abdurrah-man'dır, çünkü dediği gibi gömlek her zaman daha yakındır gövdeye. Ama bir de, öbür hemşerisi, hep balıklatın çektiği seccadesinin üstünde oturan Sidi Ouali Dada'yı gösteren bir halısı vardır. Havalarda hah çeken balıklar ciddi gelmeyebilir insana, ama din bunu gerektirmektedir.

"Beni kanıtlayan hiçbir şeyim yokken, nasıl olur da Momo ve Müslüman olarak tanınıyorum, Mösyö Hamil?"

Mösyö Hamil, Tann'nın buyruğu yerine gelsin demek istediğinde hep bir elini yukarı kaldırır.

"Madam Rosa seni küçücükken aldı, bir nüfus kütüğü de tutmuyor. O zamandan beri gelip geçen çok çocuk gördü, Momo'cuğum. Meslek sırtına da sadık, çünkü ağız sıkılığını şart koşan kadınlar var. Seni Momo ve Müslüman olarak kaydetti, soma da seni dünyaya getirenden bir daha haber çıkmadı. Verdiği tek yaşam haberi sensin, Momo'cuğum. Güzel de bir çocuksun. Babanın Cezayir savaşmda öldüğünü düşünmek gerekir, güzel ve yüce bir şeydir bu. Bir bağımsızlık savaşı kahramanı o."

"Mösyö Hamil, olmayan bir kahraman yerine, var olan bir babayı yeğlerdim ben: İyi bir pezevenk olup annemle il-gilenseydi daha iyi ederdi."

"Böyle şeyler söylememelisin, Momo'cuğum, Yugoslav-lan ve Korsikalılan da düşünmek gerekir, her zaman her şeyi bizim sırtımıza yüklüyorlar. Zor iş bu mahallede çocuk büyütmek."

Ama bana öyle geliyordu ki, benden gizlediği bir şey biliyordu Mösyö Hamil. Çok yiğit adamdı ve yaşamı boyunca bir seyyar hah satıcısı olmasaydı çok iyi olacaktı, hatta belki o da Mağrip'teki öteki aziz Sidi Ouaü Dada gibi balıkların çektiği uçan bir halının üstünde oturacaktı.

"Peki neden beni okuldan koddular, Mösyö Hamil? Madam Rosa, yaşıma göre çok küçük olduğumdan dedi, soma yaşıma göre çok büyük olduğumu, sonra olmam gereken yaşta olmadığımı söyledi ve beni Doktor Katz'a sürükledi. Doktor da belki büyük şairler gibi, çok değişik biri olacağımı söyledi."

İyice hüzünlü görünüyordu Mösyö Hamil. Gözlerinden ötürüydü bu. İnsanların hüznü her zaman, en çok gözlerinin içindedir.

"Çok duyarlı bir çocuksun sen, Momo'cuğum. Bu seni öteküerden değişik kılıyor biraz..."

Gülümsedi.

"Bugün herkesi öldüren bir şey değil duyarlılık."

Arapça konuşuyorduk, Fransızca'sı o kadar etkili olmuyordu.

"Acaba babam büyük bir haydut muydu, Mösyö Hamil, sözünü etmeye bile korkuyor herkes."

"Hayır, hayır; gerçekten değil, Momo. Hiç buna benzer bir şey duymadım."

"Peki, ne duydunuz Mösyö Hamil?"

Gözlerini indirip içini çekerdi.

"Hiçbir şey."

"Hiçbir şey mi?"

"Hiçbir şey."

Bana hep aynı şeyi söyledi: Hiçbir şey. Ders bitmişti, Mösyö Hamil en sevdiğim öykü olan Nice'den söz etmeye koyuldu. Sokaklarda dans eden palyaçolardan, arabaların üstüne oturmuş neşeli devlerden söz ettiğinde, evimde hissederim kendimi. Oralardaki mimoza ormanlarım seviyorum, palmiyeleri seviyorum. Bir de bembeyaz kuşlar vardır, öylesine mutludurlar ki alkış tutarcasına kanat çırparlar hep. Bir gün Moise ve adı gerekmez başka bir herifi yürüyerek Nice'e gidip, *orada mimoza ormanında* avlanarak yaşamaya razı etmiştim. Sabah yola çıktık, Pigalle meydanına kadar gittik, ama meydana varınca korktuk, çünkü evden uzaktık ve geri döndük. Madam Rosa delireceğini sandı, ama hep düşüncesini belirtmek için böyle konuşur.

Müşerref olduğum Doktor Katz'a yapüan bu ziyaretten soma Madam Rosa'yla eve döndüğümüzde, karşımızda aklınızın alabileceği en iyi giyinen adam olan Mösyö N'Da Amedee'yi bulduk... Paris zencilerinin en büyük muhabbet tellalı ve pezevengidir kendisi. Madam Rosa'yı ailesine mektup yazdırmak için görmeye gelir. Yazmayı bilmediğini başka kimseye söylemek istemez. Mösyö N'Da Amed6e'nin elinizi üstüne sürebileceğiniz pembe ipek bir takım, pembe bir gömlekle pembe bir şapkası vardı. Kravatı da pembeydi, bu giysiler onu çok çekici kılıyordu. Afrika'daki birçok

ülkeden biri olan Nijerya'dan geüyordu ve kendi kendini adam etmiş biriydi. Sürekli tekrarlıyordu bunu. "Kendi

kendini adam etmiş biriyim ben," diye, *giysileri ve parmaklarındaki* elmas yüzüklerle. Her parmağında bir yüzük vardı, Seine nehrinde öldürüldüğünde de yüzükleri almak için parmaklarım kestiler, çünkü bu bir hesaplaşmaydı. İleride heyecanlanmayasınız diye bunu size hemen söylüyorum. Yaşadığı sürece Pigalle'deki en iyi yirmi beş metre ona aitti, tırnaklarım da bizzat pembe olan manikürcülerde yaptırırdı. Söylemeyi unuttum, bir de yeleği vardı. Parmağının ucuyla bıyığım ellerdi sürekli, ona karşı tatlı davranmak istercesine. Mösyö N'Da Amedee şişmanlamaktan korktuğu için esansı yeğleyen Madam Rosa'ya, armağan olarak hep yiyecek bir şeyler getirirdi. Madam Rosa'nın kötü koktuğunu hiç görmedim, son zamanlara kadar. Kısaca esans, Madam Rosa'ya armağan olarak en çok yakışan şeydi, bir sürü, bir sürü şişesi vardı, ama neden kokuyu özellikle kulak arkasına sürdüğünü hiçbir zaman anlamadım, danaların kulaklarına özellikle maydanoz taktıkları gibi. Bu size sözünü ettiğim zenci Mösyö N'Da Amedee'nin okuması yazması yoktu aslında, çünkü okul çağından çok önce adam olmuştu. Şimdi tarihi yeniden yazacak değilim burada, ama zenciler çok acı çektiler, olanaklar elverdikçe de onları anlamak gerekir. İşte Mösyö N'Da Amedee bundan ötürü Madam Rosa'ya mektuplar yazdırır, onlan ailesine, admı bildiği Nijerya'ya yollardı. Irkçılık onlar için devrime kadar korkunç olmuş, şimdi bir rejimleri var, artık acı çekmiyorlar. Benim hiçbir yakınmam olmadı ırkçılık konusunda, bu yüzden de ne bekleyebilirim, büemiyorum. Neyse, bundan başka kusurlan da olmalı zencilerin.

Mösyö N'Da Amedee, üç dört kişiden fazla olmadığımız zamanlar yattığımız yatağın üstüne otururdu, daha kalabalık olduğumuzda Madam Rosa'nın yanında yatardık. Ya da, bir ayağım yatağın üstüne koyar, Madam Rosa'ya söyleyeceği şeyleri yazdırmak için öylece kalırdı. Mösyö N'Da Amedee konuşurken çeşitli hareketler yapar, heyecanlanır, hatta sonunda ciddi ciddi öfkelenirdi bile, hiç de kızdığından filan değil, ailesine, aşağı tabaka olanaklarının elverdiğinden çok, daha çok şeyler söylemek istediği için. Hep sayın ve sevgili babacığımla başlar, soma küplere binerdi, anlatımı olmayan olağanüstü şeylerle doluydu, hepsi de içinde kalıyordu. Her sözcükte altınlar, elmaslar gerekirken, onun elinde hiçbir olanak yoktu.

Madam Rosa ona, içinde kendi kendini yetiştirme öğrenimi gördüğü mektuplar yazardı, Mösyö N'Da Amedee böylece bir bayındırlık işleri müteahhiti, ülkesi için bir velinimet olacak, barajlar yaptıra-büecekti. Mösyö N'Da Amedee bunları hep sonsuz bir zevkle dinlerdi. Madam Rosa ona köprüler, yollar ve gereken her şeyi yaptırırdı. Mösyö N'Da Amedee'nin, mektuplarda yaptığı işleri dinlerken mutlu olmasından hoşlanırdı Madam Rosa, daha gerçekçi dursun diye de zarfın içine hep para koyardı. Mösyö N'Da Amedee Champs-Elysees, belki daha da yükseklerden gelen kostümünün içinde pek keyifliydi, sonradan Madam Rosa onun gerçek bir inanmışın gözleriyle dinlediğini ve Afrika zencilerinin -başka yerlerde de vardır-yine de bu türün en iyileri olduğunu söylerdi. Gerçek inanmışlar Mösyö Hamil gibi Tann'ya inanan insanlardır, Mösyö Hamil sürekli Tann'dan söz ederdi; bana bunların küçük yaşta, henüz kafamıza herhangi bir şey girebilirken öğrenilmesi gereken şeyler olduğunu anlatırdı.

Mösyö N'Da Amedee'nin kravatına iliştirilmiş parlayan bir elması vardı. Madam Rosa bunun sarulabileceği gibi sahte değil, gerçek bir elmas olduğunu söylüyordu, çünkü bu konuda ne kadar kuşkulu olsanız azdır. Madam Ro-sa'run dedesi elmaslarla uğraşmıştı, Madam Rosa'ya da miras olarak bir sürü bilgi bırakmıştı. Mösyö N'Da Ame-dee'nin elmasın üstündeki yüzü de parlıyordu, ama aynı nedenlerden ötürü değil. Madam Rosa, Mösyö N'Da Amedee'nin Afrika'daki ailesine gönderdiği son mektubun içine neler yazdığım hiçbir zaman ammsamazdı, ama önemli değildi bu, ne kadar az şeyiniz varsa o kadar çok inanmak istersiniz derdi. Zaten Mösyö N'Da Amedee pek ince eleyip sık dokumazdı, ailesi mutlu olduktan soma ona göre hava hoştu. Bazen ailesini bile unutur, geçmiş ve gelecek bütün başarılarını sayıp dökerdi kendi kendine. Kimsenin kendinden bu biçimde söz ettiğini görmemiştim daha, olacak iş miydi bu yani. Herkesin ona saygı duyduğunu, kral olduğunu haykırıyordu. Evet, avaz avaz bağırıyordu, "Ben kralım!" diye, Madam Rosa bunu da köprüler, barajlar ve her şeyle birlikte mektuba koyuyordu. Soma Mösyö N'Da Amedee'nin bütün bütüne *michougue* olduğunu söylüyordu bana, Yahudicede *deli* demektir bu, ama tehlikeli bir deliydi, bu yüzden de başımız derde girmesin diye, her istediğini yapmak gerekiyordu. Adam bile öldürmüş, ama bu kimliği olmayan zenciler arasmda bir şeydi, çünkü onlar Amerikalı zenciler gibi Fransız değildir ve polis sadece kimlikli insanlarla

ilgilenir. Mösyö N'Da Amedee bir gün Cezayirliler ya da Korsikahlarla çatışacaktı, Madam Rosa o zaman kimsenin hoşlanmayacağı bir mektup yazmak zorunda kalacaktı ailesine. Pezevenklerin de herkes gibi sorunları olmadığını sanmayın sakın.

Mösyö N'Da Amedee her zaman iki fedaiyle gelirdi, çünkü pek güvenilecek biri değildi, korunması gerekiyordu. Bu fedailerin öyle pis suratları vardı, öyle korkutucuydular ki besmele görmüş şeytana dönerdiniz. Biri boksördü ve suratı öyle çok yumruk yemişti ki hiçbir yanı yerli yerinde değildi; yerine oturmayan bir gözü, ezilmiş bir burnu, kavgada koparılmış kirpikleri, yine pek yuvasında durmayan başka bir gözü vardı; birine ablan yumruk, ötekini yerinden fırlatmıştı sanki. Ama yumruğu sağlamdı, bu iş burada da bitmiyordu, hiç başkasında raslayamayacağımz kolları vardı. Madam Rosa bana, insanın çok düş gördüğü zaman daha çabuk büyüdüğünü söylemişti, bu Mösyö Bo-ro'nun yumruklan da o kadar kocamandılar ki, yaşam boyu düş görmüş olmalıydılar.

Öbür fedainin suratı henüz dağıtılmamıştı ne yazık ki. Yüzleri her an değişen, her bir yana kaçan, yaşamlarında iki kez arka arkaya aynı surattan olmamış adamları sevmem ben. Sahte jeton derler bunlara ve tabii onun da kendine göre nedenleri olmalıydı, kimin yoktur ki, herkes gizlenmek ister, ama yemin ederim size bunun öyle sahteleşmiş bir hali vardı ki, neler gizlediğini düşünmek bile saçınızı diken diken etmeye yeterdi. Çakıyor musunuz ne demek istediğimi? Üstüne üstlük bana hep gülümsüyordu. Tamam, zencilerin ekmeklerinin arasmda çocuk yedikleri doğru değildir, bütün bunlar Orleans söylentileridir, ama bana hep adamın iştahım açıyor-muşum gibi geliyordu, hem ne de olsa eskiden yamyamdılar Afrika'da, bunu onlardan esirgeyemeyiz. Yanından geçtiğimde beni yakahyor, kucağına oturtuyor, benim yaşımda küçük bir oğlu olduğunu ve ona, benim de kendimin olmasını çok istediğim bir kovboy takımı armağan ettiğini söylüyordu. Tam bir süprüntü yani. Belki iyi şeyler de vardı içinde, araştırmalar yapıldığında herkeste olduğu gibi, ama iki kez arka arkaya aynı yöne sadık kalmayan gözleriyle ödümü patlatıyordu benim. Bunu biliyor olmalıydı, çünkü bir kez Antep fıstığı bile getirmişti bana; öylesine iyi kıvınyordu yalanı. Antep fıstıkları hiçbir şey demek değildir, topu topu bir franklık şey hepsi. Bununla bir arkadaş edineceğini sanmışsa, inanın bana

yanılmıştı. Bu ayrıntıyı arılatıyorum, çünkü yeni şiddet krizimi işte bu irademin dışındaki koşullarda geçirdim.

Mösyö N'Da Amedee hep pazarları gelirdi mektup yazdırmaya. O gün kadınlar kendilerini savunmazlar. Peze-venklerin de ateşkes günüdür. Evde hep, çocuklarım parka götürmek ya da yemeğe davet etmek için gelmiş bir-iki kadm olurdu. Size şunu diyebilirim ki, kendilerini savunan kadınlar bazen dünyanm en iyi anneleridir, çünkü çocuklar onlara müşterilerini unutturur, hem sonra bir velet her zaman onlara bir gelecek yaratır. Bazıları sizi yüzüstü bırakır tabu, bir daha da onlardan hiç ses çıkmaz, ama ölmediler ve özürleri yok demek değildir bu. İşe başlayana dek, çocuklarım tutabildikleri kadar yanlarında tutmak isterler, sadece ertesi öğlen geri getirirlerdi. O gün evde sadece sürekli veletler vardı, yani özellikle ben ve bir yıldır para vermeyen Banania, ama hiç aldırış ettiği yoktu, tıpkı kendi evindeymiş gibi davramyordu. Moise de vardı ama o bir Yahudi ailesi tarafından İncelenmekteydi. Hiçbir kan bağı taşımadığına güvenmek istiyorlardı sadece, benim müşerref olduğum gibi. İlerde başınız belâya girsin istemiyorsanız bir veledi sevmeye koyulmadan önce ilk düşünmeniz gereken şey budur. Doktor Katz, Moise'e bir belge hazırlamıştı, ama bu insanlar işe girişmeden önce iyice güven duymak istiyorlardı. Banania her zamankinden de mutluydu, çünkü yeni keşfetmişti, ilk kez başma bir şey geliyordu. Kesinlikle anlamadığım bir sürü şey öğreniyordum, ama bunları bana Mösyö Hamil eliyle yazmıştı, yani hiçbir önemi yoktu. Şimdi bile onları ezbere söyleyebilirim size. Mösyö Hamü'in hoşuna gider: Tanrı'yı seven, başka hiçbir şey istemez ondan... Çok daha fazlasını istiyordum ben, ama Mösyö Hamil bana dinimi çalıştırıyordu, çünkü ölüm gelip çatana dek bizzat Mösyö Hamil gibi Fransa'da kalsam bile, bana ait bir ülkem olduğunu ammsamahydım, hiç yoktan iyidir. Belgesel açıdan hiçbir yerde bulunmasam bile Cezayir ya da Fas gibi bir şey olmalıydı ülkem, Madam Rosa bundan emindi, beni zevki için bir Arap gibi yetiştirmiyordu. Sonra, böyle şeylerin kendisi için önemli olmadığım söylüyordu, bok içindeyken herkes eşitti, Yahudilerle Araplar birbirlerinin suratım dağıtıyorsa, başkalarından değişik oldukları sanılmasın diyedir, özellikle kardeşlik gerektirir bunu, bu belki bir tek Alınanlarda başka türlüdür, onlarda daha büe fazladır. Size söylemeyi unuttum, Madam Rosa yatağının altmda Mösyö Hitler'in büyük bir portresini gizliyordu, mutsuz olup da hangi

azizden medet umacağını şaşırdığında portreyi çıkarır, ona bakar, hemen kendini daha iyi hissederdi, ne de olsa büyük bir derdi eksilmiş olurdu.

Madam Rosa'nın lehine şunu söyleyebilirim ki Yahudi olarak bir azizeydi. Tabu bize her zaman en ucuz şeylerden yedirir, Ramazan'da da acayip canıma okurdu. Düşünebiliyor musunuz, yemek yemeden geçen otuz gün. Bayram ederdi, Ramazan gelip de eliyle hazırladığı *gefillte fisch'* i artık yemeye hakkım olmadığında muzaffer bir hava takınırdı. Başkalarının inançlarına saygısı vardı, Allah kahretsin, ama ben onun jambon yediğim gördüm. Ona, jambon yemeye hakkı olmadığım söylediğimde, sadece gülerdi, o kadar. Ramazan geldi mi sevincine engel olamıyor, Arap olarak tanınmadığım bir mahallede bakkal tezgâhlarından çalmak zorunda kalıyordum.

Kısaca bizim evde bir pazar günüydü, Madam Rosa sabahı ağlamakla geçirmişti, açıklamasız günleri vardı böyle, sürekli ağlar dururdu. Ağladığı zaman onu rahatsız etmemek gerekirdi, çünkü bunlar en güzel anlarıydı. A evet, anımsıyorum, bir de küçük Vietnamh, her kapı çalındığında yatağm altına gizlendiği için dayak yemişti o sabah, üç yıldır, kimsesiz kaldığından beri yirmi kez aile değiştirmişti, iyice bezmişti artık. Şimdi ne oldu bilmiyorum, ama bir gün gidip göreceğim onu. Zaten bizim evde kapı zilleri kimseye iyi gelmezdi, yetimhanenin baskınına uğramaktan korkardık hep. Madam Rosa'nın istediği kadar sahte kimliği vardı, Yahudi bir arkadaşıyla ayarlamıştı bunu, adam canlı döndüğünden beri sadece bunlarla uğraşıyor, geleceğini hazırlıyordu. Size söyledim mi anımsamıyorum ama, Madam Rosa'yı koruyan bir de komseri vardı, annesi taşrada berber diye tanıtırken kendisini, Madam Rosa yetiştirmişti komseri. Ama kıskanç insanlarla doludur ortalık, Madam Rosa da ihbar edilmekten korkuyordu. Bir de şu vardı ki bir kez şafakta bir zil sesiyle sabahm altısında uyandırılmış, bir bisiklet pistine, oradan da Almanya'daki Yahudi yurtlarına götürülmüştü. Mösyö N'Da Amedee işte bütün bunların üstüne geldi mektup yazdırmaya, yanında iki fedaisiyle, hani öylesine sahte jetona benziyordu ki biri, üstüne para versen almazdı kimse. Neden kafamı onunla bozmuştum bilmiyorum, ama sanırım dokuz ya da on yaşımda olduğum içindi, ben de herkes gibi nefret edecek birine gereksinmiştim.

Mösyö N'Da Amedee bir ayağmı yatağm üstüne koymuştu, cömertçe her yere kül döken koca bir purosu vardı ve hemen ailesine, pek yakında şam ve şerefiyle Nijerya'ya döneceğini açıkladı. Şimdi ben sanıyorum ki kendi de inanıyordu buna. İnsanların kendi söylediklerine inanmayı başardıklarım sık sık fark ettim, yaşamak için gereksinirler buna. Filozof olmak için söylemiyorum, gerçekten böyle düşünüyorum.

Orospu çocuğu olan komserin her şeyi öğrenip bağışladığım belirtmeyi unuttum. Hatta bazen Madam Rosa'yı, çenesini tutması şartıyla, kucaklamaya bile geliyordu. Mösyö Hamil, yeter ki her şey iyi bitsin, dediğinde işte bunu anlatmak ister. Bunu araya biraz neşe katmak için söylüyorum.

Mösyö N'Da Amedee konuşurken, solundaki fedai orada bir koltukta tırnaklarım törpülüyordu, ötekinin de hiç aldırdığı yoktu. İşemek için dışarı çıkmak istedim, ama size sözünü ettiğim ikinci fedai beni tuttu, kucağına oturttu. Yüzüme baktı, gülümsedi, hatta şapkasını arkaya itti ve şunları söyledi:

"Oğlumu anımsatıyorsun bana, Momo'cuğum. Tatilini annesiyle birlikte Nice'de geçiriyor, yann da dönüyorlar. Küçüğün bayramı yann, doğum günü, ona bisiklet alacağım. İstediğin zaman onunla oynamak için eve gelebilirsin."

Neyim tuttu, hiç bilmiyorum, yıllardan beri ne bisikletli bir annem babam olmuştu, ne bisikletsiz, bu da gelmiş canımı sıkıyordu şimdi. Neyse, çakıyorsunuz ne demek istediğimi. Eh, inşallah, ama işler böyle inşallahla maşallahla olmaz, bunu sadece iyi bir Müslüman olduğumdan söylüyorum. İçim altüst oldu ve dehşet bir şiddete tutuldum. Ta içimden geliyordu, işte en kötüsü de budur. Dışardan, kıçınıza tekmeler inince kaçabilirsiniz. Ama böyle bir şey içerden geldi mi kaçmak olanaksızdır. Böyle bir şeye yakalandım mı gitmek, bir daha hiçbir zaman hiçbir yere dönmemek isterim. Sanki biri oturuverir içime. Çığlıklar atmaya, kendimi yerden yere vurmaya başlarım, dışarı çıkabilmek için başımı çarpar dururum, ama beceremem, bacakları olan bir şey değildir bu, insanın hiçbir zaman bacakları olmaz içinde. Bundan söz etmek bana iyi geliyor ha, biraz dışarı çıkar gibi oluyor. Ne demek istediğimi çakıyor musunuz?

Bitip tükendiğimde herkes gitmişti, Madam Rosa da hemen Doktor Katz'a sürükledi beni. Ödü patlıyordu, bütün soyaçekim belirtilerine sahip olduğumu, bir bıçak alıp onu uykusunda öldürebileceğimi söyledi. Madam Rosa'nın neden hep uykusunda öldürülmekten korktuğunu hiç bilmiyorum, sanki böyle bir şey uykusuna engel olabilirmiş gibi.

Doktor Katz küplere bindi, kuzular kadar yumuşak olduğumu, Madam Rosa'nın böyle konuştuğu için utanması gerektiğini söyledi. Çekmecesindeki yatıştırıcı haplardan yazdı ona, soma el ele döndük. Madam Rosa'nın beni yok yere suçladığından ötürü biraz cam sıkkın olduğunu hissediyordum. Ama onu da anlamak gerekir, çünkü elinde kalan tek şey yaşamdı. İnsanlar yaşama her şeyden daha çok önem verirler. Dünyadaki bütün öbür güzel şeyleri düşündüğümüzde, bu bayağı garip bile gelebilir.

Madam Rosa, evde bol bol yatıştırıcı hap yuttu ve akşamı mutlu bir gülümsemeyle önüne bakarak geçirdi, hiçbir şey hissetmiyordu çünkü. Bana o haplardan hiçbir zaman vermedi. Herkesten iyi bir insandı ve bunu burada hemen kanıtlayabilirim size. Surcouf Sokağı'nda orospu çocukları için bir ev işleten Madam Sophie'yi, ya da Barbes'da bir konttan dul kaldığı için 'kontes' denen kadım ele alsanız, bazen evde günde on taneye kadar çocuk tutarlar, ilk yaptıkları şey de çocukların ağzma yatıştırıcı haplar tıkmaktır. Madam Rosa bunu güvenilir bir kaynaktan, kendim Truanderie'de savunan Afrikalı bir Portekizliden öğrenmişti, kadm oğlunu kontesten öyle yatışmış durumda almıştı ki, çocuk ayakta bile

duramıyordu, yıkılıp düşüyordu. Ayağa kaldırdığımızda, çocuk bir daha, bir daha düşüyordu, onunla böyle saatlerce oynayabilirdiniz. Ama Madam Rosa'yla tam tersiydi. Yaramazlık edildiğinde ya da evde iyice huyu bozuk çocuklar bulunduğu zaman, böyleleri de vardır çünkü, kendi yutardı yatıştırıcı hapları. O zaman avaz avaz bağırabilir, dövüşebilir-dik, Madam Rosa'nın ruhu bile duymazdı. Düzeni sağlamak zorunda kalan bendim, hoşuma da gidiyordu bu, beni üstün kılıyordu, Madam Rosa ortamızda, koltuğunda oturmuş karnının üstünde yünden bir kurbağa, içinde bir sıcak su torbası, başı biraz yana eğik, tatlı bir gülümsemeyle bakardı bize, hatta bazen eliyle ufak bir selam bile verirdi, geçmekte olan bir trenmişiz gibi.

Böyle anlarda ondan hiçbir şey elde edemezdik, perdeleri ateşe vermesinler diye başlarında duran bendim, gençken ilk ateşe verilen şey perdelerdir.

Yatışmış olduğu zaman Madam Rosa'yı biraz yerinden oynatacak tek şey kapının ziliydi. Ödü kopardı Alınanlardan. Bu eski bir sorundur; hem soma bütün gazetelere geçti, ayrıntılara da girecek değilim ama Madam Rosa kendini bundan hiç sıyıramadı. Hâlâ geçerli olduğunu samyordu, özellikle gece yanları: Madam Rosa anılarla yaşayan bir insandır. Günümüzde, bütün bunlar ölmüş bitmişken, düşünün ne budalaca bir şeydi bu. Ama Yahudiler, hele kökleri kazındığı zaman pek tedirgin olurlar. Gerilere en çok dönen onlardır yine. Sık sık bana Nazilerden ve SS'lerden söz ederdi, Nazileri ve SS'leri takım taklavatlanyla tanıyabilmek için çok geç doğduğuma üzülüyordum biraz, çünkü o zaman bari nedeni biliniyordu. Şimdi o da bilinmiyor.

Madam Rosa'nın zil seslerinden korkusu son derece komik bir şeydi. Bunun için en uygun an sabahın erken saatleriydi, henüz gün ayaklarının uçundayken. Almanlar çok erken uyanır, sabahın körünü de günün bütün öteki anlarına yeğlerler. İçimizden biri kalkar, aralığa çıkar, zile basardı. Uzun bir çalış, telaş uyandırsın diye. Ah ne gülerdik! Görülecek şeydi. O sıralar Madam doksan beş küsur kilo olmuştu bile, işte o zaman yatağından deli gibi fırlar, bir katın yansını, durana dek, yuvarlanarak inerdi. Biz yatakta olurduk, uyuyormuş gibi yapardık. Madam Rosa Naziler olmadığım görünce öfkelenir, orospu çocukları derdi bize, bunu da hiçbir zaman nedensiz yapmazdı. Bir an gözleri şaşkın, başının üstündeki son saçlara sarih bigudilerle kalakalırdı öyle, önce düş gördüğünü, zilin hiç çalmadığım, dışardan gelmediğini sanırdı. Ama hemen hemen her zaman kahkahayı basardı içimizden biri, Madam Rosa da oyuna geldiğini anlayınca öfkesini salıverir ya da ağlamaya koyulurdu.

Ben şuna inanıyorum ki Yahudüer de öbür insanlar gibidir, ama yine de kızmamak gerekir onlara.

Çoğu zaman zile basmak için kalkmamıza büe gerek yoktu, çünkü tek başma yapıyordu bunu Madam Rosa. Birden uyanır, size anlatabileceğimden daha da büyük olan kıçının üstüne oturur, çevresini dinlerdi, soma yatağından atlar, üstüne sevdiği mor şalım geçirir, dışan koşardı. Biri var mı yok mu diye bakmazdı bile, çünkü zil hâlâ çalıyordu

içinde, işte en kötüsü de budur. Bazen sadece birkaç basamak ya da bir kat, bazen de mahzene kadar inerdi yuvarlanarak, tıpkı ilk kez gibi. Hatta başta, mahzende bir hazine gizlediğini, hırsızların korkusundan uyandığım sandım. Hep, güven altında olan, her gereğini duyduğumda keşfedebüeceğim gizli bir hâzinem olsun istedim. Sanıyorum bu tip şeylerin en iyisidir hazine, iyice güven altında ve sizin olduğu zaman. Madam Rosa'nın mahzenin anahtarım gizlediği yeri bellemiştim ve bir kez görmeye gittim. Hiçbir şey bulamadım. Birkaç ev eşyası, bir oturak, sandalyeler, mumlar, neyse, sanki birini barındırmak içinmiş gibi bir sürü şey. Bir mum yakmıştım, iyice baktım, ama sadece dişlerini gösteren taşlı duvarlar vardı. İşte o sırada bir ses duydum, havaya sıçradım ama sadece Madam Rosa'ydı. Girişte ayakta duruyor, bana bakıyordu. Kötüce değil, tersine, suçlu bir havası vardı daha çok, sanki onun özür dilemesi gerekiyormuş gibi.

"Bundan hiç kimseye söz etmemek gerekir, Momo. Ver onu bana."

Elini uzattı, anahtarı aldı.

"Burası nedir, Madam Rosa? Neden bazen gece yanlan buraya geliyorsunuz? Nedir burası?"

Gözlüklerini düzeltti bir parça, gülümsedi.

"İkinci konutum, Momo. Gel hadi."

Mumu üfledi, soma elimden tuttu ve yukarı çıktık. Soma elini kalbine götürüp koltuğuna oturdu, artık yorgunluktan ölmeden çıkamıyordu altı katı.

"Hiçbir zaman kimseye söylemeyeceğine yemin et, Momo."

"Yemin ederim, Madam Rosa."

"Khairem?"

Bu onlarda 'vallahi' demektir.

"Khairem."

O zaman başınım üstünden bakarak fısıldadı, sanki önünü de, arkasını da çok ötelere dek görüyormuş gibi.

"Yahudi barınağım orası, Momo."

"Eh peki, iyi öyleyse."

"Anlıyor musun?"

"Hayır, ama yok zaran, alışığım."

"Korktuğum zaman gider, oraya gizlenirim."

"Neden korktuğunuz zaman, Madam Rosa?"

"Korkmak için insamn bir nedeni olması gerekmez, Momo."

Hiç unutmadım bunu, bugüne dek duyduğum en doğru şeydir çünkü.

Sık sık Doktor Katz'ın bekleme salonuna oturmaya gidiyordum. Madam Rosa insanlara iyiliği dokunan bir adam olduğunu söylüyordu onun, ama ben hiçbir şey hissetmedim. Belki de gerektiği kadar kalmadığım için. Dünyada iyilik eden bir sürü insan olduğunu biliyordum, ama bunu sürekli yapmazlar, iyi anlarına rastlamak gerekir. Mucize diye bir şey yoktur. Önceleri, Doktor Katz çıkıyor, hasta olup olmadığımı soruyordu, ama somaları alıştı, rahat bırakıyordu beni. Zaten dişçilerin de bekleme salonları vardır, ama onlar sadece dişleri tedavi ederler. Madam Rosa, Doktor Katz'ın bütün hastalıklara baktığım söylüyordu, gerçekten de her şey bulunurdu onda, tabu her yerde olduğu gibi Yahudiler, Kuzey Afrikalılar, Arap demeyelim hadi, zenciler ve türlü hastalıklar. Mutlaka, işçilerden ötürü bir sürü zührevi hastalıklar da vardı, işçiler Sosyal Sigorta'dan yararlanmak için bu hastalıkları Fransa'ya gelmeden önce kapıyorlardı. Zührevi hastalıklar kalabalık ortasında bulaşıcı değildir, Doktor Katz da onları kabul ediyordu, ama kuşpalazı, kızıl, kızamık ve evde tutulması gereken öbür pislikleri oraya getirmek yasaktı. Ama anne babalar her zaman ne dönüp bittiğini çakamıyorlardı, ben de orada birkaç kez, bana yöneltilmemiş bir iki grip ve bir boğmaca kaptım. Yine de gidiyorum Doktor Katz'a. Bir bekleme salonunda oturmak, bir şey beklemek hoşuma gidiyordu, odanın kapısı

açüdığmda Doktor Katz beyaz giysiler içinde içeri girip de saçımı okşayınca kendimi daha iyi hissediyordum, işte bu yüzden tıp diye bir şey vardır.

Sağlığım için çok üzülüyordu Madam Rosa. Erken gelişme bozukluklarına tutulduğumu söylüyordu, insan türünün düşmam diye adlandırdığı, şimdiden günde birkaç kez büyümeye başlayan bir dalgam vardı. Erken gelişmeden soma Madam Rosa'nın en büyük derdi dayılarla teyzelerdi. Anneniz babanız bir araba kazasmda ölünce, ötekiler aslında ügi-lenmek istemeseler bile, mahallede katı yürekli oldukları sanılmasın diye sizi yetimhaneye vermeye yanaşmazlar. O zaman işte, hele çocuk üzüntüden çökmüşse, bize gelirlerdi. Madam Rosa çöküntüye uğramış bir çocuğa, adı üstünde, çökmüş derdi. Çocuk kesinlikle yaşamak istemiyor demekti bu, yani antika oluyordu. Bir çocuğun başma gelebilecek en kötü şey budur, her şeyi bir yana bırakırsak.

Birkaç günlüğüne ya da haftalığına yeni bir çocuk getirdiklerinde, Madam Rosa, özelikle çökmüş olup olmadığım öğrenmek için her bakımdan incelerdi onu. Çocuğu ürkütmek için yüzünü buruşturur ya da elini, her parmağı kukla olan bir eldivene sokardı. Çökmüş olmayan çocukları her zaman güldürür bu, ama ötekiler sanki bu dünyamn adamları değildirler, onlara işte bu yüzden antika denir. Madam Rosa bütün çocukları alamazdı, bu her anınızı isteyen bir iştir, hem yardımcısı da yoktu. Bir kez, kendini Goutte d'Or'da genelevde savunan bir Faslı, çökmüş çocuğunu bırakmıştı ona, sonra da adres bırakmadan ölüvermişti. Madam Rosa, çocuğu bir kuruma vermek zorunda kaldı, ona sahte bir kimlik de yaptırdı, çünkü var olduğunu kanıtlaması gerekiyordu. Soma da hasta oldu, çünkü hiçbir şey bir kurum kadar üzücü olamaz.

Sağlıklı çocuklarla bile sağlama bağlanmış değildi işler. Resmi kanıtlarınız olmadıkça, bilinmeyen anne babaları çocuklarını geri almaya zorlayamazsınız. Hayırsız analar kadar kötü şey yoktur dünyada. Madam Rosa hayvan yasalarının bizimkilerden daha iyi olduğunu söylüyordu, bizde bir çocuğu evlât edinmek bile tehlikeli iştir. İleride çocuk mutlu diye öz anası gelip canma okumak istiyorsa yasalar anadan yanadır. Sahte kâğıtlar işte bu yüzden dünyanın en güzel kâğıtlarıdır, orospunun teki iki yıl sonra çocuğunun başkalarında mutlu olduğunu fark edip ahlâkım bozmak için

geri almak isterse, eğer çocuğun doğru dürüst sahte kâğıtları varsa kadm onu hiçbir zaman bulamaz, böylece çocuğa bir şans tanınmış olur.

p

Madam Rosa, hayvanlarda bu işlerin bizimkinden çok daha iyi olduğunu söylüyordu, çünkü onlarda doğa yasası diye bir şey vardır, özellikle aslanlarda. Aslanları çok överdi Madam Rosa. Yatağa yattığımda bazen kapının zilini çaldır-tır, gider açardım; kapıda yavrularım korumak için içeri girmek isteyen dişi bir aslan olurdu. Madam Rosa aslanların bu yüzden ünlü olduklarım söylüyordu, geri çekilmektense hep ölmeyi yeğ tutarlar. Orman yasasıdır bu, eğer aslan yavrularım korumasaydı bugün kimse güvenmezdi ona.

Hemen hemen her gece getiriyordum aslanımı. İçeri giriyor, yatağın üstüne atlıyor, hepimizin yüzünü yalıyordu, ötekiler de buna gereksiniyorlardı çünkü; hem en büyükleri bendim, onlarla ilgilenmek bana düşerdi. Ama aslanların adı kötüye çıkmıştır, çünkü herkes gibi onlar da karınlarım doyurmak zorundadırlar, bu yüzden, ötekilere aslanımın geleceğini söylediğim zaman içerde çıngar kopardı. Banania büe basardı yaygarayı, oysa dillere destan neşesi yüzünden nasıl hiçbir şeyi iplemediğim Tanrı bilir. Severdim Banania'yı, somadan bir Fransız ailesi tarafından alındı, bir gün onu görmeye gideceğim.

Sonunda Madam Rosa, kendisi uyurken eve bir aslan getirttiğimi öğrendi. Bunun gerçek olmadığını, sadece doğa yasalarını düşlediğimi biliyordu, ama gittikçe daha çok sinir olan bir sinir sistemi vardı, evin içinde vahşi hayvanların bulunduğu düşüncesi de geceleyin korkular yaratıyordu onda. Bağırarak uyanıyordu, çünkü benimkisi bir düştü, ama onda bu bir karabasan oluveriyordu. Madam Rosa, karabasanlar düşlerin yaşlanmasıdır, derdi hep. Birbirinden bütün bütüne ayrı iki aslan yaratıyorduk onunla, ama n'aparsımz?

Madam Rosa'nın genellikle neler düşleyebileceğini hiç bilmiyorum. Geriye doğru düş kurmak neye yarar sanki> onun yaşmda da ileriye doğru düş kurmak artık olanaksızdı. Gençliğini düşlüyordu belki de, güzel olup sağlık sorunu olmadığı zamanlan. Aüesinin ne yaptığım bilmiyorum, ama Polonya'da dönüyordu bütün bunlar. Madam Rosa kendini orada savunmaya

başlamıştı, soma Paris'te Fourcy Sokağı, Blondel Sokağı, Cygnes Sokağı ve biraz her yerde sürdürmüştü bunu, soma da Fas'ı ve Cezayir'i gezmişti. Arapça'yı önyargısız, çok güzel konuşurdu. Hatta sömürge birliğine bile katılmıştı Siri Bel Abbes'te, ama Fransa'ya dönünce aşkı tanımak istediğinden işler kanştı, adam bütün birikmiş parasım alıp Fransız polisine Yahudi diye ihbar etti onu. Bundan söz ederken duraklardı hep, "Bitti o dönem, " der, gülümserdi, geçirilmesi gereken hoş bir andı onun için.

Almanya dönüşü birkaç yıl daha savundu kendini, ama elli yaşmdan soma şişmanlamaya başlamıştı, yeterince iştah açıcı değildi artık. Kendini savunan kadınların çocuklarım yanlarında tutmalarının çok zor olduğunu biliyordu, çünkü manevi nedenlerden ötürü yasalar bunu yasaklar, onun da aklına, ters doğan çocuklar için 'ailesiz' bir pansiyon açmak geldi. Bizim dilde ev işletmek derler buna. Böylece bir komiser büyütme şansma sahip oldu. Bu komiser bir orospu çocuğuydu, Madam Rosa'yı her şeye karşı koruyordu, ama Madam Rosa yetmiş beş yaşmdaydı artık, hazırlıklı olmak gerekirdi. Özellikle kanser korkutuyordu onu, hiç bağışlamayan bir şeydir bu. Kötüye gittiğim görüyordum, bazen de sessizce bakışır, korkardık birlikte, çünkü dünyada başka hiçbir şeyimiz yoktu. İşte bu yüzden, o durumda evin içinde bir aslan eksikti. İyi, ben de işimi ayarladım, gözlerim açık, karanlıkta duruyordum öyle, aslan geliyor, yanıma yatıyor, kimseye hiçbir şey söylemeden yüzümü yahyordu. Madam Rosa korkudan uyandığı zaman, içeri girip ışığı yakıyor, huzur içinde yattığımızı görüyordu. Yine de yatakların altma bakıyordu, ne komik, çünkü dünyada başma gelemeyecek tek şey bir aslandı, vahşi hayvanlar Paris'te hemen hemen hiç bulunmaz, sadece doğada yaşarlar.

Biraz üşütük olduğunu ilk olarak o zaman anladım. Başına bir sürü felaket gelmişti, şimdi de ödemek gerekiyordu, çünkü her şey ödenir hayatta. Hatta Doktor Katz'a sürükledi beni, evin içinde vahşi hayvanlar gezdirdiğimi, bunun mutlaka bir belirti olduğunu söyledi. Doktor Katz'la aralarında, önümde konuşulmaması gereken bir şey olduğunu seziyordum, ama bunun ne olduğunu ve Madam Rosa'nın niye korktuğunu hiç bilmiyordum.

"Şiddetleniverecek, doktor, bundan kuşkum yok."

"Saçmalamayın, Madam Rosa. Korkmanız için hiçbir neden yok. Momo'cuğumuz yumuşak bir çocuk. Bu bir hastalık değil, hem yaşlı bir

doktorun sözüne inanın, en güç tedavi edilen şeyler hastalıklar değildir."

"Öyleyse ne diye hep aslanlar var kafasının içinde?"

"Bir kere o bir aslan değü, bir dişi aslan."

Doktor Katz gülümseyip naneli bir şeker verirdi bana.

"Bu bir dişi aslan. Dişi aslanlar da ne yaparlar? Çocuklarım korurlar..."

Madam Rosa içini çekiyordu.

"Neden korktuğumu biliyorsunuz, doktor."

Doktor Katz kıpkırmızı bir öfkeye kapıldı:

"Susun, Madam Rosa! Eğitilmemiş bir insansınız. Böyle şeylerden hiçbir şey anlamıyorsunuz, ne sandığınızı Allah bilir. Çağdışı, boş inançlar bunlar. Size bin kez tekrarladım bunu, rica ederim susun!"

Bir şey daha söylemek istedi, ama bana baktı bu kez, ayağa kalktı ve beni dışarı çıkardı. Dinlemek için kapıya dayanmak zorunda kaldım.

"Soyaçekimi olmasından o kadar korkuyorum ki, doktor."

"Hadi Madam Rosa, yeter artık. Bir kere babasının kim olduğunu bile bilmiyorsunuz, o zavallı kadının mesleği yüzünden. Hem soma bunun hiçbir şey demek olmadığım size anlattım. Araya giren bin türlü etken var. Ama bu çocuğun çok duyarh olduğu ve sevgi gereksindiği bir gerçek."

"Her gece yüzünü yalayamam ya, doktor. Nereden kapıyor bu tür düşünceleri? Hem neden okulda tutmak istemediler onu?"

"Gerçek yaşım hiç göz önünde tutmayan bir nüfus kâğıdı çıkartmışsınız da ondan. Seviyorsunuz siz bu küçüğü."

"Yalnızca benden almalarından korkuyorum. Dikkatinizi çekerim, hiçbir şey kamtlayamazlar bu konuda. Bu tür şeyleri kâğıt parçalarına yazar ya da aklımda tutarım, çünkü kızlar duyulmasından korkarlar. Kötü töreleri olan

orospuların, babanm alçaklığından ötürü çocuk büyütmeye haklan yoktur. Bununla onlan yıllarca tehdit edebilirsiniz, kadıncıklar da çocuklarını yitirmemek için her şeye razı olurlar. Gerçekten kalleş olan birtakım pezevenkler vardır, kimse artık işini doğru dürüst yapmak istemiyor."

"Yiğit bir kadınsınız, Madam Rosa, yatıştırıcı haplar yazayım size."

Hiçbir şey öğrenememiştim. Eskisinden daha çok inanıyordum, Yahudi bir şeyler gizliyordu benden, ama pek o kadar da bilmek istemiyordum. Ne kadar az şey bilseniz o kadar iyidir. Kendisi de orospu çocuğu olan arkadaşım Le Mahoute, sırların çoğunluk yasalan yüzünden bizde olağan olduğunu söylüyordu. Bir orospunun başma bir doğum kazası geldiği zaman, kadm çocuğu tutmakta kararlıysa, kendisine her an resmi bir soruşturma yapılabilir, bu da her şeyden beterdir, gözünün yaşma bakmazlar adamın.

Bizim durumumuzda hep anayla uğraşılır, çünkü babayı çoğunluk yasalan korur.

Madam Rosa'nın bavulunun dibinde ufak bir kâğıt parçası vardı. Üstünde üç kilo patates, dört yüz gram havuç, yüz gram tereyağı, bir balık, üç yüz frankla birlikte Momo adıyla Müslüman dininde yetiştirilmesi gereken ben vardım. Bir de tarih vardı, ama bu sadece alındığım günün tarihiydi, ne zaman doğduğumu bildirmiyordu.

Öbür çocuklarla, özellikle kıçlarım silmek için ben ilgileniyordum, Madam Rosa kilolarından ötürü zor eğiliyordu. Beli yoktu, kalçalan da, hiç kıvrılmadan doğru omuzlarla birleşiyorlardı. Yürüdüğü zaman bir ev taşmıyordu sanki.

Madam Rosa cumartesi öğleden somaları mavi elbisesiyle tilkisini sarınır, küpeler takar, her zamankinden kırmızı boyanır, bir Fransız kahvesi olan Montpamasse'daki Coupo-le'a oturmaya gider, bir pasta yerdi.

Dört yaşımdan soma çocukların kıçını hiç silmedim, benim de bir onurum vardı, hem bazıları bile bile sıçıyorlardı. Ama ben bilirim bu hıyarları, onlara böyle oynamasını öğrettim, yani birbirlerinin kıçım silerek demek istiyorum. Onlara böylesinin, herkesin işini tek başına görmesinden daha

eğlenceli olduğunu anlattım. Bu iş çok iyi yürüdü, Madam Rosa beni kutladı, kendimi savunmaya başladığımı söyledi bana. Öbür veletlerle pek oynamıyordum, bana göre çok ufaktılar, bir tek çüklerimizi karşılaştırıyorduk. Madam Rosa küplere biniyordu, çünkü yaşamı boyunca çektiklerinden ötürü nefret ediyordu çüklerden. Geceleri aslanlardan korkmayı da sürdürüyordu, aslanlarla uğraşması akıl alır şey değildi, dünyada bir sürü korkulacak gerçek şey varken.

Madam Rosa'nın kalbiyle başı dertteydi, merdivenlerden ötürü alışverişi ben yapıyordum. Merdivenler onun için dünyanın en kötü şeyiydi. Soluk alırken gittikçe daha çok ıslık çalıyordu, onun hesabına benim de astımım vardı, Doktor Katz hiçbir şeyin psikoloji kadar bulaşıcı olmadığım söylüyordu. Henüz bilmediğimiz bir sorundu bu. Her sabah, Madam Rosa'nın uyandığım görmekten mutluluk duyuyordum, çünkü geceleri korkulara kapılıyordum, kendimi onsuz bulacağım diye ödüm pathyordu.

O dönem en iyi dostum, tepeden tırnağa giydirmiş olduğum, Arthur admda bir şemsiyeydi. Sapma top gibi sardığım toz beziyle bir kafa yapmıştım ona. Madam Rosa'nın dudak boyasıyla da hoş bir yüz, bir gülüş ve yuvarlak gözler çizmiştim. Seveceğim biri olsun diye değil de şaklabanlık olsun diye yapmıştım bunu, çünkü cep .harçlığım yoktu, bazen de herkesin harçlığı olduğu Fransız mahallelere gidiyordum. Topuklarıma varan kocaman bir pardesüm vardı, başıma bir fötr şapka geçiriyor, rengârenk boyuyordum yüzümü, şemsiyem Arthur'le pek komik oluyorduk. Kaldırımın üstünde matraklıklar yapıyor, günde yirmi frank kadar bir para toplamayı beceriyordum, ama dikkatli olmak gerekiyordu, çünkü polisin bir gözü hep başıboş dolaşan küçük çocuklardadır. Tek bacaklı biri gibi giyinmişti Arthur, ayağında mavi-beyaz bir basket ayakkabısı, üstünde bir pantolon, iple bir askıya bağladığım kareli bir ceketi vardı, başına da yuvarlak bir şapka dikmiştim. Mösyö N'Da Amedee'den şemsiyem için ödünç giysiler vermesini istedim, ne yaptı biliyor musunuz? Belleville caddesinde en şık yer olan Pull d'Or'a götürdü beni, istediğimi seçmemi söyledi. Afrika'da herkes onun gibi midir, bilmiyorum, ama eğer öyleyse, hiçbir eksikleri olmamalı.

Kaldırımın üstünde salınarak yapıyordum numaramı, Arthuı'le dans edip para topluyordum. Bazı adamlar küplere biniyor, bir çocuğa karşı böyle

davranmanın suç olduğunu söylüyorlardı. Kimin bana karşı davrandığım bilmiyordum, ama üzülen insanlar da vardı. Ne garip, oysa gülmeleri için yapıyorduk bunları.

Arthur ara sıra kınlıyordu. Askıyı çiviledim, böylece omuzlan oldu, bir bacağı da hep boş kaldı, bu da bir şemsiye için olağandır. Mösyö Hamil hoşnut değildi, Arthur'ün bir puta benzediğim ve bunun dinimize aykın olduğunu söylüyordu. inanmış değilim ben, ama hiçbir şeye benzemeyen biraz garip bir şeyiniz olunca onun birtakım şeyleri halledebileceğini umduğunuz bir gerçek. Arthuı'ü kollarımın araşma alıp öyle uyuyor, sabahlan da Madam Rosa hâlâ soluk alıyor mu almıyor mu diye bakıyordum.

Kiliseye hiç gitmedim, gerçek dine aykındır çünkü, bu işlere burnumu sokmak da en son istediğim şeydi. Ama bir Isa'nın Hristiyanlara nelere patladığım biliyordum, bizdeyse Tann'yı küçük düşürmemek için insan resimleri yapmak yasaktır, bunu anlamak çok kolay, övünülecek bir şey yok çünkü. Ben de Arthuı/ün yüzünü sildim, yeşil bir top bıraktım sadece, sanki çok korkmuş gibi. Artık dinime aykın değildim. Bir kez matraklık yapıp kalabalığı başıma topladığım için polis ardıma takılmıştı, o sırada Arthuı'ü düşürdüm, her yam dağıldı, şapkası, askısı, ayakkabısı, her şeyi. Onu toplamayı başardım, ama anadan doğma çırılçıplak kaldı. Garip bir şey, giyinik haliyle onunla birlikte uyuduğumda Madam Rosa ağzım açmamıştı, ama çıplak kaldığı zaman onu yorganımın altına sokmak istediğimde, Madam Rosa, "Bir şemsiyeyle uyumak insanın aklına nasıl gelebilir?" diye bağırdı.

Para biriktirmiştim, bit pazarında yeniden giydirdim Art-huı'ü, fena şeyler bulunmuyor orada.

Ama şansımız yaver gitmemeye başladı.

O zamana dek düzensiz biçimde geliyordu havalelerim, bazı aylar atladığı da oluyordu, ama geliyorlardı yine de. iki ay, üç ay, hiçbir şey yok. Dört ay oldu. Madam Rosa'ya dedim ki, hem de bunu öylesine hissederek söylüyordum ki, sesim titriyordu:

"Korkmayın, Madam Rosa. Bana güvenebilirsiniz. Paranız gelmiyor diye terk edecek değilim sizi."

Soma Arthur'ü ahp sokağa çıktım, herkesin önünde ağlamamak için kaldırıma oturdum.

Şunu anlamalısınız ki pis bir durumdaydık. Madam Rosa pek yakında yaş sınırına dayanacaktı, bunu kendisi de biliyordu. Altı katlı merdiven, bir numaralı halk düşmam olmuştu. Bir gün öldürecekti onu, Madam Rosa'mn bundan kuşkusu yoktu. Artık öldürülmeye bile değmediğim biliyordum ben, halini görseniz bunu anlardınız. Göğüsleri, kamı, kıçı ayırt edilmiyordu artık, tıpkı bir fıçı gibiydi. Giderek pansiyondaki veletlerimiz de azalıyordu, çünkü kızlar, durumundan ötürü Madam Rosa'ya artık güvenmiyorlardı. Kimseyle ügilenecek durumda olmadığım görüyorlar, daha çok para verip Madam Sophie'ye ya da Alger Sokağındaki Ayşe anaya gitmeyi yeğliyorlardı. Bir sürü para kazanıyorlar, kolaylığı arıyorlardı. Madam Rosa'nın tamdığı orospularsa, kuşak yenilenmesinden ötürü yok olmuşlardı ortadan. Madam Rosa ağızdan kulağa yaşadığı ve artık kaldırımda salık verilmediği için ününü yitiriyordu. Henüz bacakları sağlamken toplandıkları yerlere, Pigalle'deki kahvelere ya da kızların kendilerini savunduğu Halles'e gidiyordu; bakımın niteliğini, yemeği ve her bir şeyi överek kendine biraz reklam yapıyordu. Ama artık haü kalmamıştı. Arkadaşları yok olmuştu, böylece övücüsü de kalmamıştı. Şimdi çocukları yaşama karşı korumak için yasal doğum kontrol hapı da vardı, gerçekten istekli olmak gerekiyordu. Çocuğunuz olunca özrünüz kalmıyordu artık, ona ne yaptığınızı biliyordunuz.

On yaşındaydım ya da ona yakın bir şey, Madam Rosa'ya yardım etmek bana düşüyordu. Geleceğimi de düşünmeliydim, çünkü tek başıma kalırsam tartışmasız yetimhaneyi boylardım. Geceleri uyku girmiyordu gözüme, Madam Rosa'ya bakıp duruyordum, öldü mü ölmedi mi diye.

Kendimi savunmaya çalıştım. Güzelce taranıyor, Madam Rosa'nın esansmdan kulaklarımın arkasına sürüyordum, tıpkı onun gibi; öğleden soma da Arthuı'le Pigalle'e ya da Blanche Sokağına gidiyordum, o sokakların ikisi de iyidir. Oralarda kendilerim bütün gün savunan kadınlar vardır, bir iki tanesi her zaman beni görmeye gelir:

"Aa, ne şeker şey şu küçük adam," derdi. "Annen burada mı çalışıyor?"

"Hayır, kimsem yok henüz."

Mace Sokağı'ndaki kahvede bir nane şurubu ısmarlıyorlardı bana. Ama dikkatli olmalıydım, çünkü polisler pezevenk avına çıkmışlardı, hem kızlar da dikkatli olmalıydılar, yoldan erkek çevirmeye haklan yoktu.

Hep aynı sorulan sorarlardı.

"Kaç yaşmdasm, güzelim?"

"On."

"Annen var mı?"

"Yok," diyordum, Madam Rosa için de üzülüyordum ama n'aparsmız? Bir tanesi hele, şirinlikler yapıyordu bana, bazen de geçerken cebime bir kâğıt para kaydırıyordu. Bir mini eteği, yukarı kadar çıkan çizmeleri vardı, ayrıca Madam Rosa'dan daha gençti. Çok tatlı gözleri vardı, bir kez çevresine iyice baktı, soma elimden tuttu ve Le Panieı'ye gittik birlikte. O kahve yok artık, üstüne bir bomba attılar çünkü.

"Kaldırımlarda sürtmemelisin, çocuklara göre yerler de-ğü buralar."

Saçlarımı okşuyordu, düzeltmek için. Ama ben okşamak için olduğunu biliyorum.

"Adın ne?"

"Momo."

"Peki, annen baban nerede, Momo?"

"Kimsem yok, ne sandınız? Boşum ben."

"İyi ama biri olmalı seninle ügüenen."

Portakal suyumu içiyordum, düşünmem gerekiyordu çünkü.

"Belki de onlarla konuşabilirim, seninle ilgilenmek isterdim. Küçük bir kata yerleştirirdim seni, krallar gibi yaşardın, hiçbir eksiğin olmazdı."

"Düşünmem gerek."

Portakal suyumu bitirdim ve banketten indim.

"Al, bununla şeker alırsın, tatlım."

Cebime bir kâğıt para kaydırdı. Yüz frank.

Şansa bakın, Le Panieı'deki kasadar, Madam Rosa'nın meslek arkadaşıydı, kendilerini birlikte savundukları günlerden kalma. Hemen olanları ihtiyara yetiştirdi ve dehşet bir kıskançlık krizi geçirdi Madam Rosa. Yahudinin kendim bu denli dağıttığım hiçbir zaman görmedim, ağlıyordu. "Seni bunun için büyütmedim," bunu on kez tekrarladı, bir yandan da ağlıyordu. Yemin etmek zorunda kaldım, bir daha hiç oraya dönmeyeceğime ve hiçbir zaman bir pezevenk olmayacağıma. Hepsinin puşt olduğunu söyledi Madam Rosa, bunu görmektense ölmeyi yeğlerdi. Ama on yaşımda başka ne yapabileceğimi bir türlü kestiremiyordum.

Bana hep garip gelen, gözyaşlann doğmadan önce programlanmış olmasıdır. Bu demektir ki ağlayacağımız önceden saptanmış. Bunu hiç düşündünüz mü? Kendine saygısı olan hiçbir yaratıcı yapmaz bunu.

Havaleler hâlâ gelmiyordu, Madam Rosa da Emniyet San-dığı'na dadanmaya başladı. Yaşlılık günleri için kenara birkaç kuruş koymuştu, cima artık pek zamanı kalmadığım biliyordu. Kanseri yoktu hâlâ, ama geriye kalan her şey son hızla çürüyordu. Hatta ilk kez annemden ve babamdan söz etti bana, ikisi de varmış meğer. Bir akşam beni bırakmaya gelmişlerdi, annem ağlamaya koyulmuş, koşarak gitmişti. Madam Rosa beni Momo ve Müslüman diye kaydetmiş, bana gül gibi bakacağına söz vermişti. Soma da, soma da... Göğüs geçiriyordu, bütün bildiği buydu, ama bunu söylerken gözlerimin içine bakmıyordu. Benden neler gizlediğini bilmiyordum, ama bu beni korkutuyordu geceleri. Hiçbir zaman başka bir şey koparmayı beceremedim, havalelerin arkası kesilince, bana tatlı davranması için hiçbir nedeni kalmayınca bile. Bütün bildiğim mutlaka annemle babanım olduğuydu, çünkü bu konuda doğaya söz geçirilemez.

Ama bir daha hiç gelmemiştiler, Madam Rosa suçlu bir tavır takınıp susardı. Annemi hiçbir zaman bulamadığımı size hemen söyleyeyim, yapay heyecanlar uyandırmak istemem. Bir kez çok üstelediğimde, Madam Rosa öyle başarısız bir yalan uydurdu ki, müthiş keyiflendim:

"Bence annenin burjuva bir önyargısı vardı, iyi bir ailedendi çünkü. Mesleğim öğrenmeni istemiyordu. Bu yüzden yüreği parçalanmış bir halde, bir daha dönmemek üzere hıçkırarak gitti, çünkü bu önyargı, tıbbın belirttiği gibi sarsıcı bir şok yaratabilirdi sende."

Kendisi de zırlamaya koyuldu. Güzel öyküleri kimse Madam Rosa kadar sevmezdi. Bunu doktor Katz'a anlattığım zaman, sanıyorum çok doğru bir şey söyledi. Orospular ruhim bir bakışıdır, dedi. Herhangi bir yaşıtından daha çok yaşamış, Victor Hugo'yu okumuş Mösyö Hamil de öyle şeyler söyler. O da gülümseyerek, hiçbir şeyin ak ya da kara olmadığım anlatmışta bana. Çoğu kez ak, gizlenmiş bir karaydı, kara da bazen üçkâğıda getirilmiş aktı. Naneü çayım getiren Mösyö Driss'e bakarak şunu bile eklemişti: "Eski deneyime güvenin siz." Mösyö Hamü büyük bir adamdır, ama koşullar bunu gerçekleştirmesine elvermedi.

Havaleler gelmeyeli aylar oluyordu, Banania konusundaysa Madam Rosa paranın rengini hiçbir zaman görmemişti, eve damladığı gün dışında, o zaman iki aylığı peşin almıştı. Banania şimdi haybeden dört yaşma tırmanıyordu, hiç çekindiği filan da yoktu, borcunu ödemiş gibiydi. Madam Rosa ona bir aile de bulabildi, çünkü her zaman şanslı oldu bu velet. Moise hâlâ İncelenmekteydi, yemeklerini altı aydan beri incelendiği ailenin yanında yiyordu, bu insanlar Moi-se'in iyi nitelikli olduğuna, sara ve şiddet nöbetlerine tutulmadığına güvenmek istiyorlardı. Bir velet isteyen aileler en çok şiddet nöbetlerinden korkarlar, sizi evlât etmelerini istediğinizde, ilk olarak bundan sakınmanız gerekir. Madam Ro-

sa'yla gündelikçi çocukların kamını doyurmak ayda on iki bin franka patlıyordu, ilaç paralarım, Madam Rosa'dan esirgenen ödeneği de katmıyorum hesaba. Korkunç yöntemler kulanmadığımız sürece Madam Rosa'nın tek başma beslenmesi, onu zayıflatmaya kalksanız bile, günde on beş franktan az tutamazdı. Bunu ona açık açık söylediğimi anımsıyorum. Daha az yemek için, zayıflamak gerekir, dedim, ama dünyada tek başma kalmış bir kadm için bu çok zor bir iştir. Kendine çok gereksinimi vardı,

başkalarından da çok. Yine Pigal-le'e gitmeye başladım, Maryse adındaki o kadm hâlâ oradaydı, henüz bir çocuk olduğum için bana âşık olmuştu. Ama ödüm patlıyordu, çünkü pezevenklerin sonu hapistir, bu yüzden gizlice görüşmek zorundaydık. Onu çift kanatlı bir kapının önünde bekliyordum, beni öpmeye geliyor, eğilip, "Canım güzelim, senin gibi bir oğlum olmasını ne çok isterdim," diyor, soma da vizitesini bana veriyordu. Bizim Banania'dan da, dükkânlardan öteberi yürütmek için yararlandım. Çevreyi tavlasm diye onu gülüşüyle baş başa bırakıyordum, uyandırdığı acıklı ve sıcak duygulardan ötürü koca bir kalabalık topluyordu. Millet dört ya da beş yaşındaki zencilere çok rahat katlanır. Bazen bağırsın diye, şurasına burasına çimdikler atıyordum, insanlar onu duygularıyla sararken de gidip yiyecek bir şey aşırıyordum. Topuklanma inen, Madam Rosa'nın dikmiş olduğu ev işi cepli bir pardesüm vardı, kimsenin ruhu duymuyordu. Açlık denen şey kimseyi bağışlamaz. Çıkışta Banania'yı kucağıma alıyor, para ödeyen bir kadının arkasına geçiyordum, onunla birlikte olduğumu sanıyorlardı. Banania da bir yandan orospuluk ediyordu. Çocuklar, tehlikeli olmadan önce çok beğenilirler. Bana bile tatlı sözler, gülücükler dağıtıyorlardı, insanlar serseri olacak yaşa varmamış bir çocuk gördükleri zaman kendilerini hep güven altında hissederler. Koyu kumral saçlı, mavi gözlüydüm.

Araplar gibi Yahudi bir burnum da yok, suratımı değiştirmek zorunda kalmadan, başka herhangi bir şey olabilirdim.

Madam Rosa daha az yiyordu, bu ona da iyi geliyordu, bize de. Hem soma veletlerimiz yoktu artık, yaz mevsimiydi, insanlar gittikçe daha uzaklara gidiyorlardı tatile. Kıç temizlemekten hiç bu kadar hoşnut olmamıştım, çünkü tencerenin kaynamasına yarıyordu, parmaklarım iyice bok içinde olduğunda artık haksızlığı bile hissetmiyordum.

Ne yazık ki Madam Rosa değişimlere uğruyordu, her yerine saldırıyordu doğa yasalan, bacaklarına, gözlerine, kalp, karaciğer, atardamarlar gibi bilinen organlarına, çok kullanılmış insanlarda bulunan bütün her yere. Asansörü olmadığından da ara sıra iki katın arasmda anzalamveriyordu. Hepimiz inip onu itmek zorunda kalıyorduk, uyanmaya, ekmeğim korumakta fayda olduğunu sezmeye başlamış Banania bile.

Bir insanın en önemli parçalan kalple kafadır, en pahalıya patlayanlar da onlardır. Kalp durursa artık işinizi eskisi gibi yürütemezsiniz, kafa her şeyden kopup doğru dürüst işle-memeye başlarsa da kişi niteliklerini yitirir, artık yaşamdan hiçbir yarar göremez. Sanıyorum yaşamaya çok gençken girişmek gerekir, çünkü somadan bütün değerinizi yitiriyorsunuz, kimse de size bağışta bulunacak değildir.

Bazen Madam Rosa'ya, hiçbir işe yaramayan, ama hoşa giden nesneler toplar getirirdim; kimsenin artık istemediği, çöpe atılmış şeylerdi bunlar. Örneğin bazı insanlar evlerinde bir doğum günü için, hatta nedensiz, sadece evi şenlendirmek için çiçek bulundururlar, soma bu çiçekler kuruyup parlaklıklarım yitirdiklerinde, onlan çöpe atarlar. Sabahlan çok erken kalkarsanız bu çiçekleri toplayabilirsiniz. Bu da benim uzmanhğımdı, çer çöp dedikleri budur işte. Bazen çiçeklerin üstünde renk artıklan bulunurdu, o zaman azıcık daha yaşarlar, ben de yaş sorununa aldırmadan, onlardan demetler yapar, Madam Rosa'ya götürürdüm. Madam Rosa çiçekleri vazolara yerleştirir, üstlerine de su dökmezdi, çünkü artık neye yarar ki? Ya da Halles'de bahar arabalarının içinden kucak dolusu mimozalar yürütür, eve götürürdüm, çevremiz mutluluk koksun diye. Yürürken Nice'deki çiçek savaşlarım, o bembeyaz kentin çevresinde bol sayıda görülen mimoza ormanlarım düşlerdim. Mösyö Hamil oraları gençliğinde tanımış, hâlâ sözünü ediyordu, ama ara sıra, çünkü artık eski Mösyö Hamil değildi.

Aramızda özellikle Yahudiceyle Arapça'yı, evde yabancıların olduğu zamanlar, ya da konuştuklarımızın anlaşılmasını istemediğimizde de Fransızca'yı konuşurduk, ama artık Madam Rosa yaşamının bütün dillerini birbirine karıştırıyor, en eski dili olan ve şimdi yeniden anımsadığı lehçeyi konuşuyordu benimle, çünkü yaşlıların en çok akimda kalan şey gençlikleridir. Neyse, merdivenler dışında, Madam Rosa hâlâ kendini savunuyor sayılırdı. Ama gerçekten her gün çekilecek dert değildi, şimdi kıçına iğne yapmak büe gerekiyordu. Altı katı tırmanacak kadar genç bir hastabakıcı bulmak zordu, hiç birinin fiyatı da yeterince ucuz değildi. Ben de Le Mahoutela anlaştım, şekeri olduğundan ötürü kendine yasal yoldan eroin iğneleri yapıyordu, sağlık durumu bunu gerektiriyordu çünkü. Kendim tek başma adam etmiş, çok yiğit, ama özellikle zenci ve Cezayirli bir herifti. Transistor ve başka hırsızlık ürünlerini satıyor, geriye kalan zamanında da, rahatça girip çıktığı Marmottan'da tedavi olmaya çalışıyordu.

Madam Rosa'ya iğnesini yapmaya geldi, ama az kalsın çok kötü şeyler oluyordu, çünkü ampulleri şaşınp Madam Ro-sa'run iğnesine, tedavisinin biteceği gün için kendine ayırdığı eroini dökmüştü.

Hemen doğaya aykırı bir şeyler olduğunu anladım, Yahudiyi hiç bu denli keyifli görmemiştim çünkü. Madam

Rosa önce korkunç şaşırdı, sonra da büyük bir mutluluğa kapıldı. Ödüm koptu, öyle yükseklere çıkmıştı ki artık bir daha dönmez diye düşünüyordum. Kendilerine eroin iğnesi yapan bütün veletler mutluluk alışkanlığına tutulurlar, bunun da hiç acıması yoktur, çünkü mutluluk özellikle yokluğuyla tanınan bir merettir. Eroin almak için mutluluğu bayağı aramış olmak gerekir, bu tür düşünceler de ancak esaslı hıyarlarda bulunur. Ben hiç şekerlenmedim, bazen inceliğimden, arkadaşlarla Marie'yi[2] çektim sadece, oysa on yaşınızda büyükler size bir sürü şey öğretmek ister. Ama ben pek öyle mutluluk meraklısı değilimdir, yaşamı yeğlerim yine. Mutluluk bir süprüntü, acımasızın tekidir, ona asıl yaşamasını öğretmek gerekir. Aynı yolun yolcusu değiliz biz onunla, hiç de yüz vermem kendisine. Henüz hiç politika yapmadım, çünkü hep birinin yararına oluyor, ama mutluluğun domuzluk etmesini engellemek için birtakım yasalar gerekir. Size aynen düşündüğümü söylüyorum, haksızım belki, ama mutlu olmak için iğneler yaptıracak değilim. Allah kahretsin. Size mutluluktan söz etmeyeceğim artık, çünkü bir şiddet nöbetine tutulmak istemiyorum, ama Mösyö Hamil anlatımı olmayan şeylere yatkınlığım olduğunu söylüyor. Asü, anlatımı olmayan şeyleri deşmek gerekir, diyor, asıl oralarda dönüyor her şey.

En iyi eroin elde etme yöntemi Le Mahoute'un yaptığıydı. Henüz hiç iğne yaptırmadığım söylüyordu, o zaman herifler size hemen parasız bir iğne yaparlar, çünkü kimse kendini tek başma mutsuz hissetmek istemez. Bana ilk iğnemi yapmak isteyen o kadar çok herif oldu ki aklınız durur, ama ben burada başkalarının yaşamasma yardım etmek için bulunmuyorum, Madam Rosa bana yetiyor. Paçamı kurtarmak için her şeyi denemeden önce mutluluğa girişecek değilim.

Kısaca Le Mahoute'tu -bu adın hiçbir anlamı yoktu, kendisine de bu yüzden takılmıştı- Madam Rosa'ya HLM[3] iğnesini yapan. Biz eroine, yetiştirildiği

Fransız bölgesinden ötürü HLM deriz. Madam Rosa olağanüstü bir şaşkınlığa uğradı, soma da öylesine mutlu bir hal aldı ki, görseniz acırdınız. Altmış beş yaşmda bir Yahudi düşünün, başmda bir bu eksikti. Hemen Doktor Katz'ı aramaya koştum, çünkü bu eroinde *overdose* dedikleri bir durum vardır, hemen yapay cenneti boylarsınız. Doktor Katz gelmedi, ölüm olayları olmadıkça altı kat çıkması artık yasaktı. Tanıdığı genç bir doktora telefon etti, bir saat soma geldi adam. Madam Rosa koltuğuna oturmuş, salya akıtıyordu. Doktor, sanki hiç on yaşmda bir herif görmemiş gibi bakıyordu bana.

"Nedir burası? Bir çeşit yuva mı?"

Acıyordum herife, dünyada sanki hiç böyle bir şey olmazmış gibi bir tavır takınmıştı. Le Mahoute yere oturmuş, zırlıyordu, çünkü Madam Rosa'nın kalçasına kendi mutluluğunu akıtmıştı.

"Peki ama nasıl olur? Kim eroin getirdi bu yaşh bayana?"

Ellerimi cebime sokmuş, herife bakıyordum, hatta ona gülümsedim de, ama hiçbir şey söylemedim, çünkü neye yarardı, daha hiçbir şey bilmeyen otuz yaşmda, gencecik bir herifti.

Bundan birkaç gün sonra başıma mutlu bir olay geldi. Opera'daki büyük mağazaların birinde yapılacak bir alışverişim vardı. Mağazanın vitrininde bir sirk duruyordu, anne babalar rahatça çocuklarım getirebilsinler diye... Daha önce on kez gitmiştim oraya, ama o gün oldukça erken gelmiştim, daha sirkin perdesi bile açılmamıştı. Afrikalı bir çöpçüyle biraz söyleştik, onu tanımıyordum ama zenciydi. Au-bervilliers'den geliyordu; orada da zenci bulunur. Bir sigara içtik, bir süre kaldırımı süpürmesini izledim. Çünkü yapılacak en iyi şey buydu. Soma mağazaya döndüm ve mest oldum. Vitrin büyük, gözümüzü kırptığımız gibi yamp sönen kocaman yıldızlarla donatılmıştı. Ortada sirk duruyordu, palyaçolarıyla, aya gidip gelen, yoldan geçenlere el sallayan uzay pilotlarıyla, mesleklerinin sağladığı kolaylıklardan ötürü havalarda uçan akrobatlarıyla, atların üstündeki tütü-lü* beyaz dansözleriyle, hiçbir çaba harcamadan inanılmaz ağırlıklar kaldıran, bol kaslı hal azmanlarıyla; bunlar insan değildi, mekanizmaları vardı. Hatta dans eden bir deve ve şapkasmdan art arda tavşanlar çıkaran bir sihirbaz bile vardı. Tavşanlar bir tur atıp yeniden şapkanın içine giriyorlar,

bir kez daha, bir kez daha yapıyorlardı numaralarım. Bu kesiksiz bir gösteriydi, sihirbaz bir türlü duramıyordu, durmak elinde değildi. Her renkten palyaçolar vardı, yasalarının gerektirdiği gibi giyinmiştiler, mavi beyaz, gökkuşağı renkli olanlar da vardı, burunlarının ucunda kırmızı bir lamba yamyordu. Arkada bir seyirci kalabalığı vardı, ama gerçek seyirci değildi bunlar, oyunun parçasıydılar, durmadan el çırpıyorlardı, çünkü bu amaçla yaratılmışlardı. Uzay pilotu aya vardığında halkı selamlamak için kalkıyor, aygıtı da ona zaman tamyıp sabırla bekliyordu. Her şeyi gördüğünüzü sandığınız anda birtakım gırgır filler çıkıyordu garajlarından, birbirlerinin kuyruğunu tutup pistte turlar ata-yorlardı, sonuncuları henüz birer çocuktu, yeni doğmuş bebeler gibi pespembeydiler. Ama benim için krallar, palyaçolardı. Hiçbir şeye, hiç kimseye benzemiyorlardı. Hepsinin olmadık kafaları ve soru işareti biçiminde gözleri vardı, hepsi de öyle hıyardı ki; keyifleri her zaman yerindeydi. Onlara bakıyor ve Madam Rosa'nın palyaço olsaydı çok gırgır olacağım düşünüyordum, ama palyaço değildi, iğrenç olan da buydu zaten. Dehşet komik olduklarından palyaçoların pantolonları sürekli düşüyordu, müzik aletleri de, günlük yaşamda çıkardıkları şeyler yerine kıvılcımlar ve fıskiyeler püskürtüyorlardı. Palyaçolar dört taneydüer, krallan, sivri şapkalı, kemirilmiş pantolonlu, yüzü her yerinden daha beyaz olan bir ak tenliydi. Ötekiler, önünde eğiliyorlar ya da asker selamlan çakıyorlardı, o da onların kıçına tekmeler atıyordu. Yaşam boyu sadece bunu yapıyordu, istese bile duramazdı, bu amaçla kurulmuştu çünkü. Kötülük olsun diye yapmıyordu bunu, sadece mekanik bir olaydı. Yeşil benekli san bir palyaço vardı, düştüğünde bile hep mutlu görünüyordu. Tel üstünde hiç beceremediği bir numarası vardı, ama o bunu gırgır buluyordu aslmda, filozoftu çünkü. Dehşetten havaya kalkan kızıl bir perukası vardı, telin üstüne önce bir ayağım, soma ötekini koyuyordu, ta ki bütün ayaklan telin üstünde oluyordu, o zaman artık ne üerle-yebiliyor ne de gerileyebiliyordu, korkudan güldürmek için titremeye koyuluyordu, çünkü hiçbir şey, korkan bir palyaço kadar komik olamaz. Arkadaşı masmavi ve çok tatlıydı, minik bir gitan vardı, aya bakıp şarkılar söylüyordu, besbelli çok iyi yürekliydi ama elinden bir şey gelmiyordu. Sonuncusu aslmda iki taneydi, bir benzeri vardı çünkü, birinin yaptığım öteki de yapmak zorundaydı, buna bir son vermeye çalışıyorlardı, ama olanak yoktu, yapışıktılar birbirlerine. İşin en iyi yanı mekanik ve saf oluşuydu. Önceden biliyordunuz acı çekmediklerini, yaşlanmadıklarını, kötü bir durum olmayacağım. Büsbütün

değişik, hiçbir şeyle ilgisi olmayan bir olaydı. Deve bile, adının belirttiğinin aksine iyiliğinizi istiyordu. Kocaman bir gülüşü vardı, gülünç bir kan gibi salınıp duruyordu. Hiçbir doğal yam olmayan bu sirkte herkes mutluydu. Demir tel üstündeki palyaço bütün bütüne güven altındaydı, on gün içinde bir kez düştüğünü görmedim, düşse bile hiçbir yerini incitemeyeceğini biliyordum... Yani gerçekten bambaşka bir şeydi. Öylesine mutluydum ki ölmek istiyordum, çünkü mutluluğu, yanıbaşmız-dayken yakalamak gerekir.

Omuzumda bir el hissettiğimde sirke bakıyordum ve iyiydim. Hızla döndüm, çünkü birden bir polis geldi sandım, ama oldukça genç, bilemedin yirmi beş yaşmda bir kızdı. Bayağı iyiydi, sanşm, uzun saçlıydı, güzel ve taze kokuyordu.

"Neden ağlıyorsun?"

"Ağlamıyorum."

Yanağımı elledi.

"Peki bu ne? Gözyaşı değil mi?"

"Hayır. Nereden geldiğini hiç bilmiyorum."

"Peki, yanılmışım demek. Bu sirk ne güzel."

"Gördüğüm bu tür şeylerin en iyisi."

"Buralarda mı oturuyorsunuz?"

"Hayır, Fransız değilim. Herhalde Cezayirliyim, Bellevil-le'deyiz biz."

"Adın ne?"

"Momo."

Beni neden tavlamaya çalıştığım hiç anlamıyordum. On yaşmda, Arap olarak bile henüz hiçbir işe yaramayan biriydim. Eh yanağımın üstündeydi hâlâ, biraz geriledim. Kuşkulu davranmak gerekir. Belki bilmezsiniz, ama birtakım kanlar vardır Sosyal Yardım'da, ne mal olduklarım hiç belli

etmezler, bir anda yapıştırırlar resmî soruşturmah cezayı. Resmî soruşturma kadar boktan şey yoktur. Madam Rosa bunu aklına getirdiği zaman yaşamazdı artık. Biraz daha geriledim, ama fazla değil, sadece benimle uğraşırsa tüyebilecek kadar. Ama dehşet güzeldi, istese, onunla ilgilenecek ciddi bir herifle, bir servet edinebilirdi. Gülmeye koyuldu.

"Korkmamalısın."

Yok canım. "Korkmamalısın." Geri zekâ bir numaradır bu. Mösyö Hamil her zaman, en güvenilir yandaşımız korkudur, der, onsuz başımıza neler geleceğini Allah bilir, eski deneyime güvenin siz, Mösyö Hamil öylesine korkuyordu ki, Mekke'ye bile gitti.

"Bu yaşta, sokaklarda tek başma sürtmemelisin."

İşte o zaman güldüm. İyice hem. Ama hiçbir şey demedim, çünkü onu eğitmek için bulunmuyordum orada.

"Gördüğüm en güzel küçük oğlansın."

"Siz de fena değilsiniz."

Güldü.

"Teşekkür ederim."

Aklıma ne esti, bilmiyorum, ama umutlandım birden. Kendime bir yer arıyor değildim, henüz Madam Rosa'nın elinden bir şeyler gelebilirken yüzüstü bırakacak da değildim onu. Yine de er geç tepemize inecek geleceği düşünmem gerekiyordu. Bazen bu gelecek, düşlerime giriyordu geceleri. Deniz kıyısında tatiller, bana hiçbir şey hissettirmeyecek biri...

Tamam, Madam Rosa'yı biraz aldatıyordum, ama bunlar sadece ölesim geldiği zamanlar kafamın içinde dönen şeylerdi. Umut dolu gözlerle baktım ona, kalbim çarpıyordu. Umut, Madam Rosa ya da Mösyö Hamil gibi yaşlılarda bile en baskın gelen şeydir her zaman. Çılgınca bir dalga.

Ama soma bir şey demedi. Bu iş orada bitti. İnsanlar çok ucuz oluyor. Benimle konuştu, gönlümü aldı, tatlı tatlı güldü, soma da göğüs geçirip

gitti. N'olacak, orospunun teki.

Üzerinde pantolon ve bir yağmurluk vardı. Arkadan bile saçları görülüyordu san sarı. İnceydi, yürüyüşünden alta kata paketlerle koşarak, hatta günde birkaç kez çıkabileceği anlaşılıyordu.

Peşine takıldım, yapacak daha iyi bir işim yoktu çünkü. Bir kez durdu, gördü beni, gülüştük. Bir kez de bir kapının içine gizlendim, ama arkasına bakmadı, dönmedi. Az kalsın yitiriyordum onu. Hızlı yürüyordu, sanıyorum unutmuştu beni, birtakım batan gemileri vardı çünkü. Çift kanatlı bir kapıdan geçti, zemin katta durduğunu, zile bastığım gördüm. Kapı açıldı, iki çocuk atladı boynuna. Yedi, sekiz yaşlarında hani. Eh, doğrusu pes.

Kapının önüne oturdum, bir süre kaldım öyle, ne orada ne de başka bir yerde olmayı canım çekiyordu. Yapabileceğim iki üç şey vardı. Etoile'deki çizgi romanlı mağazaya gidebilirdim, çizgi romanlarla dünya umurunuzda olmaz. Ya da Pigalle'e beni seven kızlara gidebilir, biraz para kırabilirdim. Ama birden tak etti canıma, hiçbir şey umurumda değildi. Hiç orada olmak istemiyordum artık. Gözlerimi kapadım, ama yeterli değildir bu kadarı, hâlâ oradaydım, yaşadığınız sürece otomatik bir olaydır. Bu orospunun neden bana pas verdiğini hiç anlamıyordum. Bir şeyleri anlamak gerektiği zaman biraz hıyarlaştığımı kabul etmek gerekir, oysa bu konuda Mösyö Hamil'dir haklı olan. Mösyö Hamil, çoktandır hiçbir boktan anladığı yok kimsenin der, şaşırmaktan başka da hiçbir şey gelmez elimizden. Sirki bir daha görmeye gittim, bir iki saat daha kazanmış oldum böylece, ama bütün bir gün içinde nedir ki? Bayanlara özgü bir çay salonuna girdim, iki çikolatalı pasta yedim, onları severim en çok, nerede çiş yapılabilir, diye sordum, çıkarken de dosdoğru kapıya koştum, hadi bana eyvallah. Ondan soma Printemps'dan bir çift eldiven yürüttüm, gittim onları bir çöp tenekesine attım. İyi geldi.

Ponthieu sokağına geri dönerken gerçekten garip bir şey oldu. Garip şeylere pek inanmam ben, ne bakıma değişik olduklarım bir türlü çıkaramam.

Eve dönmeye korkuyordum. Madam Rosa'yı gördükçe içim parçalanıyordu. Pek yakında yokluğunu duyacağımı biliyordum. Sürekli bunu düşünüyor, bazen de artık eve gitmeye cesaret edemiyordum. Bir mağazadan büyük bir şey yürütmek, iyice göze batmak için yakalanmak istiyordum. Ya da bir

bankada enselenmek, son mermiye dek makineli tüfekle kendimi savunmak. Ama nasılsa kimsenin bana aldırmayacağım biliyordum. Ponthieu sokağmdaydım, bir kahvede tilt oynayan herifleri izleyip bir iki saat öldürdüm öyle. Sonra başka bir yere gitmek istedim, ama nereye gideceğimi bilemiyordum, bu yüzden de orada kaldım. Madam Rosa'nın şu an ne kadar umutsuzlandığım biliyordum, hep başıma bir şey gelmesinden korkardı. Hemen hemen hiç dışarıya çıkmıyordu, çünkü artık onu yukarı taşıyamıyorduk. Önceleri onu dördümüz beşimiz aşağıda beklerdik, döndüğü zaman da bütün veletler, işe sarılır, itmeye koyulurduk. Ama artık gittikçe daha seyrek olan bir şeydi bu, bacakları ve kalbi dayanmıyordu, soluğu ise Madam Rosa'nın dörtte biri kadar birine yetmezdi. Hastanenin sözünü bile duymak istemiyordu, çünkü orada adama bir iğne yapacaklarına öldürene kadar çektirirler. Fransa'da tatlı ölüme karşı olduklarım, inşam, çekebildiği sürece yaşamaya zorladıklarım söylüyordu Madam Rosa. Madam Rosa'nın işkenceden ödü kopardı, artık gerçekten canına tak edeceği zaman, kendini kürtaj ettireceğini söylüyordu. Bizi şimdiden uyarıyordu, hastanenin eline düşerse, kendimizi yasal yoldan bir anda yetimhanede bulacaktık. Yasalara uygun bir biçimde ölebileceğim düşündükçe de ağlamaya koyuluyordu. Yasalar, başkalarma karşı korunacak şeyleri olan kişileri korumak için yapılmıştır. Mösyö Hamil, yaşamın kutsal kitabında, insanlığın sadece bir virgül olduğunu söyler, yaşlı bir adam bu denli hıyarca bir söz ettiği zaman da benim buna ekleyecek hiçbir şeyim kalmaz. İnsanlık bir virgül değildir, çünkü Madam Rosa Yahudi gözleriyle bana baktığı zaman bir virgül değildi, kutsal kitabın tümüydü belki, ben de artık bu kitabı görmek istemiyordum. Madam Rosa için iki kez camiye gittim, hiçbir şey fark etmedi, Yahudiler için geçerli değildi çünkü. İşte bu yüzden Belleville'e dönemiyor, Madam Rosa'yla göz göze gelemiyordum. Madam Rosa durmadan *"Oeil! oeil!"*[4] derdi, Yahudilerin acı çığlığıdır bu, Araplarda çok farklıdır, biz "hay hay" deriz, Fransızlar da mutlu olmadıkları zaman "oh oh" derler, ne sanıyorsunuz, onlann da başma gelir böyle şeyler. On yaşıma basacaktım, çünkü Madam Rosa öyle karar vermişti: Kendimi bir doğum tarihine alıştırmalıydım, o da bugüne düşüyordu. Madam Rosa normal bir biçimde gelişmem için bunun önemli olduğunu söylüyordu, gerisi, anne adı, baba adı, hep züppelikti.

Kapının önüne oturmuş, zamanın geçmesini bekliyordum, ama zaman her şeyden daha yaşlıdır, pek yavaş ilerler, insanlar acı çekince gözleri büyür,

eskisinden daha anlandı durur. Madam Rosa'nın gözleri gittikçe büyüyor, nedensiz dövdüğünüz köpeklerinkine dönüyordu. Ta buralardan görüyordum bunu, oysa Ponthieu sokağında, çok lüks mağazaların bulunduğu Champs-Elysees'ye yakın bir yerdeyim. Madam Rosa'nın savaş öncesinden kalma saçları giderek daha çok dökülüyordu; kendinde yeniden çarpışacak gücü bulduğunda da, kadına benzer bir yam olsun diye ona sahici saçlı yeni bir peruka bulmamı istiyordu. Perukası bile rezil bir durumdaydı. Şunu da söylemek gerekir ki bir erkek gibi kel oluyordu giderek, yürekler acısı bir durumdu, çünkü kadınlar buna hazırlıklı değildir. Madam Rosa yine kızıl bir peruka istiyordu, tipine en uygun renk buydu. Bunu kendisine nereden yürütebileceğimi hiç bilemiyordum. Belleville'de, güzellik enstitüleri dedikleri çirkin karı kurumlan yoktur. Elysees'dekilere de girmeye cesaret edemem. Sormak, ölçmek gerekir. Allah kahretsin.

Çok kötüydüm. Bir Coca-Cola bile çekmiyordu canım. Aslında o gün doğmadığımı, hem nasıl olsa bu doğum tarihi hikâyelerinin sadece toplu sözleşmeler olduğunu söylemeye çalışıyordum kendi kendime. Arkadaşlarımı düşünüyordum: Le Mahoute'u, bir benzin istasyonunda çalışan Şah'ı. Çocukken, adamdan sayılmak içirt kalabalık olmak gerekir.

Yere yattım, gözlerimi kapadım, ölmek için birtakım hareketler yaptım, ama çimento soğuktu, hastalanmaktan korktum. Böyle bir durumda eroin alan bir sürü herif tanıyorum, ama ben mutlu olabilmek için yaşamın kıçım yalayacak değilim. Yaşamı süslemek istemiyorum ben, bok yesin o. Birbirimize karşı hiçbir şey hissetmiyoruz. Yasal erginliğe kavuşacağım zaman televizyondaki gibi uçaklar kaçırıp, rehineler alıp, bir şeyler istemek için tedhişçilik yapacağım belki, henüz ne isteyeceğimi bilmiyorum, ama boktan bir şey olmayacak. Esaslı bir şey olacak yani. Şimdilik ne istemek gerektiğini pek söyleyemeyeceğim, profesyonel eğitimden geçmedim çünkü.

Kıçım çimentonun üstünde, yerde oturmuş uçak kaçırıyorum. Rehineler ellerini yukan kaldırıp dışarı çıkıyorlar, ben de parayı ne yapacağımı düşünüyorum, çünkü her şeyi satın alamazsınız. Madam Rosa'ya, ayaklan suyun içinde, başmda yeni bir peruka, rahatça ölebilmesi için mülk satan alacağım. Orospu çocuklanyla analarım Nice'e lüks otellere yollayacağım. Orada kendilerini yaşamdan koruyabilecekler, ilerde de Paris'i ziyaret eden

devlet başkanlan, mecliste desteklerini belirten çoğunluk üyeleri, hatta başarının önemli etkenleri olabilecekler. Gidip vitrinde gözüme kestirdiğim yeni bir televizyon alabileceğim.

Bütün bunlan düşünüyordum, ama pek ticaretle uğraşmayı da çekmiyordu canım. Mavi palyaçoyu getirttim, bir süre dalga geçtik birlikte. Soma beyaz palyaçoyu getirttim; yanıma oturdu, minicik kemanıyla bana sessizliği çaldı. De-ğişivermek, artık hep onlarla kalmak istiyordum, ama Madam Rosa'yı bok içinde tek başma bıkaramazdım. Eskisinin yerine yeni bir sütlü kahve Vietnamlı edinmiştik. Fransız olan bir Antilles zencisinin oğluydu. Kadm, anası Yahudi bir heriften bile bile gebe kalmışta, şimdi de çocuğu kendi yetiştirmek istiyordu, çünkü bunu bir aşk öyküsüne çevirmişti, kişisel bir sorundu yani. Kuruşu kuruşuna ödüyordu, çünkü Mösyö N'Da Amedâe ona edepli bir yaşam sürdürecek kadar para bırakıyordu. Mösyö N'Da Amedee vizitelerin yüzde kırkım önceden alırdı, çünkü durmak bilmeyen, çok işlek bir kaldırımı vardı. Yugoslavlara da para vermek gerekiyordu. Kestikleri haraçlardan ötürü ulusal bir felakettir bunlar. KorsikalIlar bile karışıyorlardı işe; onlarda da yeni bir kuşak yetişmeye başlamıştı.

Yanımda, içi gereksiz eşyalarla dolu bir sandık vardı. Onu ateşe verseydim bütün apartmanı yakardım, ama nasıl olsa benim yaptığımı bilmeyeceklerdi, hem ihtiyatlı bir iş de değildi. Yaşamımın bu anım çok iyi anımsıyorum, çünkü tıpkı öbürleri gibiydi. Benimkisi hep gündelik bir yaşamdır, ama bazı anlar kendimi daha da kötü hissettiğim olur. Bir yerim ağrımıyordu, yani yakınmam için bir neden yoktu. Ama bacaksız ve kolsuz gibiydim, oysa her yanım yerli yerindeydi. Mösyö Hamil bile açıklayamaz bunu. Kimsenin gücenmesini istemem, ama şunu da belirtmek gerekir ki Mösyö Hamil günden güne hıyarlaşıyordu. Sonlarına yaklaşmış, artık özürleri olmayan yaşlılarda sık sık görülen bir şeydir bu. Kendilerini neyin beklediğini çok iyi bilirler, arkaya bakıp politikacı devekuşları gibi geçmişe sığınmak istedikleri gözlerinden okunur. Mösyö Hamil'in elinin altında da hep Vic-tor Hugo'nun bir kitabı vardı, ama beyni sulandığından bunu Kuı'an sanıyordu, çünkü ikisini de okurdu. Küçük parçalar halinde ezberlemişti onları, soluk alırcasına, ama her şeyi birbirine karıştırarak okurdu. Onu camiye götürdüğüm zaman bir kör gibi koluma yapışıyordu. Çok iyi bir etki uyandırıyorduk, çünkü bizde körlere çok değer verirler. Mösyö Hamil sürekli şaşırıyordu, dua edeceğine "Waterloo VVater-loo, hüzünlü vadi"

diye şiir okuyordu. Orada bulunan Arap-lar da çok şaşırıyorlardı, yerinde bir hareket değildi çünkü.

Dinsel coşkunluktan ötürü Mösyö Hamil'in gözlerinden yaşlar bile akıyordu. Gri maşlahı ve başındaki beyaz sarığıyla çok yakışıklıydı, öbür dünyada iyi karşılanmak için de dua ediyordu. Ama hiçbir zaman ölmedi, belki bütün dünya rekorlarım kınp şampiyon olur, böylesi pek az görülmüştür. Canlılar arasmda en genç ölenler köpeklerdir. On iki yaşmda oldular mı, artık onlara güvenilemez, bir yenisini almak gerekir. Gelecek sefere bir köpek edineceğim zaman onu bebekken alacağım, böylece yitirene dek bol zamanım olacak. Bir tek palyaçoların yoktur yaşam ve ölüm sorunları, çünkü onlar dünyaya aile yoluyla teşrif etmezler. Doğa yasalarının dışında yaratılmışlardır ve hiçbir zaman ölmezler, yoksa komik olmazdı. İstediğim zaman onlan görebilirim yanımda. İstesem yanımda herkesi görebilirim, King Kong'u da, Fran-kestein'ı da, yaralı pembe kuş sürülerini de. Bir tek annemi göremem, çünkü bu konuda yeterince imgeye sahip değilim.

Ayağa kalktım, kapıdan sıkılmıştım, şöyle bir baktım sokağa. Sağda bir polis arabası duruyordu. İçinde polisler hazır bekliyorlardı. Ben de ergin olunca polis olmak isterim, hiçbir şeyden, hiç kimseden korkmamak, ne yapmak gerektiğim bilmek için. Polis olduğunuz zaman yetkili kişilerin emrine girersiniz. Madam Rosa yetimhanedeki bir sürü orospu çocuğunun somadan polis, toplum polisi ve cumhuriyetçi olduklarım söylerdi. Böylece kimse onlara bir şey yapamaz.

Bir göz atmaya gittim. Ellerim ceplerimde, polis arabasına yanaştım. Biraz korkuyordum. Hepsi arabanın içinde değildi, bazdan yere uzanmıştı. Islık çalarak *Lorraine'den geçerken* şarkısını söylemeye koyuldum, çünkü bizim buralan anımsatmayan bir suratım vardır. İçlerinden biri bana gülümsemeye başlamıştı büe.

Dünyanın en güçlü şeyi polislerdir. Bir çocuğun babası polisse, ötekilerden iki kat daha fazla babası var gibidir. Arapla-n, hatta zencileri bile kabul ediyorlar, yeter ki Fransız bir yanlan olsun. Bunların hepsi orospu çocuğudur, yetimhane görmüş olanlan da vardır aralarında, bilmedikleri bok yoktur. Güvenlik kuvveti olarak bunlardan daha kıyak bir şey olamaz, aynen böyle düşünüyorum. Askerler onların tırnağı bile olamaz, belki

general hariç. Madam Rosa'nın ödü kopar polislerden, ama kökünün kazındığı yurttan ötürü oluyor bu, böyle bir kanıt da yeterli sayılamaz, yanlış saftaydı çünkü. Belki de Cezayir'e gidip orada polis olacağım, polise en çok gerek duyulan yer orasıdır. Fransa'da Cezayir'den çok daha az Cezayirli vardır, bu yüzden de burada polislerin daha az işleri oluyor. Arabaya doğru bir iki adım daha attım. Hepsi düzensizlikler ve silahlı saldırılar bekliyordu. Kalbim çarpıyordu. Kendimi hep yasalara aykın hissederim, buralarda bulunmamam gerektiğini seziyordum. Ama kıllan kıpırdamadı, belki de yorgundular. Hatta biri başım pencereden çıkarmış, uyuyordu. Bir başkası, yarımda radyosu, soyulmuş bir muzu rahatça yiyordu. Genel bir gevşeme içindeydiler. Sarışın bir polis duruyordu dışarda. Elinde antenli bir radyo vardı, bütün olup bitenlerden de hiç kaygılanmış görünmüyordu. Ödüm kopuyordu, ama nedenini bilerek korktuğum için memnundum, çünkü genellikle hep nedensiz korkarım, soluk alırcas-ma. Antenli polis beni gördü, ama hiçbir önlem almadı, ben de hiç istifimi bozmadan, ıslık çalarak yarımdan geçtim.

Evli ve çocuklu polisler de vardır, böyleleri de olduğunu biliyorum. Bir kez Le Mahoute'la tartıştım, babanızın polis olması nasıl bir şeydir onu öğrenmek istiyorum dedim, ama Le Mahoute sıkıldı, düş kurmanın hiçbir işe yaramadığım söyledi ve gitti. Esrar çekenlerle tartışmaya değmez, merak diye bir şeyleri yoktur.

Eve dönmemek için bir süre daha dolandım, her kaldın-mın kaç adım ettiğini hesaplamaya koyuldum, dünya kadar vardı, rakamlarım bile yetersiz kalıyordu. Hâlâ güneş vardı. Bir gün kırlara çıkıp neye benzediğine bakacağım. Deniz de ilgimi çekebilir, Mösyö Hamil denizden hep saygıyla söz eder. Bildiğim her şeyi bana Mösyö Hamil öğretti, onsuz ne yapardım, bilmem. Mösyö Hamil küçükken amcalarından biriyle gelmiş Fransa'ya. Amcası öldüğü zaman da çok gençmiş. Pek çabuk tek başma kalmış, ama buna rağmen doğru dürüst biri olmayı becermiş. Şimdi gittikçe hıyarlaşıyor, çünkü insanlar bu denli uzun yaşamak için hazırlıklı değillerdir. Güneş, damın tepesine oturmuş san bir palyaçoya benziyordu. Bir gün Mekke'ye gideceğim, Mösyö Hamil oranın her yerden daha güneşli olduğunu söylüyor, coğrafyanın keyfi böyle istemiş. Ama bunun dışmda Mekke'nin pek değişik bir yer olduğunu sanmıyorum. Bambaşka şeylerle dolup taşan çok uzak bir yere gitmek isterdim. Bunu düşlemeye bile çalışmıyorum,

berbat etmeyeyim diye. Güneşi, palyaçolan ve köpekleri de alırdık, onlardan iyisi olmaz. Ama gerisini özellikle hiç takmayacaktık peşimize. Sanıyorum, sonunda orası da yine eski tas eski hamam olurdu. Her şey nasıl bu denli yerinde sayar, hayret.

Saat beş olmuştu, eve yollanırken, minisini park yasağının önünde durduran bir sarışın gördüm. Onu hemen tamdım, çok kinciyimdir çünkü. Az önce bana pas verdikten sonra basıp giden, boş yere izlediğim orospuydu. Onu görünce çok şaşırdım. Paris'te tonla sokak var, buraların arasında biriyle karşılaşabilmek için epey rastlantı gerekir. Kız beni görmemişti, öteki kaldırımdaydım, tanınmak için hemen karşıya geçtim. Ama kızın acelesi vardı, belki de artık düşünmüyordu beni, rastlaşah iki saat oluyordu. Kız 39 numaraya girdi, avluya bakan bir evdi bu, avluda bir ev daha vardı. Kendimi gösterecek zamanım bile olmadı. Kızın deve tüyü bir paltosu, bir pantolonu, başmda da bir yığın sarı saç vâr-

dı. Arkasında en aşağı beş metre koku bırakmıştı. Arabasını kilitlememişti. Önce beni anımsasın diye içinden bir şey yürütmek istedim, ama doğum günüm filân yüzünden o kadar dertliydim ki, içimde bunca derdi nasıl banndırabildiğime bile şaşıyordum. Boşver dedim kendi kendime, yürütmeye değmez, nasıl olsa benim yürüttüğümü bilmeyecek. Beni görsün istiyordum, ama sakın bir aile aradığımı sanmayın, Madam Rosa çaba gösterse bir süre daha dayanabilirdi. Moise kendine bir yer bulabilmişti. Banania bile görüşmelere başlamıştı, üzülmem için hiçbir neden yoktu. Ünlü bir hastalığım yoktu, uyumsuz da değildim, insanlar sizi seçerken ilk buna dikkat ederler. Onlara da hak vermek gerekir, size güvenip sonradan soyağacmda alkolikler bulunan ve olduğu yerde sayan bir çocukla bulabilirler kendilerini, oysa kimsesiz ne eşsiz çocuklar vardır ortalıkta. Benim de seçme şansım olsaydı, Madam Rosa gibi artık direnci kalmamış yaşh bir Yahudi seçeceğime, en iyi ne varsa onu seçerdim; içim sızlıyor, onu her gördüğümde geberesim geliyordu. Madam Rosa bir köpek olsaydı, bugüne kadar onu kurtarmıştılar, köpeklere karşı hep daha iyi davranırlar, ama insanların acı çekmeden ölmeleri yasaktır. Bunu size söylüyorsam, Matmazel Nadine'i -adı sonradan öyle oldu- Madam Rosa içi rahat ölebilsin diye izlediğimi sanmayasınız diyedir.

- Apartmana girince, daha ufak başka bir apartmana g

- Gittikçe coşuyor, durmadan konuşuyordum, durduğum

1

Dindar Yahudilerin dinsel kurallara uyularak hazırlanan yemekleri, (ç.n.)

2

Marie: marihuana, esrar. (ç.n.)

3

HLM: Habitations â Loyers Moderes (Ucuz Kiralı Konutlar), (ç.n.)

Tütü: balerin giysisi, (ç.n.)

4

Oeil: göz ("öy" diye okunur).

Apartmana girince, daha ufak başka bir apartmana geçiyordunuz, girer girmez, ateş sesleri, gıcırdayan frenler, avaz avaz bağıran bir kadm ve "Beni öldürmeyin!" diye yalvaran bir adam sesi duydum, o kadar yakından geliyordu ki, havaya sıçradım. Makineli bir tüfek hemen ateş açtı, adam "Hayır!" diye bağırdı. İsteyerek ölmediğiniz zamanlar hep böyle olur. Sonra bir sessizlik çöktü, bu daha da korkunçtu, işte şimdi size öyle bir şey söyleyeceğim ki apışıp kalacaksınız. Her şey tıpkı eskisi gibi oluverdi. Yine ölmek istemeyen o herif, onun da kendine göre nedenleri vardı çünkü, herifi hiç takmayan makineli tüfek... Adam elinde olmadan üç kez öldü, sanki başkalarına örnek olsun diye üç kez öldürülmesi gereken, eşi bulunmaz bir namussuzmuş gibi. Yeniden bir sessizlik çöktü, o sırada adam ölü kaldı, sonra bir daha çullandılar üstüne, bu dördüncü kezdi, sonra bir daha çullandılar, artık herife acıyordum, çünkü ne olursa olsun bu kadarı da fazlaydı. Sonunda adamı rahat bıraktılar, bir kadm sesi, "Sevgilim, zavallı sevgilim," dedi ama bunu öylesine hisli ve içten duygularla söylüyordu ki eşekten düşmüş karpuza döndüm, oysa bunun ne demek olduğunu bile bilmem. Girişte, kırmızı lambalı bir kapıyla benden başka kimse yoktu. Ancak kendime gelebilmiştim ki, "Sevgilim, sevgilim"lerle tantanaya yeniden başladılar, ama bu her keresinde başka bir tonda çıkıyordu. Sonra her şeyi bir daha, bir daha baştan aldılar. Herif karısının kollarında beş altı kez ölmek zorunda kaldı, çünkü birinin buna üzüldüğünü hissetmekten çok keyif ahyordu. Madam Rosa'yı düşündüm, ona, "Sevgilim, zavallı sevgilim," diyecek kimsesi yoktu, çünkü aşağı yukarı tümüyle dazlaktı ve doksan beş kiloydu, üstelik ne yarımdan baksan çirkindi bu kilolar. Kadm bunun üstüne sustu, sonra öyle bir çığlık attı ki önce kapıya koştum, sonra kendimi içeriye attım. Allah kahretsin, bir çeşit sinemaydı bu, ama herkes geri geri gidiyordu. İçeri girdiğim zaman perdedeki kadm, can çekişmek için cesedin üstüne düştü, hemen sonra da ayağa kalktı, ama gerisin geri, her şeyi gerisin geri yapıyordu, sanki gidişte bir canlı, dönüşte bir oyuncak bebekmiş gibi. Sonra her şey söndü ve her yer aydınlandı.

Beni yüzüstü bırakan kız, odanın ortasındaki mikrofonun başmda, koltukların önünde duruyordu, ışıklar yanınca gördü beni. Çevrede üç dört herif vardı, ama silahlı değildiler. Herhalde açık ağzımla hıyara benziyordum, bana herkes öyle bakıyordu çünkü. San kız beni tanıdı,

kocaman bir gülücük attı. Moralim biraz düzeldi, çünkü iyi bir etki uyandırmıştım.

"Aa, arkadaşım bu benim."

Hiç de arkadaş değildik, ama bunun tartışmasını yapacak değildim. Bana doğru geldi, Arthuı'e baktı, ama bendim onu ilgilendiren, biliyordum. Kadınlar gırgır oluyor bazan.

"Ne bu?"

"Eski bir şemsiye, giysiler geçirdim üstüne."   .

"Hoş olmuş bu giysilerle, bir puta benziyor. Arkadaşın mı?"

"Beni geri zekâlı mı sandınız, ne? Arkadaşım değil, bir şemsiye bu."

Arthur'ü eline aldı, onu inceliyor numarası yaptı. Ötekiler de öyle. Evlat edinirken insanların en istemedikleri şey çocuğun geri zekâlı olmasıdır. Çocuk birden durmaya karar verdi demektir bu, ilerlemek ona yeterince ilginç gelmemiştir. O zaman ailesi handikaplı olur, çocukla ne halt edeceğini bilemez. Örneğin on beş yaşmda bir çocuk on yaşındaymış gibi hareket etmeye koyulur. Ama dikkatinizi çekerim, bu konuda kazançh çıkmak da olanaksızdır. Bir çocuk, benim gibi on yaşmda olup on beş yaşındaymış gibi hareket ederse onu okuldan atarlar, ahlâkı bozulmuştur çünkü.

"Yüzü ne güzel, yemyeşil. Neden yeşil yaptın yüzünü?"

O kadar güzel kokuyordu ki Madam Rosa'yı düşündüm, çünkü çok farklı bir şeydi.

"Yüz değil ki, bez bu. Yüzler yasaktır bizde."

"Nasıl yani?"

Neşe dolu mavi gözleri vardı, çok tathydı, Arthur'ün önünde diz çökmüştü, ama yaptığı bütün numaralar benim içindi aslında.

"Arap'ım ben. Yüzler bizim dinimizde yasaktır."

"Yüzleri çizmek demek istiyorsun."

"Allah'ı küçük düşürücü bir şeydir."

Çaktırmadan yüzüme baktı, onu etkim altına aldığımı görüyordum.

"Kaç yaşındasın?"

"İlk karşılaştığımızda söylemiştim. On yaşındayım. Bugün bastım on yaşıma."

Ama yaş önemli değildir. Benim bir dostum var, seksen beş yaşmda ve hâlâ yaşıyor.

"Adın ne?"

"Daha önce de sormuştunuz. Momo."

Sonra çalışması gerekti. Orasının, dublaj stüdyosu dedikleri bir yer olduğunu anlattı bana. Perdedeki kişiler konuşacakmış gibi ağızlarını açıyorlardı, ama asıl salondakilerdi onlara seslerini veren. Tıpkı kuşlar gibi, seslerini dosdoğru adamların gırtlaklarına sokuyorlardı, ilk kez başarısız olunca, yani sesler gerektiği anda ağzrn içine girmeyince, yeniden başlamak gerekiyordu. İşte o zaman pek güzel şeyler oluyordu. Her şey geriliyordu birden. Ölenler yaşamaya koyuluyor, gerisin geri toplumdaki yerlerine dönüyorlardı. Bir düğmeye basıyorlardı ve her şey uzaklaşıveriyordu. Arabalar yüzüstü geri geri gidiyor, köpekler gerisin geri koşuyor, yerle bir edilmiş evler, toparlanıp gözünüzün önünde, bir anda yeniden kuruluyorlardı. Kurşunlar vücudun içinden çıkıp makinalı tüfeklerin içine dönüyorlardı, katiller geri çekiliyorlar, pencereden atlıyorlardı, gerisin geri. Suyu boşalttığınız zaman, su yeniden doğruluyor, yeniden doluyordu bardağm içine. Dökülen kan vücuda, kendi yerine dönüyordu, hiçbir yerde bir kan lekesi kalmıyor, yara kapanıyordu. Bir adam tükürdüğü zaman, tükürdüğünü yeniden ağzma alıyordu. Atlar dörtnala gerisin geri koşuyorlar, yedinci kattan düşmüş bir adam da paçayı kurtarıyor, pencereden içeri atıyordu kendini. Tersine bir dünyaydı gerçekten ve şu

anasını sattığım yaşam boyunca gördüğüm en güzel şeydi. Hatta bir ara genç ve taze gördüm Madam Rosa'yı, biraz daha gerilettim onu, daha da güzel oldu. Gözlerim yaşarıyordu.

Orada bir süre kaldım, çünkü hiçbir yere acele yetişmem gerekmiyordu, iyice mest oldum. Özellikle, perdedeki kadının ölmesinden hoşlanıyordum. Üzüntü uyandırmak için bir süre ölü kalıyor, sonra sanki görülmeyen bir el tarafından havalara kaldırüıyormuş gibi geri geri gidiyor, gerçek yaşama kavuşuyordu. "Sevgilim, zavallı sevgilim," dediği adam tam bir namussuza benziyordu, ama bu beni ilgilendirmez. Oradakiler bu sinemadan çok hoşlandığımı görüyorlardı, bana her şeyi sondan ahp ta başa kadar gelebileceklerini söylediler. İçlerinden bir sakallı da güldü, "Hatta yeryüzü cennetine kadar," dedi. Sonra da şunu ekledi: "Ne yazık ki her başlayışta aynı şeyler oluyor." Sarışın kız, adının Nadine olduğunu söyledi; sinemadaki kişileri insan sesiyle konuşturmak onun mesleğiymiş. O kadar memnundum ki canım hiçbir şey çekmiyordu. Düşünebiliyor musunuz, yanıp yıkılan, sonra da sönen, doğrulan bir ev. İnsan bunu kendi gözüyle görmese inanamaz, çünkü başkalarının gözü aynı şey değildir.

Ve işte orada, gerçek bir olay geldi başıma. Gerilere gittiğimi ve annemi gördüğümü söyleyemem, ama kendimi gördüm, yere oturmuştum. Önümde kalçalara kadar çizmeli bacaklar, deri bir mini etek görüyordum. Gözlerimi kaldırmak, yüzünü görmek için müthiş bir çaba harcadım, annemdi biliyorum, ama artık çok geçti, anılar gözlerini kaldıramazlar. Geriye doğru daha da uzaklara gitmeyi başardım, iki sıcacık kolun beni sardığım, salladığını hissediyorum. Kamım *ağrıyor*, beni sıcacık saran insan yürüyor. Bir aşağı bir yukarı. Şarkı söylüyor, ama kamım hep ağnyor, sonra bir osuruk salıyorum, yere çakılıp kalıyor. Rahatlamanm etkisi altında acı çekmiyorum artık, sıcacık varlık beni öpüyor, hafif bir gülüşle gülüyor, duyuyorum, duyuyorum, duyuyorum...

"Hoşuna gidiyor mu?"

Bir koltukta oturuyordum, perdede artık hiçbir şey yoktu. Sarışın kız yanımdaydı, ışıklar yanmıştı.

"Fena değil."

Sonra yine, kamına makinah tüfeğin kurşunlarım yiyen herife katlanmak zorunda kaldım. Herhalde bankada kasadar, ya da karşı çetenin adamıydı, yine, "Beni öldürmeyin, beni öldürmeyin!" diye bağırıyordu, hıyar gibi, çünkü ne işe yarar ki, herkes mesleğini yapmak zorundadır. Sinemada, ölen adamın ölmeden önce, "Hadi beyler, görün işinizi," demesi çok hoşuma gider, belli bir anlayışın belirtisidir bu. İnsanları duygularından yakalamaya çalışıp canlarını sıkmanın anlamı yoktur. Ama herif, kendini beğendirmek için gereken tonu bulamıyordu, onu yeniden geriletip, her şeye yeniden başlamak zorunda kaldılar. Kurşunlan durdurmak için ellerini uzatıyordu, işte o zaman, "Hayır, *hayal"* diye, "Beni öldürmeyin, beni öldürmeyin!" diye bağınyordu, mikrofonun önünde tamamen güven altında olan adamın sesiyle. Sonra kıvranarak düşüyordu, çünkü bu, sinemada her zaman hoşa giden bir numaradır, sonra bir daha kımıldamıyordu. Gangsterler, adamın bir zaran dokunmayacağına inanmak için bir kere daha ateş ediyorlardı. Durum iyice umut-suzlaşınca da her şey geri geri gitmeye koyuluyordu, herif havalara uçuyordu, sanki Tanrı kendisinden biraz daha yararlanmak için onu tutup ayağa kaldınyormuş gibi.

Sonra başka parçalar gördük, her şey gerektiği gibi olsun diye bazılarım on kez geriye almak zorunda kaldılar. Sözcükler de vitese geçiyor, her şeyi tersinden söylüyorlardı, böylece birtakım esrarlı sesler çıkıyordu ortaya, kimsenin bilmediği, belki bir şeyler anlatmak isteyen bir dil gibi.

Perdede hiçbir şey olmayınca, Madam Rosa'yı savaştan önceki bütün saçlanyla, mutlu bir halde düşlüyordum, kendini savunmak zorunda bile değildi, çünkü tersine bir dünyaydı bu.

Sarışın kız yanağımı okşadı, gerçekten tatlı olduğunu söylemek gerekir, yazıktı bayağı. Gördüğüm iki veledini düşünüyordum, yazıktı.

"Gerçekten çok hoşlanmış görünüyorsun."

"İyi eğlendim."

"istediğin zaman gelebilirsin yine."

"Pek zamanım yok, söz vermeyeyim."

Kız, gidip bir dondurma yememizi önerdi, yok demedim. Ben de onun hoşuna gidiyordum, daha hızlı yürümemiz için elini tuttuğum zaman da gülümsedi. Karışık bir dondurma seçtim, çikolatalı, çilekli, fıstıklı, ama sonra pişman oldum, vardiyalısını seçseydim keşke.

"Her şeyin geriye alınabilmesi hoşuma gidiyor. Yakında ölecek olan bir bayanla oturuyorum."

Dondurmasına hiç el sürmüyor, bana bakıyordu. Saçları o kadar sarıydı ki elimi uzatıp onlara dokunmaktan kendimi alamadım, sonra da güldüm, komikti çünkü.

"Paris'te değil mi annen baban?"

Ne söyleyeceğimi şaşırdım, iyice daldım dondurmaya, belki dünyada en sevdiğim şeydir bu.

Üstelemedi. Baban ne iş yapar, annen nerede diye sorduklarında bayağı zorlanırım, söyleşi alanındaki eksik bir yanımdır.

Bir kâğıtla dolmakalem çıkardı, bir şeyler yazdı, kâğıdı yitirmeyeyim diye de üç kez altını çizdi.

"Al bunu, adımla adresim yazılı. Çocuklarla ilgilenen bir dostum var."

"Bir ruh hekimi," dedim. O zaman apışıp kaldı.

"Neden böyle söylüyorsun? Çocuk doktorları ilgüenir çocuklarla."

"Sadece bebe olduklarında. Sonra ruh hekimleri ilgilenir."

Susuyor, korkmuşcasına bakıyordu bana.

"Kim öğretti sana bunu?"

"Esrar çektiği için tedavi gören Le Mahoute adında bir arkadaşım var, bu konulan bilir."

Elini elimin üstüne koydu, bana doğru edildi.

"On yaşmda olduğunu söylemiştin, değil mi?"

"Ya, öyle."

"Yaşma göre neler biliyorsun... Söz, tamam mı? Bizleri görmeye geleceksin."

Dondurmamı yaladım. Moralim bozuktu. Moraliniz bozuk oldu mu da güzel şeyler hep daha güzeldir. Bunu sık sık fark ettim. Gebermek istediğiniz zamanlar, her zamankinden daha güzel olur çikolatanın tadı.

"Sizin adamınız var zaten."

Beni anlamıyordu, bakışlarından belliydi. Öç alma duygusuyla gözünün içine baka baka yaladım dondurmamı.

"Az önce gördüm sizi, hani az kalsın rastlaşıyorduk. Eve döndünüz. İki çocuğunuz var zaten. Onlar da sizin gibi sarışın."

"Beni mi izledin?"

"Evet, bana numara yaptınız."

Birden ne oldu bilmiyorum, ama yemin ederim dolu dolu baktı bana. Biliyor musunuz, sanki gözlerinin içinde eskisinden dört kez daha çok şey varmışçasına.

"Dinle beni şekerim, adım ve adresim var sende, yitirme onlan, istediğin zaman gel gör beni. Nerede oturuyorsun?"

Böyle bir şey söz konusu olamazdı. Böyle bir kız bize damlayıp oranın orospu çocuklan için işletilen bir ev olduğunu öğrenirse rezillikti. Ona güveniyor değildim, adamı olduğunu biliyordum zaten, ama orospu çocuklan, doğru dürüst insanların gözünde hemen tellallar, pezevenkler, cinayet olayla-n ve çocukluk suçlandır. Doğru dürüst insanlar çevresinde adımız çok kötüye çıkmıştır, eski deneyime güvenin siz. Hiçbir zaman sizi evlat edinmezler, çünkü Doktor Katz'ın aile ortamının etkisi diye adlandırdığı bir şey vardır, bu konuda da orospular her şeyden beterdir onların gözünde. Sonra zührevî hastalıklardan da korkarlar, çünkü bütün

veletler soya çeker. Kızın kalbim kırmak istemedim, ama palavra bir adres verdim. Kâğıdını aldım, cebime soktum, hiç bilinmez çünkü, oysa mucize diye bir şey yoktur. Sorular sormaya başladı, ne evet diyordum, ne hayır, vanilyah bir dondurma daha yedim, o kadar. Vanilya dünyanın en güzel şeyidir.

"Çocuklarımı tanıyacaksın ve hep birlikte köye gideceğiz, Fontainebleau'ya... Orada bir evimiz var..."

"Hadi eyvallah!"

Birden kalktım, ben ona hiçbir şey sormamıştım ki, Art-hur'le birlikte koşarak çıktım. Arabaları korkutma oyunu oynadım biraz, son anda önlerine atlıyordum, insanlar bir çocuk ezmekten çok korkarlar, bunu hissetmekten de zevk duyuyordum. Size bir kötülükleri dokunmasın diye korkunç frenler yaparlar, hiç yoktan iyidir. Onları daha da çok korkutmak istiyordu canım, ama elimde değildi. Henüz, polis mi yoksa terörist mi olacağıma karar vermemiştim, bunu daha sonra, yerinde çözümleyeceğim. Ne olursa olsun, bir kere örgütlü bir çete şarttır, çünkü tek başınıza hiçbir şey beceremezsiniz, çok ufak çapta bir iş dışında. Hem adam öldürmeyi sevmem pek, hatta tam tersi. Hayır, aslmda Victor Hugo gibi bir herif olmak isterdim. Mösyö Hamil, sözcüklerle, insan öldürmeden, her şeyin yapılabileceğini söyler; zamanım olduğunda bir deneyeceğim. Bunun en güçlü şey olduğunu söyler Mösyö Hamil. Bana sorarsanız, eğer silahlı herifler varsa, çocukluklarında fark edilmedikleri içindir, hiç kimsenin gözüne çarpmamışlardır bir türlü. Ama dünyada çok çocuk olduğundan hepsini fark etmek olanaksızdır. Kendilerini fark ettirebilmek için açlıktan ölmek zorunda kalanlar bile var. Kimileri de göze batmak için çete kurarlar. Madam Rosa dünyada milyonlarca çocuğun öldüğünü, hatta bazılarının resimlerinin çekilmesine bile izin verdiklerini söyler. Madam Rosa, "Çük insan türünün düşmanıdır, doktorlar içinde en doğru dürüst adam da İsa'dır," der, bir çükten çıkmamıştır çünkü. Bunun kuraldışı bir durum olduğunu belirtir. Madam Rosa yaşamın çok güzel olabileceğini söyler, ama henüz tümüyle keşfedilmiş bir şey değildir o, şimdilik de ne yapalım, yuvarlanıp gitmek gerekir. Mösyö Hamil de bana yaşam ve özellikle Acem halıları hakkında çok iyi şeyler söylemiştir.

Arabaların arasmdan koşup adamları korkuturken önemli biri oluyordum. Ezilmiş bir çocuk kimseyi neşelendirmez. Başlarına sonsuz belalar açabileceğimi hissediyordum. Tabii sadece canlarına okumak için kendimi ezdirecek değildim, ama adamları bayağı etkim altına alıyordum. Claudo dediğimiz bir arkadaş var, böyle hıyar gibi oynarken arabanın alfanda kaldı, üç ay bakım gördü hastanede, oysa evde olsa, babası onu yitirdiği bacağını aramaya yollardı.

Gece olmuştu, evde yokum diye Madam Rosa korkmaya başlamıştı belki. Eve dönmek için hızlı hızlı koşuyordum, Madam Rosa'dan uzak, hoş vakit geçirmiştim, bu yüzden de vicdan azabı duyuyordum.

Hemen gördüm, ben yokken Madam Rosa daha da yıpranmıştı. Hele üst yam, hele her yerinden daha çok ağrıyan başı. Sık sık gülümseyerek, vücudunda, yaşamın, kendini pek iyi hissetmediğini söylerdi, bu da artık iyice belli oluyordu. Her yeri ağrıyordu. Bir aydır merdivenlerden ötürü alışverişe çıkamıyordu artık, benim gibi onu üzen biri olmasaydı, yaşamla hiçbir ilgisi kalmayacağını söylüyordu.

Ona, geçmişe dönülen stüdyoda gördüklerimi anlattım, ama sadece göğüs geçirdi ve yemeğimizi yedik. Hızla yıprandığını kendisi de biliyordu, ama hâlâ çok güzel yemek yapıyordu. Ne pahasına olursa olsun, kesinlikle istemediği

tek şey kanserdi, o bakımdan da şanslıydı, çünkü yakalanmadığı tek hastalık buydu. Kanser dışında o kadar zarara uğramıştı ki, artık saçları bile dökülmüyordu, çünkü onların dökülmesine yol açan mekanizma da yıpranmıştı. Sonunda koştum, Doktor Katz'ı çağırdım, geldi. Doktor Katz pek o kadar yaşlı değildi, ama merdivenleri çıkması yasaktı, çünkü merdivenleri hep kalp taşır. Haftalığına iki üç velet vardı evde, ikisi ertesi gün gidiyordu, üçüncüyse Abid-jan'a yolcuydu, annesi orada bir sex-shop'a çekilecekti. Kadm yirmi yıllık Halleş geçmişinden sonra son vizitesini kutlamıştı iki gün önce, Madam Rosa'ya çok duygulandığını söyledi: Bir anda yaşlandığını hissetmiş. Doktor Katz'ı dört bir yanmdan tutup çıkmasına yardım ettik. Doktor Katz Madam Rosa'yı muayene etmek için bizi dışarı kovdu. Döndüğümüzde Madam Rosa mutluydu, kanseri yoktu, Doktor Katz işini çok iyi bilen büyük bir doktordu. Doktor Katz sonra hepimizi süzdü, ama hepimiz derken sadece birkaç artıktan söz ediyorum,

yakında kendimi burada tek başıma bulacağımı biliyordum. Yahudi bizi aç bırakıyor diye bir Orleans söylentisi vardı. Orada bulunan öbür üç çocuğun adlarım bile anımsamıyorum, Edith adındaki kız dışında, neden böyle bir adı olduğunu Allah bilir, dört yaşmdan büyük değildi çünkü.

"İçinizde kim en büyüğünüz?"

"Her zamanki gibi, Momo," dedim. "Çünkü hiç dertlerden sıyrılacak kadar ufak olmamışımdır."

"Peki, Momo. Bir reçete yazacağım, onu eczaneye götüreceksin."

Sahanlığa çıktık, yüzüme baktı, adamı üzmek istediklerinde hep öyle yaparlar. İnsanların sizi üzmek istediklerinde yönelttikleri bakışlardan birini fırlattı.

"Dinle yavrum, Madam Rosa çok hasta."

"Kanseri yok dediniz ama?"

"Evet, kanseri yok, ama gerçekten çok kötü, çok kötü durumda."

Doktor Katz, Madam Rosa'nm birkaç kişiye yetecek kadar hastalığı olduğunu anlattı bana, onu hastaneye, bir koğuşa koymak gerekiyordu. Büyük bir koğuştan söz ettiğini çok iyi anımsıyorum, sanki Madam Rosa'nın üstünde taşıdığı bütün hastalıklar için büyük bir yer gerekiyormuş gibi, ama aslında sanıyorum hastaneyi iç açıcı bir biçimde anlatmak için böyle söylüyordu. Madam Rosa'nm çok gergin olduğunu, her an kriz geçirebileceğini söyleyince hiçbir şey çakmadım.

"Ama özellikle yaşlılık onun derdi, ya da bunaklık, bu söylediğim sana daha yakın geliyorsa."

Hiçbir şey bana yakın gelmiyordu, ama bunun tartışmasını yapacak değildim şimdi. Doktor Katz Madam Rosa'nın atardamarlarının daraldığım, borularının tıkandığım, hiçbir şeyin gerektiği yere akmadığım anlattı.

"Kan ve oksijen beynini doğru dürüst beslemiyor. Artık beyni işlemeyecek, tıpkı sebzeler gibi yaşayacak. Uzun zaman yaşayabilir böyle, uzun yıllar,

ara sıra zekâ parıltıları da olabilir, ama bunun dönüşü yoktur yavrum, dönüşü yoktur."

"Bunun dönüşü yoktur, dönüşü yoktur," diye tekrarlaması komiğime gidiyordu, sanki dönüşü olan bir şey vardı da.

"Ama kanser değil, değil mi?"

"Kesinlikle değil. İçin rahat etsin."

Her şeye rağmen iyi bir haberdi bu, zırlamaya koyuldum. En büyük badireyi atlatmamıza çok seviniyordum. Merdivenlere oturdum ve danalar gibi ağladım. Danalar hiçbir zaman ağlamazlar, deyim böyle gerektirir.

Doktor Katz yanıma, basamağın üstüne oturdu, bir elini omuzuma koydu. Sakalıyla Mösyö Hamil'e benziyordu.

"Ağlama yavrucuğum, yaşlıların ölmesi doğaldır. Senin önünde daha koskoca bir yaşam var."

Beni korkutmaya mı çalışıyordu bu namussuz, ne boktur? Yaşhlar, fark ettim, hep, "Gençsin, önünde daha koskoca bir yaşam var," derler, bir yandan da tatlı tatlı gülümserler, buna çok seviniyorlarmış gibi.

Kalktım. Tamam, biliyordum, daha koskoca bir yaşam vardı önümde, ama bu yüzden kendimi hasta edecek değildim.

Doktor Katz'ın inmesine yardım ettim, sonra Madam Rosa'ya mutlu haberi bildirmek için çok çabuk çıktım yukarı.

'Tamam Madam Rosa, iyice belli oldu artık, kanseriniz yok. Doktor bu konuda çok kesin konuştu."

Madam Rosa gülümsedi. Gülüşü kocamandı, hemen hemen hiç dişi kalmamıştı çünkü. Madam Rosa gülümseyince her zamankinden daha az yaşlı ve çirkin görünür, çünkü gülüşü çok genç kalmıştır, bu da ona belli bir güzellik verir. Alman kıyımları öncesinden kalma bir resmi var, orada on beş yaşındadır, baktığınız zaman bir gün bunun bugünkü Madam Rosa gibi bir sonuç vereceğini hiç düşünmezdiniz. İşin öbür ucundan tutunca da

durum aynıydı, Madam Rosa'nm on beş yaşındaki halini düşünmek çok zordu. Aralarında hiçbir ortak yan yoktu. On beş yaşındayken Madam Rosa'nm güzel, kızıl bir saçı, sanki gideceği yer bir sürü güzel şeyle doluymuş gibi bir gülüşü vardı. Onu bir on beş yaşmda, bir de bu durumda gördüğümde, ağnlar giriyordu kamıma. Yaşam canına okumuştu, yani. Bazen aynanın önüne geçerim; dudaklarımı parmaklarımla gerip yüzümü buruştururum, yaşamın canıma okuyacağı zaman neye benzeyeceğimi düşlemeye çalışırım.

İşte Madam Rosa'ya yaşamının en mutlu haberini, kanseri olmadığım böyle bildirdim.

Akşam Mösyö N'Da Amedee'nin bize armağan ettiği şampanya şişesini açtık, Madam Rosa'nm en büyük halk düşmanına yakalanmamasını kutladık, Mösyö N'Da Am6-dee söylüyordu bımu, o da kendini politikaya vermek istiyordu. Madam Rosa şampanya içmek için yüzünü boyadı, Mösyö N'Da Amedee bile şaşırmış göründü. Sonra o gitti. Hâlâ biraz şampanya kalmıştı şişede. Madam Rosa'nm bardağını doldurdum, çin çin yaptık, gözlerimi yumdum, Yahudiyi geri vitese taktım, resimdeki gibi on beş yaşmda olana dek. Böylece onu öpmeyi bile başardım. Şampanyayı bitirdik, yanında bir tabureye oturmuş, ona cesaret vermek için neşeli görünmeye çalışıyordum.

"Madam Rosa yakında Normadie'ye gideceksiniz. Bunun için size para verecek Mösyö N'Da Amedee."

Madam Rosa, hep ineklerin dünyanın en mutlu insanları olduğunu söyler, Normadie'ye yaşamaya gitmeyi düşlerdi, çünkü oranın havası çok temizdir. Tabureye tüneyip Madam Rosa'nm elini tuttuğum zamanki kadar bir daha hiç dilemedim polis olmayı, öylesine güçsüz hissediyordum kendimi. Sonra Madam Rosa pembe sabahlığım istedi, ama giydire-medik, çünkü orospuyken giydiği sabahlığıydı, on beş yıldan beri de epey şişmanlamıştı Madam Rosa. Bence genç orospuların canına okunacağına, yaşh orospulara biraz saygı gösterilse çok daha iyi olur. Benim elimde olsa, sadece yaşh orospularla ilgilenirdim, gençlerin pezevenkleri var çünkü, ama yaşlıların kimsesi yok. Sadece yaşh, çirkin ve artık hiçbir işe yaramaz olanları alır, onlarla ilgilenirdim. Ve adaleti sağlardım. Dünyanın en büyük polisi ve

pezevengi olurdum, böylece kimse terk edilmiş yaşh bir orospunun asansörsüz bir altıncı katta ağladığım göremezdi bir daha.

"Bundan başka ne dedi doktor? Ölecek miyim?"

"Hayır, Madam Rosa, özellikle bunun üstünde durmadı, ille de öleceksiniz diye bir şey söylemedi."

"Neyim var?"

"Saymadı, her şeyden bir şeyler var dedi, yani."

"Ya bacaklarım?"

"Özel olarak bacaklar için de bir şey söylemedi, hem biliyorsunuz bacaklardan ölünmez, Madam Rosa."

"Peki kalbimde ne var?"

"Bu konuyu pek deşmedi."

"Sebzeler için ne dedi?"

Saflık numarasına yattım.

"Ne demek sebzeler için?"

"Sebzeler için bir şey söylediğini duydum."

"Sağlığınız için sebze yemeniz gerekiyor, Madam Rosa. Hep sebze yedirdiniz bize. Hatta sadece bundan yedirdiniz bazen."

Gözleri dolu doluydu, yaşlarım silmek için gittim, tuvalet kâğıdı getirdim.

"Ne olacaksın bensiz, Momo?"

"Hiçbir şey olacak değilim, hem sonra bir bok belli değil daha."

"Güzel bir çocuksun, Momo, tehlikeli bir şeydir bu. Dikkatli olmalısın. Kendini kıçınla savunmayacağına söz ver."

"Söz veriyorum."

"Yemin ederim de."

"Yemin ederim, Madam Rosa. Bu konuda içiniz rahat etsin."

"Momo hiç unutma, insanın en kutsal yeri kıçıdır. Namusu orada gizlidir. Kimsenin kıçım ellemesine izin verme, çok para verseler bile. Ölsen ve dünyada kıçından başka hiçbir şeyin kalmasa bile kendine yaptırma bunu."

"Biliyorum, Madam Rosa, kan işidir bu. Bir erkek kendini saydırmasını bilmeli."

Bir saat durduk öyle, el ele, daha az korkuyordu böyle.

Mösyö Hamil Madam Rosa'ıun hasta olduğunu öğrenince, çıkıp onu görmek istedi, ama seksen beş yaşıyla ve asan-sörsüz, olacak iş değildi bu. On yıl önce o halılarım, Madam Rosa da kıçım satarken tanışmışlardı, şimdi de bir asansör yüzünden ayn düştüklerini görmek çok acıydı. Mösyö Hamil, Victor Hugo'dan bir şiir yazmak istiyordu Madam Rosa'ya, ama artık gözleri görmediğinden, onun adma şiiri ezberlemek zorunda kaldım. Şiir *Subhan ad daim la iazul* diye başlıyordu, yalnız Tann'mn sonu yoktur demektir bu, daha aklımdayken hemen altına kata çıktım, bunu Madam Rosa'ya okudum, ama iki kez takıldım, Victor Hugo'nun eksik parçalarım Möysö Hamil'e sormak için altı merdiveni iki kez inip çıkmak zorunda kaldım.

Mösyö Hamil Madam Rosa'yla evlense iyi olur, diyordum içimden, çünkü hem yaşlan buna uygundu, hem de birlikte yıpranmış olurlardı, bu da her zaman için hoş bir şeydir. Düşündüklerimi Mösyö Hamil'e anlattım, evlenme önerisi için altıncı kata onu sedyeyle çıkarabilirdik, soma ikisini de köye götürüp ölünceye dek bir tarlanın ortasına bırakırdık. Tabii Mösyö Hamil'e bunu bu şekilde söylemedim, çünkü insanla-n tüketime özendirmek böyle olmaz, sadece iki kişi olmanın ve karşılıklı söyleşmenin hoşluğu üstünde durdum. Mösyö Hamil'e yüz yedi yaşıma kadar yaşayabileceğini de

söyledim, çünkü yaşam samnm unutmuştu onu, hem eskiden bir iki kez Madam Rosa'ya karşı ilgi duymuşsa, şimdi fırsatı kaçırmamanın tam sırasıydı. İkisine de aşk gerekiyordu ama bu yaşta böyle bir şey olanaksız olduğundan, güçlerini birleştir-meliydiler. Ona Madam Rosa'nm on beş yaşındaki resmini bile getirdim, Mösyö Hamil, başkalanndan daha çok şey görmek için taktığı gözlüklerinin ardından hayran hayran baktı. Resmi önce çok uzağa, soma çok yakma tuttu, her şeye rağmen bir şey görmüş olmalı, çünkü gülümsedi, sonra da gözleri doldu, ama bu Özel bir durum değildi, sadece yaşlılığından ileri geliyordu. Yaşlılar ağlamadan duramazlar.

"Olaylardan önce ne kadar güzelmiş, görüyorsunuz. Onunla evlenmelisiniz. Tamam, ne söyleyeceğinizi biliyorum, ama yine istediğiniz zaman resmine bakıp eski halini anımsayabilirsiniz."

"Elli yıl önce tanışmış olsaydık, belki evlenirdim, Momo'cuğum."

"Elli yıl içinde tiksinirdiniz birbirinizden. Şimdi birbirinizin yüzünü bile doğru dürüst göremeyeceksiniz, tiksinmek için artık zamanınız da kalmadı."

Mösyö Hamil, önünde kahve fincanı, eli Victor Hugo'nun kitabının üstünde mutlu görünüyordu, azla yetinmesini bilen bir adamdı.

"Momo'cuğum, böyle bir işi becerebilseydim bile bir Yahudiyle evlenemezdim."

"Mösyö Hamil, o artık ne Yahudi ne de başka bir şey, sadece her yanı ağrıyan bir kadm. Hem şimdi siz de o kadar yaşlısınız ki, artık siz Allah'ı düşüneceğinize, bırakın da Allah sizi düşünsün biraz. Onu görmek için kalktınız Mekke'ye kadar gittiniz, şimdi de, zahmet edip gelmek ona düşer. Neden seksen beş yaşmda evlenmeyecekmişsiniz? Artık hiçbir tehlikesi yok ki."

"Peki evlenince ne yapacağız?"

"Allah kahretsin, birbirinize acıyorsunuz ya işte. Bunun için evlenir herkes."

"Evlenmek için çok yaşlıyım," diyordu Mösyö Hamil, sanki her şey için çok yaşh değilmiş gibi.

Madam Rosa öyle bozuluyordu ki, artık yüzüne bakmaya cesaret edemiyordum. Öbür veletleri çekip almışlardı. Bir orospu anne, çocuğunu bırakmak üzere eve konuşmaya gelince Madam Rosa'nm bir yıkıntıya döndüğünü görüyor, çocuğunu ona bırakmak istemiyordu. Hepsinden beteri, Madam Rosa yüzünü günden güne daha kırmızı boyuyordu, bazen de hâlâ kaldırımdaymış gibi gözleriyle askıntılık ediyor, dudaklarıyla birtakım şeyler yapıyordu. Bu kadarı artık fazlaydı, dayanamıyordum. Sokağa iniyor, bütün gün sürtüyordum. Madam Rosa tek başma kalıyor, kıpkırmızı dudaklarım ve cilvelerini kullanıp boşluğa askıntılık ediyordu. Bazen kaldırıma oturuyor, tıpkı dublaj stüdyosundaki gibi dünyayı gerilere götürüyordum, hatta daha bile uzaklara, insanlar kapılardan çıkıyor, ben onları gerisin geri içeri sokuyordum, yolun ortasına dikiliyor, arabaları geriletiyordum ve kimse yanıma yanaşamıyordu. Anlayacağınız, olimpiyattık formdş değildim yani.

Bereket, bize yardım eden komşularımız vaıdı. Madam Lola'dan söz etmiştim size. Dördüncü katta oturuyor, Boulogne ormanında kendini savunuyordu hani. Madam Lola yola koyulmadan önce, arabası da vardı çünkü, sık sık bize yardıma gelirdi. Henüz otuz beş yaşındaydı ve önünde daha çok parlak bir gelecek uzanıyordu. Çikolata, islenmiş som balığı ve şampanya getirirdi bize, bunlar pahalı şeylerdi, işte bu yüzden de kendini savunan insanlar iki kuruş koyamazlar bir kenara.

O sıra Orleans söylentileri, Kuzey Afrikalı işçilerin Mekke'den kolera getirdiklerini yaymıştı çevreye, Madam Rosa da ilk iş olarak hep ellerini yıkıyordu. Pisliğe düşkün ve sağlığa zararlı bir hastalık olan koleradan nefret ederdi. Ben kolerayı tanımıyorum, ama Madam Rosa'nm söylediği kadar iğrenç bir şey olduğunu sanmam, suçsuz bir hastalıktı o. Bazen kolerayı savunmak bile geliyordu içimden, çünkü o bari yaptıklarından sorumlu değüdi, hiçbir zaman seçmemişti kolera olmayı, kendiliğinden başma gelmiş bir şeydi bu.

Madam Lola bütün gece arabasıyla dolanırdı Boulogne ormanında, bu meslekte tek Senegalli olduğunu ve çok beğenildiğini söylüyordu, önünü açtığı zaman hem çok güzel memeleri, hem de bir çükü vardı. Memelerini

tavuklar gibi suni bir biçimde beslemişti. Boksörlük geçmişinden ötürü öyle güç-lüydü ki bir masayı tek ayağmdan tutarak havaya kaldırabilirdi, ama parayı bunun için vermiyorlardı ona. Onu seviyordum, hiçbir şeye benzemeyen, büsbütün başka bir insandı. Benimle bir çocuğu olsun diye ilgilendiğini hemen anladım, ama bu meslekte çocuk yapması olanaksızdı, en önemli gereçleri eksikti çünkü. San bir peruka ve kadınlarda çok aranan göğüsler takıyordu, her gün de hormonla besliyordu onlan. Yüksek topuklanyla yürürken kıvınp duruyor, müşteri çekmek için kadınca hareketler yapıyordu. Ama gerçekten herkese benzemeyen bir insandı, bu yüzden onunla güven altında hissediyordunuz kendinizi. İnsanlar neden hep kıçlarına göre sınıflandırılırlar, neden bu işe onca önem verilir anlamam, oysa kimseye kötülüğü dokunmayan bir şeydir bu. Madam Lo-la'ya kur yapıyordum biraz, bize çok gerekliydi, para veriyor, yemeğimizi yapıyordu. Kulağında küpeler, yüksek topuklan-nın üstünde yaylanarak tatlı hareketlerle, imrene imrene salçanın tadına bakıyordu. Gençken Senegal'de Kid Govella'yj üç vuruşta yere serdiğini, ama erkekliği yüzünden her zaman çok mutsuz bir kadm olduğunu söylüyordu. Ona "Hiçbir şeye ve hiç kimseye benzemiyorsunuz Madam Lola," diyordum. Hoşuna gidiyordu bu: "Evet, Momo'cuğum, düş gibi biriyim ben," diye yanıtlıyordu. Gerçekten de doğru söylüyordu, mavi palyaçoyla şemsiyem Arthur'e benziyordu, onlar da çok değişik tiplerdir. "Momo'cuğum, büyüyünce göreceksin, hiçbir anlamı olmayan birtakım saygı belirtileri vardır, bir doğa kazası olan yumurtalarım gibi." Madam Rosa koltuğunda oturmuş, Madam Lola'ya dikkat etmesini rica ediyor, henüz bir çocuk olduğumu söylüyordu. Yok, gerçekten çok tatlı, bütün bütüne ters yüz edilmiş bir kadındı! Kötü yürekli de değildi. Akşam, başında san perukası, ayağında yüksek topuklar, kulağında küpeler, boks izleriyle dolu yüzü, boynuna doladığı pembe eşarbı, yandan yırtmaçlı eteği ve jartiyerleriyle, gerçekten olacak şey değildi yani. Bazen Saint-Lazare'a gider, bir iki gün yok olurdu, sonra makyajı darmadağın, bitkin bir halde döner, kendini yatağa atar, bir uyku hapı alırdı, insanın sonunda her şeye alıştığı doğru değildir çünkü. Bir gün polis evine esrar aramaya geldi, cima büyük bir haksızlıktı bu, kızlar kıskançlıklarından ona iftira etmişlerdi. Bu size sözünü ettiğim dönem, Madam Rosa'nm hâlâ konuşabildiği, aklının başında olduğu dönemdi. Yalnız bazen sözün orta yerinde susuyor, ağzım açıp kim olduğunu, nerede bulunduğunu, orada ne halt ettiğim bilmiyormuş gibi dosdoğru önüne bakıyordu. Doktor Katz'ın akıl durgunluğu dediği buydu işte. Madam Rosa'da bu, herkesten daha sık yinelenen, onu herkesten

daha çok çarpan bir şeydi, ama hâlâ çok iyi pişiriyordu Yahudi sazanım. Madam Lola her gün hatırım sormaya geliyor, Bou-logne ormanında işler iyi gidince de para veriyordu. Madam Lola mahallede çok saygı gören biriydi, küstahlık etmeye kalkanlar da yumruğu yerdi.

Öbür beş katın kiracılan birbirlerine kötülük etmek istemeyen insanlar olmasayddar, biz altıncı katta ne olurduk, bilmem. Madam Rosa'yı hiçbir zaman polise ihbar etmediler; evde on orospu çocuğu bulunduğu merdivenlerde gürültüden geçilmediği zamanlar bile.

İkinci katta, hiç evinde değilmiş gibi hareket eden bir Fransız bile vardı. Uzun boylu, kuru ve bastonluydu, hiç göze batmadan, sakin sakin sürdürüyordu yaşamım. Madam Rosa'nm gittikçe yıprandığım duymuştu, bir gün de aramızdaki dört katı çıktı ve kapıya vurdu. Girdi, Madam Rosa'yı selamladı, "Saygüanmı sunarım madam," dedi, şapkasını dizlerinin üstüne yerleştirip dimdik oturdu. Cebinden pullu bir zarf çıkardı, üstünde büyük harflerle adı yazılıydı.

"Adım Louis Charmette, gördüğünüz gibi. Kendiniz de okuyabilirsiniz. Bu mektup, kızımdan. Her ay bir kere yazar bana."

Mektubu gösteriyordu bize, sanki bir adı olduğunu kanıtlamak istiyormuş gibi.

"Devlet Demir Yollan'ndan emekliyim. Yirmi yıl sizinle aynı apartmanı paylaştıktan sorura, hasta olduğunuzu duydum, bu fırsatı değerlendirmek istedim."

Size söylemiştim, Madam Rosa hastalığı dışmda da çok şey görmüş bir insandı, bu yüzden çok korkardı, insanlar yaşlanınca hep böyle olurlar, çünkü bir sürü şey üst üste birikir. Zahmet edip onu selamlamak için dört merdiven tırmanmış bu Fransız, Madam Rosa'nm başma balyoz gibi inmişti, sanki ölümün saati gelmiş de elçisini yollamıştı. Üstelik adamın bir de siyah takımı, gömleği ve kravatı vardı, çok şık biriydi. Madam Rosa'nın yaşamak istediğini sanmıyorum, ama ölmek de istemiyordu, aslmda hiçbirini istemiyordu, sadece alışmıştı sanıyorum. Bana kalırsa bundan başka yapılacak çok daha iyi şeyler bulunabilir.

Bu Mösyö Charmette, dimdik ve hareketsiz oturuyor, çok önemli ve ciddi görünüyordu. Korkuyordu Madam Rosa. Aralarında uzun bir sessizlik oldu, sonra da birbirlerine söyleyecek hiçbir şey bulamadılar. Bana kalırsa bu Mösyö Char-mette'in yukarıya çıkma nedeni, yalnızlığıydı, Madam Ro-sa'ya ortaklık önermeye gelmişti. Belli bir yaştan sonra geleniniz gideniniz de azalır, doğa yasalan bir tek çocuklarınızı zorlayabilir sizi gelip görmeye. Sanıyorum birbirlerinden korkuyorlardı, önce siz buyrun, hayır, rica ederim, önce siz buyrun, der gibi bakışıyorlardı. Mösyö Charmette, Madam Rosa'dan yaşhydı, ama kupkuruydu. Yahudilerinse her yandan etleri fışkınyordu, hastalık barındıracak çok daha fazla yeri vardı. Hem, üstüne üstlük Yahudi olmak zorunda kalmış yaşh bir kadının yaşamı her zaman bir Devlet Demir Yollan memurununkinden daha zordur.

Madam Rosa koltuğunda oturuyordu. Elinde kadınlara özgü armağanlar aldığı zamanlardan kalma bir yelpazeyle. Madam Rosa o zamanlar o kadar şaşırırmış ki söyleyecek söz bulamazmış. Mösyö Charmette dizlerinin üstünde şapkası, Madam Rosa'ya, sanki onu almaya gelmiş gibi dik dik bakıyordu. Yahudinin kafası titriyor, korkudan ter döküyordu. Ne gırgır şey, ölümün içeri girip oturabüeceğini, şapkasını dizlerinin üstüne koyup gözünüzün içine baka baka sıranız geldi diyeceğini sanmak. Ama ben bu adamın sadece hemşe-ri özlemi çeken bir Fransız olduğunu anlamıştım. Bütün haberlerin toplandığı Mösyö Keibali'nin Tunus bakkaliyesine dek, bütün kamuoyuna Madam Rosa'nın bir daha hiç aşağıya inemeyeceği haberi yayılınca, varlığını belirtmek için fırsatın üstüne atlamıştı.

Bu Mösyö Charmette'in yüzü iyice gölgelenmeye yüz tutmuştu, gözlerinin çevresi hele, insanda önce gözler çikorla-şır, yuvalarına çekilir, neden, ne hakla, nedir bu başıma gelen dercesine bakarlar. Mösyö Charmette'i çok iyi anımsıyorum, Madam Rosa'nın karşısında nasıl dimdik oturduğunu anımsıyorum, yaşlandıkça artan, hele serin gecelerde (ki gittikçe daha sık olan bir şeydi) iyice coşan romatizma ağrılarından ötürü bükemediği sırtım anımsıyorum. Bakkalda Madam

Rosa'nın yolcu olduğunu, başlıca organlarının saldırıya uğrayıp kamusal yararlılıklarım yitirmiş olduklarını duymuş, herhalde böyle bir insanın onu sapasağlam insanlardan daha iyi anlayabileceğini düşünmüş, o yüzden gelmişti. Yahudi, bayağı paniğe kapılmıştı, yaşammda ilk kez, ağzım

açmadan karşısında dimdik duran Katolik bir Fransız ağırlıyordu evinde. Bir süre daha sustular, soma Mösyö Charmette biraz açılmaya başladı, ağır bir dille yaşamı boyunca Fransız Demir Yollan için yaptığı bütün işlerden söz etmeye koyuldu, bu kadan bile, oldukça ileri bir aşamada olan ve sürekli sürprizlerle karşılaşan yaşh bir Yahudi için çok fazlaydı. İkisi de korkuyordu, çünkü doğru değildir doğanın her şeyi çok iyi becerdiği. Doğa akima eseni, aklına esene yapar, üstelik ne yaptığım bile bilmez, bazen çiçekler ve kuşlar, bazen de altıncı katta artık merdivenleri inemeyen yaşh bir Yahudidir. Bu Mösyö Charmette yüreğimi parçalıyordu, çünkü onun da, sosyal sigortasma karşm hiçbir şeyi, hiç kimsesi yoktu. Bence birinci derecedeki şeylerdir asıl eksik olan.

Yaşlılar en sonunda hep bozuluyorlarsa bu onlann suçu değildir, ben doğa yasalarım hiç tutmam.

Mösyö Charmette'in trenlerden, garlardan, gidiş saatlerinden söz edişi bir âlemdi. Sanki hâlâ gereken saatte, gereken trene atlayıp, bir de aktarma bulup kendini kurtarabileceğini umuyormuş gibiydi, oysa artık istasyona vardığım ve inmekten başka yapacak hiçbir şeyi kalmadığım çok iyi biliyordu.

Mösyö Charmette için Madam Lola'nm bize verdiği çikolata kutusunu açtım, ama hiç elini sürmedi, bazı organlan ona şekeri yasak etmişlerdi. Sonunda ikinci kata indi, ziyaretinin de yaran olmadı, Madam Rosa insanların giderek ona karşı daha tatlı davrandıklarım görüyordu, bu da hiçbir zaman iyiye alamet değildir.

Madam Rosa'nm yolculuktan gittikçe daha uzun sürüyordu, bazen saatlerce hiçbir şey hissetmeden otururdu. Kunduracı Mösyö Reza, yerinde bulunmadığı zamanlar, başka yere başvurulması için bir ilan asardı; onu düşünüyordum, ama hiçbir zaman kime başvurmam gerektiğini bilemedim, çünkü Mekke'ye kadar gidip de orada koleraya tutulanlar büe vardır. Madam Rosa'nm yanındaki tabureye oturuyor, elini tutup dönüşünü bekliyordum.

Madam Lola bize elinden geldiğince yardım ediyordu. Uzman olduğu alanda harcadığı çabalardan ötürü Boulogne ormanından tamamen bitkin dönüyor, bazen akşam beşe kadar uyuyordu. Akşamlan yukan çıkıp biraz

yardım ediyordu bize. Hâlâ ara sıra birkaç pansiyonerimiz oluyordu, ama yaşamak için yeterli değildi bu kadarı. Madam Lola, bedava rekabet yüzünden orospuluğun yok olmaya yüz tuttuğunu söylüyordu. Bedavaya çalışan orospuları polis rahatsız etmez, o sadece değeri olan orospularla uğraşır. Bir şantaj olayımız da oldu. Alçak pezevengin teki, Dakar'a gitmeyi reddeden bir kadım, çocuğunu Sosyal Yardım'a ihbar etmekle tehdit etti; orospuluk suçundan analık haklannı yitirsin diye. Veledi on gün evde tuttuk -Jules'dü adı, yakıştı mı şimdi bu ad ona-, sonra Mösyö N'Da Amedee işe el koydu ve her şey çözümlendi. Madam Lola ev işlerini görüyor, Madam Rosa'nm vücut temizliğine yardım ediyordu. Ona yağ çekecek değilim, ama Madam Lola kadar iyi ana olabilecek hiçbir Senegalli herif tanımıyorum. Doğanın bu işe engel olması gerçekten yazıktı. Bir haksızlığa kurban gitmişti, böylece bir sürü çocuğun mutluluğu engellenmişti. Evlat edinmeye bile hakkı yoktu, çünkü bunlar öteki insanlardan biraz daha farklıdırlar, bunu da kimse bağışlamaz. Bazen canına tak ediyordu Madam Lola'run.

Size söyleyeyim, Madam Rosa'nm ölüm haberini bütün apartman çok iyi karşıladı. Bu ölüm tam zamanında, bütün organların çabalarım bu yönde birleştirdikleri bir anda meydana geldi. Zaoum admda dört kardeş vardı. Bunlar hamal-düar ve mahallenin piyano, dolap taşıyan en güçlü adamlarıydılar. Onlara hep hayranlıkla bakardım, çünkü ben de isterdim dört kişi olmayı. Bize geldiler, Madam Rosa'yı, sokakta biraz yürümek istediği zamanlar aşağı indirip yukarı çıkarmaya hazır olduklarım söylediler. Bir pazar günü, kimse taşınmaz o gün, Madam Rosa'yı aldılar, bir piyano gibi aşağı indirip arabalarına yerleştirdüer. Madam Rosa'nm temiz hava alması için Mame nehrinin kıyısına gittik. O gün Madam Rosa'nm aklı tümüyle başındaydı, hatta geleceği için planlar kurmaya bile başladı, dinsel bir cenaze istemiyordu çünkü.

Önce bu Yahudinin Tanrı'dan korktuğunu, kendini dinsiz gömdürterek paçasını kurtarmayı umduğunu sandım. Hiç de Öyle değildi. Tanrı'dan korkmuyor, artık çok geç olduğunu söylüyordu, olan olmuştu, şimdi Tanrı'nm gelip kendisinden özür dilemesine gerek yoktu artık. Sanırım Madam Rosa, aklı tümüyle başındayken gerçekten ölmek istiyordu, hiç de sanki daha gidilecek bir yolu varmış gibi değil.

Dönüşte Zaoum kardeşler onu Halles'den, Saint-Denis sokağından, Truanderie sokağmdan geçirdüer. Madam Rosa, gençliğindeki Provence sokağım, hele merdivenleri günde kırk kez inip çıkabildiği zamanların küçük otelini görünce çok duygulandı. Kendini savunduğu kaldırımları ve köşe başlarım görmekten zevk duyduğunu söyledi bize, yaşamım dolu dolu geçirdiğini hissediyordu. Gülümsüyordu, moralinin bayağı düzelmiş olduğunu görüyordum. Geçmiş güzel günlerden söz etmeye koyuldu, o günlerin yaşamının en mutlu dönemi olduğunu söylüyordu. Elli yaşı aşıp çalışmayı durdurduğunda hâlâ düzenli müşterileri vardı, ama o yaşta bu işin artık estetik olmadığım düşünüyordu, meslek değiştirme kararım işte böyle almıştı. Bir şeyler içmek için Frochot sokağında durduk, Madam Rosa bir pasta yedi. Sonra eve döndük, Zaoum kardeşler onu altıncı kata kadar bir çiçek gibi götürdüler. Madam Rosa bu gezisinden o kadar keyiflen-mişti ki birkaç ay gençleşmiş gibiydi.

Moise'i evin kapışırım önünde oturur bulduk, bizi görmeye gelmişti. Selam dedim ve onlan baş başa bıraktım, Madam Rosa formundaydı. Kahveye bir arkadaşı görmeye indim, bana bir deri ceket getireceğine söz vermişti, elden düşme bir şey değildi bu, gerçek bir Amerikan mağazasmdan geliyordu, ama herifi aşağıda bulamadım. Bir süre Mösyö Hamil'le oturdum, sağlığı iyice yerindeydi. Önünde boş kahve fincanı, sakin sakin gülümsüyordu karşıki duvara.

"Mösyö Hamil, iyi misiniz?"

"Günaydın Viktor'cuğum, sesini duyduğuma sevindim."

"Yakında her hastalık için bir gözlük bulunacak, Mösyö Hamil, yeniden görebileceksiniz."

"İnşallah."

"Bugüne dek hiç görülmemiş, müthiş gözlükler olacak bugün, Mösyö Hamil, o zaman gerçekten görebileceğiz."

"Viktoı'cuğum, Tanrı'ya şükürler olsun, bu kadar uzun yaşıyorsam, Tann'nın sayesindedir."

"Benim adım Victor değil, Mösyö Hamil. Benim adım Momo. Victor, sizin öteki dostunuz."

Şaşırmış göründü.

"Pek tabu, Momo'cuğum... *Taua kaltu'ala al Hayy elladri la iamût...* Ben ölümsüz yaşama inandım. Sana ne demiştim, Victoı'cuğum. Allah kahretsin."

"Victor demiştiniz."

"Nasıl yapabildim bunu? Senden özür dilerim."

"Yok canım, önemli değil, bir adın değeri neyse öbürü-nünki de odur, yok zararı. Ne haber, dünden beri?"

Kaygılı gibiydi. Anımsamak için büyük bir çaba harcadığım görüyordum, ama yaşamım sabahtan akşama hah satmakla geçirmeyi bıraktığından beri bütün günleri birbirinin eşiydi, bu yüzden boşluk üstüne boşluk doluyordu kafasının içine. Mösyö Hamil, sağ elini Victor Hugo'nun yazdığı eskimiş ufak bir kitabın üstünde tutuyordu, kitap da bu elin ona dayanmasına çok alışmış olmalıydı. Karşıdan karşıya geçmeleri için körlere yardım ettiğinizde de hep böyledir.

"Dünden beri mi diyorsunuz?"

"Dün ya da bugün, Mösyö Hamil, önemli değil, zaman öldürüyoruz sadece."

"Öyleyse bugün, bütün gün buradaydım, Victor'cuğum..."

Kitaba bakıyordum, ama söylenecek hiçbir sözüm yoktu, yıllardan beri birlikteydiler.

"Ben de bir gün gerçek bir kitap yazacağım, Mösyö Hamil. İçine her şeyi koyacağım. Daha iyi bir şey mi yapmış, Mösyö Victor Hugo?"

Mösyö Hamil çok uzaklara bakıp gülümsüyordu. Kitabın üstünde gezdiriyordu elini, okşarcasına. Parmaklan titriyordu.

"Çok soru sorma bana, küçük..."

"Momo."

"Çok soru sorma bana, biraz yorgunum bugün."

Kitabı aldım, Mösyö Hamil bunu hissetti, kaygılandı. Kitabın başlığına baktım, soma da yerine bıraktım. Mösyö Hamil'in elini kitabın üzerine koydum.

"İşte Mösyö Hamil, burada, dokunabilirsiniz."

Parmaklanyla kitaba dokundu.

"Başka çocuklar gibi değilsin, Victoı'cuğum. Biliyordum bunu."

"Ben de bir gün sefilleri yazacağım, Mösyö Hamil. Sizi eve götürecek biri var mı?"

"İnşallah. Mutlaka biri vardır, çünkü ben Tann'ya inanıyorum, Victoı'cuğum."

Artık bana gına gelmişti, varsa yoksa öteki.

"Bana bir şeyler anlatın, Mösyö Hamil. On beş yaşınızda Nice'e yaptığınız büyük yolculuğu anlatan."

Susuyordu.

"Ben mi? Ben mi Nice'e büyük bir yolculuk yapmışım?"

"Çok gençken."

"Anımsamıyorum. Hiç anımsamıyorum."

"Peki öyleyse, ben anlatayım size. Nice, deniz kıyısında mimoza ormanlanyla dolu, palmiyeli bir vahadır, orada çiçeklerle dövüşen Rus ve İngiliz prensler de bulunur. Sokaklarda dans eden palyaçolar, gökten inen

ve kimseyi unutmayan konfetiler de vardır. Ben de bir gün gideceğim Nice'e, genç olacağım zaman."

"Ne demek, genç olacağım zaman? Yaşlı mısın sen? Kaç yaşmdasm, küçüğüm? Sen küçük Momo değil misin?"

"A bakın, bunu kimse bilmez, yaşımı da bilmezler zaten, tarihlenmedim ben. Madam Rosa hiçbir zaman yaşım olmayacağım söylüyor, çünkü çok farklı biriyim ben, hiçbir zaman da farklı olmaktan başka bir şey yapamayacağım. Madam Rosa'yı anımsıyor musunuz? Ölecek yakında."

Ama Mösyö Hamil kendi içine dalıp gitmişti, çünkü yaşam insanları öyle yaşatır ki, başlarına gelenlere hiç aldırış etmez. Karşıki apartmanda Madam Halaoui diye bir bayan vardı, kahve kapanmadan Mösyö Hamil'i almaya geliyor, onu yatağma yatırıyordu, çünkü o da kimsesiz biriydi. Birbirlerini tanıyorlar mıydı, yoksa sadece yalnız olmamak için mi yapıyorlardı bunu, onu bile bilmiyorum, kadının Barbes'da bir yerfıstığı tablası vardı, yaşarken babası da aynı işi yaparmış.

"Mösyö Hamil, Mösyö Hamil," dedim ona.

Hiç nedensiz, öylesine. Hâlâ onu seven, adım bilen biri olduğunu anımsasın, tek bir adı olduğunu bilsin diye.

Uzun bir süre yarımda durdum. Zamanın akışına bıraktım kendimi, yavaş yürüyen, Fransız olmayan zamanın akışına. Mösyö Hamil sık sık, zamanın deve kervanlarıyla yavaş yavaş çölden geldiğini söylemişti bana, sonsuzluğu taşıdığı için hiç acele etmezdi. Bu, anlatıldığında güzeldir de her gün bir şeyleri elinden alınan yaşh bir insanın yüzünde görününce daha başka türlüdür, bana soracak olursanız zamanı asıl hırsızların orada aramak gerek.

Kahvenin patronu bir göz atmaya geldi bize, mutlaka ta-myorsunuzdur, Mösyö Driss'ten söz ediyorum çünkü. Mösyö Hamil'in ara sıra işemesi, işler kızışmadan önce tuvalete götürülmesi gerekiyordu. Ama sakın Mösyö Hamil'in artık kendinde olmadığım ve beş para etmediğini sanmayın. Yaşlılar da, bazı yerlerinde birtakım eksilmeler olsa bile, herkes kadar para ederler. Her şeyi sizin ve benim gibi hissederler, hatta bazen bizden de çok

üzülürler, çünkü artık kendilerim savunma olanakları yoktur. Ama namussuz doğa üstlerine saldırır ve onları yavaş yavaş öldürür. Bizde bu durumlar daha da boktandır, çünkü doğanın yavaşça boğazım sıktığı, gözleri yuvalarından fırlamış yaşlıları kürtaj etmek yasaktır. Mösyö Hamil'in durumu değildi bu, o daha uzun zaman yaşlanabilir, yüz on yaşmda ölebilirdi, hatta dünya şampiyonu bile olabilirdi. Hâlâ tümüyle kendindeydi, gerektiği zaman üstüne işemeden "çiş" diyordu. Böyle durumlarda Mösyö Driss onu dirseğinden tutuyor, bizzat kendi götürüyordu tuvalete. Araplarda, bir adam çok yaşlanınca, yalanda kendisinden kurtulunacaksa, ona karşı çok saygılı davranılır. Tan-n'run hesaplarından ne kazansan kârdır, hiç ufak kâr diye bir şey yoktur. Yine de Mösyö Hamil açısından, işemeye götürülmek üzücü bir olaydı, onlan orada bıraktım, bence üzüntüden kaçmak gerekir.

Moise'in ağladığını duyduğumda hâlâ merdivenlerdeydim, Madam Rosa'nın başma bir felâket gelmiş olabilir diye düşünerek basamakları dörtnala çıktım. İçeri girdiğim zaman önce düş görüyorum sandım. Hatta gözlerimi önce yumdum, soma eskisinden de çok açtım.

Kendini savunmuş olduğu yerleri gezmek, mucizevi bir etki yaratmışta Madam Rosa'da. Bütün geçmişi kafasının içinde yeniden canlanmışta. Odanın ortasında çırılçıplakta, kendini savunduğu günlerdeki gibi işe gitmek üzere giyinmeye koyulmuştu. Tamam, yaşamım boyunca hiçbir şey görmüş değilim ben, neyin korkunç, neyin daha az korkunç olduğunu söylemeye pek hakkım yok, ama size yemin ederim ki Madam Rosa, bu çıplak hali, deri çizmeleri, boynuna doladığı siyah dantelli donları -yönünü de şaşırmıştı çünkü-, imgelemin de ötesine taşan kamının üstündeki memeleriyle, size yemin ederim, başka hiçbir yerde bir daha rastlanmayacak bir olaydı; gerçek bile olsa. Bu kadarı yetmiyormuş gibi bir de kıçım *sex-shop'lardaki* gibi kıvırmaya çalışıyordu, ama ondaki kıç insan olanaklarının ötesinde bir şey olduğundan... *Seyyid!* Sanıyorum ilk kez bir dua mırıldanıyordum. *Mak*-buHarınkini okudum, ama o, ağzmda edepsiz bir gülümsemeyle hâlâ kıvırıyordu.

Bu, mutlu olduğu yerleri görünce, geçirmiş olduğu derleyici şokun etkisiydi, anlıyordum, ama anlamak bazen, tam tersine, hiçbir şeyi çözümlemez. Yüzü o kadar boyalıydı ki geriye kalan kısmı daha da çıplak

duruyordu. Dudaklarıyla tavuk kıçı şeklinde olmadık iğrenç hareketler yapıyordu. Moise avaz avaz bağırıyordu bir köşede, ama ben sadece, "Madam Rosa! Madam Rosa!" dedim, kendimi evden dışarı attım, merdivenleri yuvarlanarak inip koşmaya koyuldum. Kaçmak için değildi, böyle bir şey yoktur hayatta, sadece orada olmamak içindi. '

Koştum, koştum, biraz rahatladığım zaman bir kapının önünde sıralarım bekleyen çöp tenekelerinin arkasma geçtim, oturdum. Ağlamadım, çünkü artık ağlamaya bile değmezdi. Gözlerimi yumdum, öyle utanıyordum ki dizlerime kapanıp yüzümü gizledim. Bir süre bekledim, soma da bir polis getirttim. Aklınızın alabileceği en güçlü polisti bu. Bütün öbür polislerden milyonlarca kez daha küstahtı. Güveni sağlamak için de hepsinden daha çok silahlı kuvveti vardı. Emrinde zırhlı tanklar bile vardı, onunla artık hiçbir şeyden korkmayacaktım, beni koruyacaktı çünkü. Sorumluluğumu üstlendiğini, rahat edebileceğimi seziyordum. Güçlü kolunu babacan bir tavırla omuzlanma doladı, yediğim dayak sonunda yaralanıp yaralanmadığımı sordu. "Evet, ama hastaneye gitmek bir işe yaramaz," dedim.

Bir süre, eh omuzumda, öyle durduk. Her şeyle yalandan ilgüeneceğini, bana babalık edeceğini seziyordum. Kendimi daha iyi hissediyordum ve artık anlıyordum ki yapabileceğim en iyi şey, gerçek olmadığım söyledikleri yere gidip orada yaşamaktı. Mösyö Hamil henüz aramızdayken, öbür dünyayı garanti edenlerin şairler olduğunu söylerdi hep, birden gülümsedim, bana Victor dediğini anımsadım, belki de Tan-n'nın parmağı vardı bu işte. Sonra balon gibi şişirilebilen mavi pembe kuşlar gördüm, çok uzaklara gitmek için onlara asılabilesiniz diye uçlarında ipler vardı. Sonra uyuyakaldım.

İyi bir uyku çektim, soma Bisson sokağındaki kahveye gittim. Yanda üç Afrika yurdu olduğundan oraları çok karanlıktır. Afrika'da her şey çok farklıdır. Orada kabileler vardır, bir kabilenin içinde oldunuz mu koca bir toplumun, bir ailenin içinde hissedersiniz kendinizi. Mösyö Aboua vardı kahvede, daha ondan size hiç söz etmedim, çünkü her şeyden söz etmem olanaksız, işte şimdi adım söylüyorum. Mösyö Aboua Fransızca bile bilmez, varlığını bildirmek için hep biri konuşmalı, onun adma. Fildişili Mösyö Aboua'yla bir süre oturdum orada. El ele tutuştuk, birlikte iyi

eğleniyorduk, o yirmi yaşındaydı, ben on, ikimizin de hoşuna giden bir farktı bu. Kahvenin patronu Mösyö Soko, orada fazla durmamamı söyledi, küçük çocuklan koruma hikâyesiyle başının derde girmesini istemiyordu. On yaşmda bir velet, esrar çekmekten ötürü bayağı iş açabilirdi başma, çünkü bir velet görünce ilk akla gelen şey budur. Fransa'da ergin olmayan küçük çocuklan çok iyi korurlar, ilgüenecek kimseleri olmayınca onlan bir zindana yerleştirirler.

Mösyö Soko'nun da çocuklan var, ama Fildişi'nde daha çok karısı olduğundan onlan memlekette bıraktı. Yanımda annem babam olmadan bir sarhoş kahvesinde sürtmeye hakkım olmadığım biliyordum, ama size açıkça söyleyeyim, hiç eve dönmeyi çekmiyordu canım. Madam Rosa'yı son haliyle düşündüğümde tüylerim ürperiyordu. Kendinde olmadan yavaş yavaş gözlerinizin önünde ölmesi zaten korkunç bir şeydi. Bir de onu çırılçıplak, ağzında edepsiz bir gülümseme, müşteri bekleyen doksan beş kilosu ve hiçbir insansı yanı kalmamış kıçıyla görmek, acılarına son vermek için yasalar gerektiren bir olaydı. Biliyor musunuz, herkes doğa yasalarını korumaktan söz ediyor, ama ben daha çok yedek parçalardan yanayım. Nasıl olsa bütün yaşamınızı kahvede geçire-meyeceğinizden, ben de eve döndüm. Merdivenleri çıkarken, belki Madam Rosa'nm öldüğünü, kimsenin artık üzülmeyeceğini tekrarlamaya çalışıyordum kendi kendime.

Kapıyı, korkmayayım diye yavaşça açtım. İlk gördüğüm şey, tepeden tırnağa giyinik, yanında ufak bir bavulla odanın ortasında duran Madam Rosa oldu. Peronda metro bekleyen birini andırıyordu. Hemen yüzüne baktım, hiç oralı değildi besbelli. Bambaşka bir yerdeydi sanki, öylesine mutlu görünüyordu. Bakışı çok uzaklara, çok uzaklara gidiyordu. Bir şapka geçirmişti kafasına, ama bu ona hiç yakışmamıştı, olacak şey değildi çünkü, ama neyse, tepesi biraz örtülmüş oluyordu. Çok iyi bir haber almış gibi gülümsüyordu. Üstünde papatyah mavi bir elbise vardı. Bilinen duygusal nedenlerden, dolabm dibinde sakladığı, içinde hâlâ kaputlar bulunan orospu çantasını da ortaya çıkarmıştı. Bir daha dönmemek üzere hemen şimdi trene binecekmiş gibi, duvarların ardından bakıyordu.

"Ne yapıyorsunuz, Madam Rosa?"

"Almaya geliyorlar beni. Her şeyle ilgileniyorlar. Ufak bir bavulla burada beklememi söylediler. Kamyonlarla gelip bizi Bisiklet Pisti'ne

götürecekler."

"Kim bu götürenler?"

"Fransız polisi."

İşin içinden çıkamıyordum. Moise öbür odadan, kafasını elleyerek birtakım işaretler yapıyordu bana. Madam Rosa, elinde orospu çantası, yanında bavuluyla bekliyordu öyle. Geç kalmaktan korkuyormuş gibi bir hali vardı.

"Yanımıza sadece ufak bir bavul almamızı söylediler ve yarım saat verdiler. Trene koyup, Almanya'ya götürecekler bizi. Artık hiç derdim olmayacak, her şeyle onlar ilgüenecek. Bize hiç kötülük etmeyeceklermiş, yemek içmek de onlardan."

Söyleyecek söz bulamıyordum. Belki de Yahudileri, Arap-lar istemiyor diye yeniden Almanya'ya götürüyorlardı gerçekten. Madam Rosa, aklı başmdayken Mösyö Hitler'in Almanya'da nasıl, sırf Yahudüerin de bir yurdu olsun diye bir İsrail kurduğunu sık sık anlatırdı bana. O yurtta bütün Yahudiler, kemikler, dişler, giysiler, savurganlık olmasın diye çıkarttıkları iyi durumda ayakkabılar dışmda, çok iyi karşüa-nıyorlardı. Ama neden Yahudilerle hep Almanlar ilgilensindi ki, neden yine Almanlar onlara bir sürü yurt yaptırsındı? Bu işler sırayla olmalıydı, her ulus birtakım zorluklara katlanmak zorundaydı. Madam Rosa bana, kendisinin de bir zamanlar genç olduğunu anımsatmayı çok severdi. Bir Yahudiyle yaşadığım için bütün bunları biliyordum ben, zaten Yahudilerle yaşaymca, bütün bunları hep öğreniverirsiniz sonunda, ama Fransız polisinin neden çirkin, yaşh ve hiçbir ilginç yam kalmamış olan Madam Rosa'ya sataştığım bir türlü anlamıyordum. Madam Rosa'nm, rahatsızlığından ötürü yeniden çocuklaştığım biliyordum; dermansız yaşlılık bunu gerektirir, Doktor Katz da beni uyarmıştı. Herhalde kendini genç samyordu, az önce orospu kılığına girdiğindeki gibi. Elinde ufak bavuluyla çok mutlu görünüyordu, çünkü yeniden yirmi yaşındaydı. Kapmm zilini bekliyordu. Bisiklet

Pisti'ne ve Almanya'daki yurda dönecek, böylece gençliğini bir kez daha yaşamış olacaktı.

Ne yapacağımı şaşırmıştım. Madam Rosa'yı bozmak istemiyordum, ama kuşkusuz Fransız polisi ona yirmi yaşım geri getirmeyecekti. Yerde bir köşeye oturdum, onu görmemek için başımı eğdim. Kendisi için yapabileceğim tek şey buydu. Neyse ki soma kendine geldi, orada ufak bavulu, şapkası, papatyah mavi elbisesi, anılarla dolu çantasıyla dikili durduğunu görünce en çok kendi şaşırdı. Ama ben olanları kendisine anlatmamayı daha doğru buldum, her şeyi unutmuştu besbelli. Bellek yitimiydi bu ve Doktor Katz bu tür nöbetlerin gittikçe artacağım söylemişti. Soma bir gün Madam Rosa artık hiçbir şey anımsamayacak ve belki yıllarca akıl durgunluğu içinde yaşayacaktı.

"Ne oldu bana? Neden gidecekmişim gibi bavulumla dikildim buraya?"

"Düş gördünüz, Madam Rosa, biraz düş görmekten bir şey çıkmaz."

Kuşkuyla bakıyordu bana.

"Momo, doğruyu söyle."

"Yemin ederim ki doğruyu söylüyorum, Madam Rosa. Kanseriniz yok. Doktor Katz bu konuda çok kesin konuştu. Rahatlayabilirsiniz artık."

Azıcık rahatlamış göründü, iyi bir şeydi kanserli olmamak.

"Nasıl olur da, nereden geldiğimi ve niçin burada bulunduğumu bilmiyorum? Neyim var, Momo?"

Yatağın üstüne oturdu, ağlamaya koyuldu. Gittim yarana oturdum, elini tuttum; bundan çok hoşlanırdı. Hemen yüzü güldü. Daha güzel görüneyim diye de saçlarımı düzeltti.

"Yaşam bu, Madam Rosa. Uzun zaman yaşanabilir böyle. Doktor Katz yaşh olduğunuzu söyledi, hatta bu yaşa bir ad bile taktı."

"Geçkin mi dedi?"

"Evet."

Bir süre düşündü.

"Hiç anlamıyorum," dedi. "Menopozum biteli çok oluyor, hatta o dönemde çalışmıştım bile. Sakın beynimde ur olmasın? Hele habis olursa bunun hiç kurtuluşu yoktur, Momo."

"Kurtuluşu.yok, demedi bana. Kurtuluşu olan ya da olmayan şeylerden söz etmedi. Yaşh olduğunuzu söyledi sadece, ama bellek filan hakkında hiçbir şey demedi."

"Bellek yitimi demek istiyorsun yani."

Orada hiç işi olmayan Moise ağlamaya koyuldu, bir bu eksikti başımda.

"Neler oluyor Moise?" dedi Madam Rosa. "Yalan mı söylüyorlar bana yoksa? Benden bir şey mi gizliyorlar? Niye ağlıyor bu?"

"Allah kahretsin, kahretsin, kahretsin, Yahudüerin aralarında hep ağlaştıklarını bilmiyor musunuz siz, Madam Rosa? Bunun için onlara bir duvar bile yaptılar. Allah kahretsin."

"Belki de beyin sklerozudur?"

Valla burama kadar gelmişti artık. O kadar usanmıştım ki gidip Le Mahoute'u bulmak, sırf hepsinin ağzma sıçmak için bir güzel iğne yaptırmak istiyordum.

"Momo! Beyin sklerozu değil, değil mi? Bunun hiç kurtuluşu yoktur."

"Kurtuluşu olan çok şey mi biliyorsunuz siz, Madam Rosa? Canımı sıktınız artık. Anamın ölüsünü öpeyim ki hepiniz canımı sıktanız."

"Böyle söyleme. Zavallı annen... Neyse, belki de yaşıyordun"

"Ölmesini dilemiyorum, Madam Rosa, yaşasa bile annemdir yine."

Garip garip baktı yüzüme, soma da gülümsedi.

"Çok olgunlaştın sen, Momo'cuğum. Artık çocuk değilsin. Bir gün..."

"Bir gün ne?"

Suçlu bir tavır takındı.

"Bir gün on dört yaşmda olacaksın, soma on beş. Beni istemeyeceksin artık."

"Saçmalamayın, Madam Rosa, Yüzüstü bırakacak değilim sizi, tarzım değildir."

Bunu duyunca rahatladı ve üstünü değişmeye gitti. Japon kimonosunu giydi, kulaklarının arkasına da esans süründü. Neden hep kulaklarının arkasına sürerdi, bilmiyorum. Belki de gözükmesin diye. Soma koltuğuna oturmasına yardım ettim, çünkü vücudunu tek başma bükemiyordu artık. Çektiklerine oranla çok iyi görünüyordu. Üzgün ve kaygılıydı, onu normal halinde gördüğüme çok seviniyordum! Soma ağladı da, bu ise, artık tümüyle kendine geldi demekti.

"Büyük bir çocuk oldun. Bu demektir ki, Momo, birtakım şeyleri anlayabiliyorsun artık."

İlgisi yok, birtakım şeyleri hiç anlayamam, ama pazarlığa girişecek değildim, şimdi sırası değildi.

"Artık büyük bir çocuk oldun. Dinle beni..."

Orada birden vitesi boşaldı, birkaç saniye motoru ölmüş yaşh bir araba gibi arızalanıverdi. Elini tutup yemden çalışmaya koyulmasını bekledim, her şeye karşın eski bir araba da değildi. Doktor Katz'ı üç dört kez görmeye gittim. Doktor Katz bir Amerikalının hastanede on yedi yıl, hiçbir şeyden habersiz, bir sebze gibi yaşadığım söyledi. Orada tıbbi yollardan adamın yaşamım uzatmışlar ve adam dünya rekorunu kırmış. Zaten dünya şampiyonları hep Amerika'dan çıkar. Doktor Katz, Madam Rosa için artık hiçbir şey yapılamayacağım, ancak hastanede iyi bir bakım sayesinde daha uzun yıllar yaşayabileceğim söyledi.

Canımı sıkan, Madam Rosa'nın sigortalı olmayışıydı, yasa dışı bir kadındı çünkü. Henüz genç ve yararlıyken Fransız polisi evini bastığından beri hiçbir yere kaydolmak istemiyordu. Oysa Belleville'de nüfusları ve her çeşit kâğıtları olan bir sürü Yahudi tanıyorum, ama Madam Rosa kâğıtların

üstünde boy gösterip, böyle bir tehlikeyi göze almak istemiyordu. Çünkü kim olduğunuzu bildikleri anda bunu hemen başınıza kakıve-rirler. Madam Rosa yurtsever değüdi. insanlar Yahudi mi, Kuzey Afrikalı mı, Malili mi, hiç aldırmazdı, ilkeleri olan bir kadm değildi çünkü. Sık sık, bütün ulusların birtakım iyi yanları olduğunu, bu yüzden de dünyada özel öğrenim gören, araştırmalar yapan tarihçi dediğimiz insanlar bulunduğunu söylerdi bana. Madam Rosa'nm hiçbir yere kayıtlı olmadığım söylüyordum size. Kendi kendiyle uzaktan yakından hiçbir ilgisi olmadığım kanıtlayabilmek için de bir sürü sahte kimlik edinmişti. Bu yüzden sigortadan yararlanamıyordu.

Ama Doktor Katz beni rahatlattı: Hastaneye canlı, ama kendini savunmaktan aciz bir vücut götürülünce, onu dışarı atamazlar dedi, yoksa nereye varırdık.

Ben Madam Rosa'ya bakıp bütün bunları düşünürken, onun kafası dolanmaya çıkmıştı. Hızlanmış yaşlılık derler buna, önce gidişli dönüşlü, soma tamamen dönüşsüz olan bir şeydir. Buna tutulanlara daha yalın bir dille bunamış derler, bu sözcük de tıbbi bir terim olan bunak ya da bunamış-lıktan türemiştir. Bir an önce geri dönmesi için elini okşuyor-dum, hiçbir zaman onu bu denli sevmedim, çünkü çirkin ve yaşhydı ve pek yakında insanlıktan çıkacaktı.

Ne yapacağımı şaşırmıştım. Ne paramız, ne yasalara kafa tutabilecek yaşım vardı. On yaşımdan büyük duruyordum, kimsesiz orospuların hoşuna gittiğimi de biliyordum ama pezevenklere karşı polis acımasızdır. Hem rekabet konusunda korkunç olan Yugoslavlardan da korkuyordum.

Moise, kendisini üstlenen aileden çok memnun olduğunu, benim de binlerini bulabüeceğimi söyleyerek, moralimi düzeltmeye çalıştı. Bana her gün yardıma geleceğim söyleyip gitti. Madam Rosa'nm kıçım da silmek gerekiyordu, artık tek başma savunamıyordu kendini. Aklı tümüyle başındayken bile bu konuda zorluk çekiyordu. Kıçı o kadar büyüktü ki, gereken yere yetişemiyordu eli. Kadınlığından ötürü, kıçının silinmesinden çok sıkılıyordu, ama n'apacaksmız? Moise sözünde durup yine geldi, işte o zaman beni bir anda yaşlandı-nveren ulusal felaketle müşerref olduk.

Zaoum kardeşlerin en büyüğünün bir kilo un, yağ ve köftelik kıyma getirdiği günün ertesiydi. Madam Rosa kötüye gideli, bir sürü insan iyi

yanlarını göstermeye geliyordu bize. O günü beyaz bir taşla işaretledim, çünkü bu güzel bir deyimdir.

Madam Rosa'nm sağı solu belli olmuyordu. Bazen bütünüyle kapanıyor, bazen açılıveriyordu. Bize yardımı dokunan bütün kiracılara bir gün teşekkür edeceğim. Örneğin, Mösyö Waloumba'ya. Saint-Michel bulvarında, yoldan geçenlerin ilgisini çekmek için ateş yutan bir beydi kendisi. Yukarı çıkıp Madam Rosa'nm dikkatini uyandırmak umuduyla çok güzel bir numara gerçekleştirdi.

Mösyö YValoumba, Fransa'yı süpürmek için buraya gelmiş Kamerunlu bir zencidir. Ekonomik nedenlerden ötürü bütün kanlarıyla çocuklarım memlekette bırakmıştı. Ateş yutma konusunda müthiş bir yeteneği vardı, fazla mesai olarak bu işi yapıyordu. Kalabalıklara neden olduğundan polise hiç yaranamamışü, ama ateş yutma izni kusursuzdu. Madam Rosa ağzım açıp, o boş bakışı takınıp, öbür dünyada salya dökmeye başladığı zaman, beşinci katta sekiz kabile arkadaşıyla birlikte, yasal bir odada oturan Mösyö VValoumba'yı aramaya koşuyordum. Eğer evdeyse, hemen yanan meşalesiyle geliyor, Madam Rosa'nın önünde ateş püskürtmeye koyuluyordu. Sadece üzüntüden yıpranmış hasta bir inşam oyalamak için değil, ona aym zamanda bir şok tedavisi yapmak için. Çünkü Doktor Katz birçok insanın hastanede kendilerine bu amaçla verilen elektrik sayesinde düzeldiklerini söylüyordu. Mösyö VValoumba da aym düşüncedeydi, sık sık, "Yaşlılar korktukları zaman belleklerine kavuşurlar," diyordu. Bu yoldan bir sağır-dilsizi bile tedavi etmişti Afrika'da. Ama yaşlıları bütün bütüne hastaneye koydunuz mu, daha da çok üzüntüye kapılırlar. Doktor Katz bu yaşm acımasız olduğunu, altmış beş-yetmişten soma yaşamın kimseye çekici gelmediğim söyler. .

Ödü patlasm diye Madam Rosa'yı çok korkutmaya çalıştık. Mösyö Waloumba, ateş yutunca, bu ateş de içinden alevler halinde çıkıp tavana kadar yükselince, dehşet verici bir şey olur, ama Madam Rosa bitkisel yaşam denen boş dönemlerinin birindeydi. Bu durumlarda hiçbir şey umurunda olmadığından, onu şaşırtmak olanaksızdı. Mösyö VValoumba Madam Rosa'nm önünde yarım saat ateş kustu, ama o hâlâ yuvarlak ve şaşkın gözlerle bakmaya devam ediyordu, hiçbir şeyin erişemeyeceği tahtadan ya da taştan, bu amaçla yapılmış bir heykel gibiydi. Mösyö

VValoumba bir deneme daha yaptı, çok çaba harcadığından olacak, Madam Rosa sonunda kendine geldi. Önünde üstü çıplak ve ateş püskürten bir zenci görünce de öyle bir çığlık attı ki akimız durur. Kaçmaya bile yeltendi. Onu tutmak zorunda kaldık. Soma hiçbir şey dinlemek istemedi ve bir daha evinde ateş yutulmasını yasak etti. Bunak olduğunu bilmiyordu, bir şekerleme yaptığını ve onu uyandırdığımızı sanıyordu. Doğruyu söyleyemezdik.

Bir keresinde Mösyö Waloumba, beş kabile arkadaşıyla çıktı geldi. Cinler inşam boş buldukları anda hemen üstüne üşüşürler. Mösyö YValoumba ve arkadaşları, cinleri Madam Rosa'nm vücudundan kovmak için çevresinde dönmeye başladılar. Mösyö YValoumba'nm arkadaşları Belleville'de çok ünlüydüler, evde tedavi görebilecek bir hasta olunca, bu tören için hemen onlan getirtirlerdi. Kahveci Mösyö Driss bu 'büyücülük' dediği şeyleri çok küçümser, onlarla alay ederdi. Mösyö Waloumba ve kabile arkadaşlarının karaborsa dok-torlan olduklarım söylerdi.

Bir akşam Madam Rosa yuvarlak gözlerle koltuğunda havalanmışken, Mösyö YValoumba ve kardeşleri bize çıktılar. Bellerine kadar çıplaktalar, üstleri başlan rengârenk, süslü püslüydü. Afrikalı işçilerin Fransa'ya getirdikleri şeytanlan kovmak için korkunç bir şekilde boyamışlardı yüzlerim, ikisi davullanyla yere oturdu, öbür üçü de Madam Rosa'nm koltuğunun çevresinde dans etmeye koyuldular.

Mösyö Waloumba özelikle bu törenler için yapılmış bir müzik aleti çahyordu ve bu bütün gece, bütün Belleville'de görülecek en güzel şeydi. Ama hiçbir sonuç vermedi, çünkü Yahudilere sökmüyordu. Mösyö YValoumba bize bunun bir din sorunu olduğunu anlattı. Madam Rosa'nm dini kendim savunuyor, iyileşmesine engel oluyordu. Ben bu işe çok şaşıyordum, çünkü Madam Rosa öyle dökülüyordu ki; dinin onda nasıl kendine bir yer bulduğunu, nereye yerleştiğini kestiremiyordum.

Bana sorarsanız, Yahudiler bile bir yerden sonra artık öylesine bir hiç olurlar ki, Yahudi olmaktan çıkarlar. Bilmem anlatabiliyor muyum derdimi, ama önemli değil, çünkü eğer anlaşılırsa ortaya mutlaka daha iğrenç bir şey çıkar.

Az soma, Mösyö VValoumba'mn kardeşleri yılmaya başladılar, çünkü Madam Rosa'nın bu durumda hiçbir şey'umurunda değildi. Mösyö VValoumba cinlerin bütün delikleri tıkadıklarım, çabalanma Madam Rosa'ya kadar varamadığını açıkladı. Hepimiz yerde Yahudinin çevresini sardık, bir süre dinlendik. Afrika'da Belleville'den çok daha kalabalık olduklarından, orada Renault fabrikasındaki gibi ekiplere ayrılıp cinlerin başmda nöbetleşe çalışabilirler. Mösyö VValoumba gitti, içecek bir şeyler, yumurtalar getirdi ve Madam Rosa'nm çevresinde piknik yaptık. Madam Rosa, sanki başım yitirmiş de her yerde onu aramaya çıkmış gibiydi.

Kendimize ziyafet çekerken, Mösyö YValoumba bir yandan, yaşlılara saygı göstermenin, acılarım yumuşatmak için onlarla ilgilenmenin ülkesinde çok daha kolay bir şey olduğunu söyledi. Oysa Paris binlerce sokak, kat, delik, köşeyle doluydu; bu yüzden ihtiyarcıklar unutuluverip giderler, onlan aratmak için orduyu da kullanamazsınız, çünkü ordu gençlerle uğraşmaya yarar. Eğer Fransız ordusu zamanım yaşlılarla uğraşmakla geçirseydi, Fransız ordusu olmaktan çıkardı. Mösyö YValoumba kent ve köylerde yüz binlerce yaşlı yuvası bulunduğunu söyledi, ama onlan bulabilmek için kimse gereken bügiyi vermez, böylece hiçbir şey bilinmez. Fransa gibi büyük ve güzel bir ülkede bir yaşh görmek çok üzücü bir olaydır, herkesin derdi kendine yeter, yaşlılar hiçbir işe yaramayıp kamu yaranna kullanılamadıklarından, onlan bir kenara iterler. Afrika'da insanlar kabilelerde topla-rurlar, orada yaşlılar çok tutulur, çünkü öldükleri zaman ellerinden çok şey gelir. Fransa'da, bencillikten ötürü, kabile diye bir şey yoktur. Mösyö Waloumba, Fransa'daki kabilelerin büsbütün ortadan kalktığım, işte bu yüzden silahlı çetelerin el ele verip bir şeyler yapmaya çalıştıklarım söyler. Mösyö VValoumba gençler için kabilelerin çok gerekli olduğunu, ka-bilesiz kendilerini denizin içinde bir su damlası gibi hissettiklerini, bu yüzden de çıldırdıklarım söyler. Mösyö VValoumba, "Her şey o kadar büyüyor ki artık binden önce saymaya büe değmez," der. İşte bu yüzdendir ki, süahh çete kuramayan ihtiyarcıklar adres bırakmadan ortadan yok olurlar, gider tozlu yuvalarına çekilirler. Seslerim, hele asansörsüz hizmetçi odalarında yaşıyorlarsa hiç duyuramaz, çok zayıf olduklarından varlıklarım belli edemezler. Mösyö YValoumba, her sabah saat altıda, yaşlıları yoklayıp kötü kokmaya başlamış olanları çıkarmak için Afrika'dan çok işçi getirtmek gerektiğini söyler, çünkü kimse yaşlının yaşayıp

yaşamadığını denetleyecek değildir. Ancak kapıcıya kötü koktuğu söylendiği zaman her şey bir açıklık kazanır.

Mösyö YValoumba, şefleri oymuş gibi hep çok iyi konuşur. Yüzündeki yara izleri çok önemli belirtilerdir. Bu da kabüe-sinde çok takdir görmesini, konuşurken neden söz ettiğim bilmesini sağlar. Hâlâ Belleville'de yaşıyor; bir gün gidip göreceğim onu.

Mösyö YValoumba Madam Rosa için çok yararlı bir şey gösterdi bana, henüz yaşayan bir inşam tümüyle ölmüş bir insandan ayırt edebilmek için bir numara. Bu amaçla ayağa kalktı, konsolun üstünden bir ayna aldı, Madam Rosa'nm dudaklarına tuttu, soluğuna tuttuğu yer buğulandı. Ciğerleri yükünü çekemediğinden, Madam Rosa'nm soluk aldığı başka türlü anlaşılamıyordu. Bu, canlıları öteki insanlardan ayırmaya yarayan bir numaradır. Mösyö YValoumba, asan-sörsüz hizmetçi odalarında bulunan yaşh insanların sadece yaşlılığın kurbanı mı, yoksa yüzde yüz ölü mü olduklarım anlamak için, ilk iş olarak bunun yapılması gerektiğim söyler. Ayna buğulanırsa, hâlâ soluk alıyorlar demektir, o zaman onları atmamak gerekir.

Mösyö VValoumba'ya sordum. Madam Rosa'yı, Afrika'ya, oradaki yaşlılara sağlanan kolaylıklardan onun da yararlanması için, kendi kabilesine yollayamaz mıyız, diye. Mösyö VValoumba çok güldü, bembeyaz dişleri vardır çünkü. Lağımcı kabile kardeşleri de çok güldüler, aralarında kendi dü-lerinde konuştular, soma da bana yaşamın o kadar basit olmadığım söylediler. Çünkü para, uçak biletleri ve bir sürü izin kâğıdı gerekiyordu, ölüm gelip çatana dek de Madam Rosa'yla ilgilenmek bana düşerdi. O sırada Madam Rosa'nın yüzünde bir zekâ uyamşı fark ettik, Mösyö VValoumba'mn soydaşlan hemen kalktılar ve Madam Rosa'nm çevresinde davullar çahp dans etmeye, ölüleri uyandıracak bir sesle şarkı söylemeye koyuldular. Saat ondan soma, toplumun düzeni ve dürüst insanların uykusundan ötürü böyle bir şey yasaktır, ama apartmanda bulunan pek az Fransız vardı, bunlar da başka yerlerdeki Fransızlardan çok daha az öfkeli insanlardı. Mösyö VValoumba'run kendisi de müzik aletine sa-nldı, onu size anlatamayacağım, çünkü özel bir aletti, Moi-se'le ben de onlara katıldık, hepimiz, şeytanlan kovmak için Yahudinin çevresinde el ele dans edip çığlıklar atmaya başladık, Madam Rosa birtakım belirtiler gösteriyor

gibiydi ve onu desteklememiz gerekiyordu. Sonunda şeytanlan kovduk, Madam Rosa da zekâsına kavuştu, ama yeşil, beyaz, mavi, san yüzlü bir sürü zencinin çevresinde dans edip san benizliler gibi öttüklerini, bir yandan da Mösyö VValoum-ba'yla çaldığı şahane aleti görünce öyle bir korktu ki, "İmdat imdat!" diye bağırmaya başladı, kaçmaya çalıştı, ancak Moi-se'i ve beni tanıyınca biraz yatışabildi, bize, "Orospu çocukları ve zımbalanmışlar," dedi, sonunda kendine geldiğinin bir belirtisiydi bu. Mösyö VValoumba başta olmak üzere herkes birbirini kutladı. Teklifsizce, hepsi biraz daha oturdular, Madam Rosa da böylece, çantasını aşırmak için onu metroda dövmeye gelmediklerim gördü. Henüz kafası tümüyle yerine oturmuş olmadığından Mösyö YValoumba'ya Yahudice teşekkür etti, Fransızca'da buna Yiddiş denir; ama önemli de-ğüdi, çünkü Mösyö YValoumba yiğit bir adamdı.

Gittikleri zaman Moise'le, Madam Rosa'yı tepeden tırnağa soyduk, çamaşır suyuyla temizledik, yolculuğu sırasında altına yapmıştı çünkü. Soma bebe talkıyla kıçım pudraladık, koltuğuna oturttuk. Oraya kurulmayı severdi. Madam Rosa bir ayna istedi ve yüzünü boyadı. Kendinden geçtiği anlar olduğunu biliyordu ama Yahudi yaradılışıyla bunun iyi yanım görmeye çalışıyor, boşluk anlarında derdi olmadığım, bunun da bir kâr olduğunu söylüyordu. Son paralarımızla Moise alışveriş yaptı, Madam Rosa da biraz yemek hazırladı; ne şaşırdı, ne bir şey. Kimse iki saat önce kendinde olmadığım söyleyemezdi. Doktor Katz'ın, tıpta ceza ertelemesi dediği işte budur. Sonra gitti oturdu, yorulmak kolay değildi onun için. Moise'i mutfağa bulaşık yıkamaya yolladı, bir süre japon yelpazesiyle yelpazelendi. Üstünde kimonosu, düşünüp duruyordu.

"Gel buraya, Momo."

"Ne var? Yine yolculuğa çıkmak niyetinde misiniz?"

"Hayır, inşallah çıkmam, ama böyle sürerse, hastaneye koyacaklar beni. Gitmek istemiyorum oraya. Altmış yedi yaşındayım..."

"Altmış dokuz..."

"Neyse, altmış sekiz, göründüğüm kadar yaşh değilim. Dinle beni, Momo. Hastaneye gitmek istemiyorum. Bana işkence edecekler."

"Madam Rosa, saçmalamayın. Fransa hiçbir zaman kimseye işkence etmemiştir. Cezayir değil burası."

"Beni zorla yaşatacaklar, Momo. Hep böyle yaparlar hastanede, bunun için gereken yasalan var. Gerektiğinden fazla yaşamak istemiyorum ve artık gerekmiyor, Yahudilerin bile bir sının vardır. Ölmeme engel olmak için eziyet edecekler bana, özellikle bu nedenle hazırlanmış, doktorların yemini dedikleri bir numaralan var. Sonuna kadar burnunuzdan getirirler, ayncalık olmasın diye de ölmenize izin vermezler. Yahudi bile olmayan bir arkadaşım vardı, ama bir kazada kolu da bacağı da gitmişti, kan dolaşımım incelemek için adama hastanede daha on yıl çektirdiler. Momo, tıbbın keyfi öyle istiyor diye yaşamak istemiyorum. Aklımı yitirmek üzere olduğumu biliyorum, doktorların yüzü suyu hürmetine yıllarca komada kalmak istemiyorum. Beni hastaneye yatırma konusunda birtakım Orleans söylentileri kulağına gelirse, söyle arkadaşlarına, bana gereken iğneyi yapıp artıklarımı çalıların araşma bıraksınlar. Herhangi bir yere değil ama, çalıların araşma. Savaştan soma on gün köye gitmiştim, hiç o kadar hava aldığım olmadı. Astımım için kentten iyidir. Otuz beş yıl müşterilere verdim kıçımı, şimdi de doktorlara verecek değilim. Söz mü?"

"Söz, Madam Rosa."

"Kairem?"

"Kairem."

Müşenef olduğum gibi, onlarda, "Yemin ederim," demektir bu.

Ben Madam Rosa'yı mutlu edebilmek için istediği her sözü verebilirdim, çünkü çok yaşh olunca bile mutluluk işe yarayabilir, ama o sırada kapı çalındı, işte o zaman hâlâ buraya sokmayı beceremediğim ulusal felaket geldi başımıza ve ben çok sevindim, çünkü bu, her şey bir yana, bir anda birkaç yaş büyümemi sağladı.

Kapı çalındı, gittim açtım, her zamankinden de hüzünlü, aşağıya sarkan uzun burunlu, ufak tefek bir adam vardı kapıda. Gözleri her yerde görülen cinstendi, ama daha da ürkek. Çok solgundu, çok terliyor, çabuk soluk ahyordu. Eh kalbinin üstündeydi; duygulardan ötürü değü, sadece

merdivenler kalp için çok kötü olduğundan. Pardesüsünün yakasım kaldırmıştı, onun da bir sürü kel gibi, saçı yoktu. Şapkasını elinde tutuyordu, bir şapkası olduğunu kamtlamak istercesine. Nereden çıktığım bilmiyordum, ama hiç bu kadar rahatsız birini görmemiştim. Ürkek ürkek baktı yüzüme, ben de aynı biçimde ona baktım, yemin ederim bu adamı bir kez görmek bir şeylerin patlak verip tepenize ineceğim hissetmeniz ve paniklemeniz için yeterliydi.

"Madam Rosa'nm evi burası mı?"

Böyle durumlarda hep tetikte olmak gerekir, çünkü tanımadığınız insanlar, sizi sevindirmek için tırmanmazlar altı katı.

Hıyar numarasına yattım, benim yaşımda böyle bir şey yapmak hakkımdır.

"Kim?"

"Madam Rosa."

Düşündüm, taşındım. Bu gibi durumlarda hep zaman kazanmak gerekir.

"Ben değilim."

Göğüs geçirdi, bir mendü çıkardı, alnını südi, soma aym şeyi ters yönde yaptı.

"Hasta bir adamım," dedi. "On bir yıl hastanede kaldım, şimdi çıkıyorum. Altı katı doktordan izin almadan tırmandım. Ölmeden önce oğlumu görmeye geliyorum. Bu benim hakkımdır, vahşilerde bile bunun için yasalar vardır. Biraz oturup dinlenmek, sonra oğlumu görmek istiyorum, o kadar. Burası mı acaba? On bir yıl önce Madam Rosa'ya teslim etmiştim oğlumu, makbuzıun var."

Pardesüsünün cebini karıştırdı, elime öyle pis bir kâğıt tutuşturdu ki, aklınız durur. Mösyö Hamil sayesinde okuyabildiğim kadarım okudum; her şeyimi ona borçluyumdur. O olmasaydı, bugün bir hiçtim. *Yedi Ekim 1956 tarihinde Mösyö Kadir Yusuf tan Müslüman Momo için beş yüz franklık bir avans alınmıştır.* Güzeel... Başıma kaynar sular döküldü, ama 70 yı-

lındaydık, hemen hesap ettim, on dört yıl oluyordu, ben olamazdım. Tonla Momo geçmiş olmalı Madam Rosa'nm elinden, denizde kum, Belleville'de Momo.

"Durun, bir bakayım."

Gittim Madam Rosa'ya, kapıda bir oğlu var mı diye bakmaya gelmiş pis suratlı bir herif olduğunu söyledim. Ödü patladı.

"Aman Tanrım, bir Moise var, bir de sen, Momo."

"Öyleyse Moise'dir," dedim. Çünkü ya o, ya bendim. Meşru müdafaadır bu.

Moise yanda uyuyordu. Uyuyanlar içinde hiç onun kadar uyuyanı görmedim.

"Belki annesine şantaj yapmak içindir," dedi Madam Rosa. "Peki, göreceğiz şimdi. Pezevenklerden korkacak değilim. Hiçbir şey yapamaz. Kusursuz sahte kâğıtlarım var. Getir bakalım şunu. Kabadayılık edecek olursa, gider Mösyö N'Da'yı çağırırsın."

Adamı içeri aldım. Madam Rosa, kalan üç tel saçma bigudi sarmıştı, boyalıydı, kırmızı Japon kimonosu vardı üstünde. Adam onu görünce hemen bir iskemlenin kenarına çöktü, dizleri titriyordu, Madam Rosa da titriyordu, görüyordum, ama titremeler onda, kilosundan ötürü daha az görülüyordu. Kiloların gücü onu titretmeye yetmiyordu çünkü. Ama başka bir yerine dikkat etmediğiniz zaman çok güzel renkte, koyu gözleri vardı. Bey, koltuğunda saltanatını sürdüren Madam Rosa'nın karşısına bir iskemlenin ucuna oturmuş, şapkasını dizlerinin üstüne yerleştirmişti, ben de beni daha az görsün diye, sırtımı pencereye dayanmıştım. Belli olmaz. Çünkü adama hiç benzemiyordum ama hayatta harika bir ilkem vardır; kendini tehlikeye atmayacaksın. Üstelik adam başını bana doğru çevirmiş, sanki yitirmiş olduğu bir burnun peşindeymiş gibi dikkatlice bakıyordu yüzüme. Hepimiz susuyorduk, öylesine korkuyorduk ki, kimse söze başlamak istemiyordu. Hatta gittim,

Moise'i de getirdim, çünkü bu adamın şaka maka bayağı bir makbuzu vardı, karşüığında da bir şeyler vermek gerekecekti.

"Bir düeğiniz mi vardı?"

Herif, "On bir yıl önce oğlumu teslim ettim size," dedi.

Sürekli derin soluk aldığından, konuşurken zorlanması gerekiyordu.

"Daha önce bir haber yollayamadım, hastanedeydim çünkü. Elimde adınız adresiniz bile yoktu, beni kapattıklarında her şeyimi aldılar. Makbuzunuz karımın kardeşindeydi, bildiğiniz gibi karım çok acıklı bir biçimde öldü. Bu sabah çıkmama izin verdiler, makbuzu buldum ve geldim. Adım Kadir Yusuf, oğlum Momo'yu görmeye geliyorum. Bir hatırım sormak istiyorum."

O gün Madam Rosa'nm aklı tümüyle başmdaydı, bizi kurtaran da bu oldu.

Madam Rosa'nın renginin attığım görüyordum, ama bunun için onu tanımak gerekirdi, makyajdan ötürü kırmızı ve maviden başka hiçbir şey görülmüyordu. Gözlüklerini taktı, gözlüksüz halinden daha güzeldi böyle, makbuza baktı.

"Ne diyordunuz?"

Herif az kalsın ağhyordu.

"Madam, hasta bir adamım ben."

"Kim değil ki, kim değil ki," dedi Madam Rosa, dindar bir tavırla. Hatta gözlerini göğe büe kaldırdı, sanki kendisine teşekkür etmek istermiş gibi.

"Madam, adım Kadir Yusuf, Yuyu der hastabakıcılar. Gazetelere geçen, tümüyle irademin dışındaki o faciadan soma on bir yıl akıl hastanesinde kaldım."

Birden, Madam Rosa'nm Doktor Katz'a sürekli benim de psikiyatrik olup olmadığımı sorduğunu düşündüm. Soyaçe-kimli ya da. Neyse, umurumda değildi, ben değildim o. Allah kahretsin, on yaşındaydım ben, on dört değil.

"Oğlumuzun adı neydi demiştiniz?"

"Momo."

Madam Rosa ona öyle dik dik baktı ki, daha da çok korktum.

"Ya annesinin adı, onu anımsıyor musunuz?"

İşte o zaman adam ölecek sandım. Yüzü yeşile döndü, çenesi aşağı düştü, dizleri zıp zıp zıphyor, gözlerinden yaşlar dökülüyordu.

"Madam, kendimden sorumlu değildim, biliyorsunuz. Onaylandı bu. Elim bunu yaptıysa, suç bende değil. Frengi bulmadılar bende, ama hastabakıcılar, bütün Araplarda frengi olduğunu söylüyorlar. Bunu bir delilik anında yaptım. Huzur içinde yatsm. Çok dindar bir adam oldum. Her saat, ruhu için dua ediyorum, öyle bir mesleği vardı ki, bu dualar şart. Bir kıskançlık bunalımı geçirmiştim. Düşünebiliyor musunuz? Günde yirmi müşterisi oluyordu bazen. Sonunda kıskandım ve biliyorum, onu öldürdüm. Ama sorumlu ben değildim. Fransa'nın en iyi doktorlarınca onaylandı bu. Hatta somadan hiçbir şey anımsayamadım. Deh gibi seviyordum onu. Onsuz yaşayamıyordum."

Madam Rosa alaylı alayh sırıttı. Hiç böyle sırıttığım görmemiştim. Öyle bir sırıtmaydı ki... Hayır, söyleyemem size. Kıçımı dondurdu.

"Tabü onsuz yaşayamazsınız, Mösyö Kadir. Yıllardır Ayşe size günde yüz bin frank getiriyordu. Daha fazla getirsin diye öldürdünüz onu."

Adam ufak bir çığlık attı, soma da ağlamaya koyuldu. İlk kez, benim dışımda ağlayan bir Arap görüyordum. Herife acıdım bile. Öylesine umurumda değildi.

Madam Rosa bir anda yumuşadı. Bu adamı pes ettirmiş olmak hoşuna gidiyordu. Hâlâ bir kadm olduğunu hissediyor olmalıydı.

ı

"E, daha daha ne var ne yok, Mösyö Kadir?"

Adam yumruğuyla sildi gözünü. Mendilini arayacak gücü bile kalmamıştı, zoruna gidiyordu.

"İyiyim, Madam Rosa. Yalanda öleceğim. Kalbim."

"Mazltov," dedi Madam Rosa, sevecenlikle. Yahudice 'sizi tebrik ederim' demektir.

'Teşekkür ederim, Madam Rosa. Oğlumu görmek istiyorum, lütfen."

"Uç aylık borcunuz var bana, Mösyö Kadir. On bir yıldır sizden hiçbir haber çıkmadı."

Adam iskemlesinin üstünde sıçradı.

"Haber, haber, haber!" diye şarkı söylüyordu, hepimizi bekleyen göğe gözlerim kaldırıp. "Haber!"

Bu sözcüğü gerektiği gibi söylediği ileri sürülemez. Her hecede iskemlenin üstünde sıçrayıp duruyordu, utanmadan kıçına dayak yercesine.

"Habermiş! Dalga mı geçiyorsunuz siz?"

"En son yapacağım şeydir," diye güvence verdi Madam Rosa. "Oğlunuzu bok gibi bıraktınız, sözcüğün tam anlamıyla."

"Ama adınız adresiniz bile yoktu bende! Ayşe'nin dayısı makbuzu Brezilya'ya götürmüş... Hastaneye kapatılmıştım! Bu sabah çıktım! Kremlin-Bicâtre'e adamın gelinine gittim, mirasa konan, hayal meyal bir şeyler anımsayan anneleri dışında hepsi ölmüş! Makbuz Ayşe'nin fotoğrafına iliştirilmişti, ana oğul yan yana! Habermiş! Ne demek haber?"

"Para," dedi Madam Rosa, sağduyuyla.

"Parayı nereden bulmamı istiyordunuz, Madam?"

"Bu işlere burnumu sokmak istemem," dedi Madam Rosa, Japon yelpazesiyle yüzünü yelpazeleyerek.

Mösyö Kadir Yusuf öyle yutkunuyordu ki, âdemelması bir asansör gibi hızla inip çıkıyordu.

"Madam, oğlumuzu size teslim ettiğimizde hareketlerimden tümüyle sorumluydum. Halles'de çalışan üç karım vardı, birini de içtenlikle

seviyordum. Oğluma iyi bir eğitim sağlayabilirdim. Toplumsal bir adım bile vardı, polisin iyi tanıdığı, Yusuf Kadiı'dim. Evet Madam, *polisin iyi tanıdığı,* hatta bir kez iri puntolarla geçmişti gazeteye. *Polisin iyi tanıdığı Yusuf Kadir. İyi* tanıdığı, Madam, kötü tamdığı değü. Soma bir sorumsuzluğa tutuldum ve kendi kuyumu kendim kazdım."

Yaşh bir Yahudi karısı gibi ağhyordu bu adam.

Madam Rosa sert bir tavırla, "Beş kuruş vermeden oğlunu bok gibi bırakmaya hakkı yoktur insanın," dedi ve bir güzel yelpazelendi, Japon yelpazesiyle.

Beni bu konuda tek ilgüendiren şey, sözü geçen Momo ben miydim, değil miydim, bunu öğrenmekti. Eğer bensem, on değil, on dört yaşındaydım, bu önemÜydi, on dört yaşımdaysam çok daha az velet sayılırdım, bu da başınıza gelebilecek en iyi şeydir. Kapıda ayakta dikilip dinleyen Moise de sıkılıyor sayılmazdı, çünkü herifin adı Kadir ve de Yusuf sa, kendisinin de Yahudi olma şansı pek azdı. Dikkatinizi çekerim, kesinlikle Yahudi olmanın bir şans olduğunu söylemiyorum, onların da kendilerine göre bir sürü sorunları vardır.

"Madam Rosa, bu tonda mı konuşuyorsunuz benimle, yoksa yanılıyor muyum, çünkü psikiyatrik durumumdan ötürü birtakım şeyler düşlüyorum. On bir yıl dünyadan ayrı kaldım, yani maddi olanaksızlıklar içindeydim. Bunu kanıtlayan tıbbi bir belge var yanımda..."

Ceplerim sinirli sinirli aramaya koyuldu, artık hiçbir şeye güven beslemeyen tipte bir adamdı, yarımda olduğunu sandığı psikiyatri kâğıdı pekâlâ yarımda olmayabilirdi, çünkü kendisini bunun için kapattıklarım düşünüyordu. Akıl has-talarma sürekli yanlarında olduğunu sandıklan şeylerin aslında yanlarında olmadığını, gördüklerini sandıklan şeyleri de aslmda görmediklerim anlatırlar, bu yüzden de adamlar çıldırır sonunda. Üstelik adam cebinde gerçek bir kâğıt da buldu, onu Madam Rosa'ya vermek istedi.

Madam Rosa, "Bir şeyler kanıtlayan belgeler istemem ben," dedi ve ttü, ttü, ttü diye göze gelmemek için gerektiği gibi tükürdü.

"Şimdi bütün bütüne iyiyim," dedi Mösyö Yusuf Kadir, bundan emin olmak için de hepimize şöyle bir baktı.

"İnşallah hep böyle devam eder," dedi Madam Rosa, çünkü başka söylenecek söz yoktu.

Ama bu herifin hiç öyle iyi bir hah yoktu, gözleri her yandan medet umar gibiydiler, en büyük yardımı gereksinen gözlerdir her zaman.

"İşlediğim cinayetten sorumsuz olduğum bildirildiği için hastaneye kapatıldım, size para yollayamadım. Sanıyorum, size ölene dek karımın dayısı para yolladı. Kaderin bir kurbanıyım ben. Çevrem için zararh olmasaydım tabii ki bir cinayet işlemezdim. Ayşe'yi diriltemem, ama ölmeden önce oğlumu kucaklamak, ondan beni bağışlamasını, benim için Tann'ya dua etmesini istiyorum."

Babalık duygulan ve istekleriyle, canımı sıkmaya başlamıştı herifçioğlu. Bir kere hiç babam olacak suratı yoktu, benim babam erkek oğlu erkek olmalıydı, bir sümüklü böcek değü. Hem madem Halles'de savunmuştu kendini annem, hatta madem bu herifin de söylediği gibi bayağı iyi savunmuştu üstelik, kimse babam diye çıkamazdı karşıma. Allah kahretsin. Çoğunluk yasalarından ötürü, yüzde yüz garantili, bilinmeyen bir babadandım ben. Annemin adının Ayşe olduğunu öğrenmekten memnundum. Akla gelebilecek en güzel addır bu.

"Çok iyi baktılar bana," dedi Mösyö Yusuf Kadir. "Artık hiç şiddet bunalımları geçirmiyorum. Bu yönden iyileştim. Ama çok zamanım kalmadı, kalbim heyecanlara dayanamıyor. Madam, doktorlar duygularımı belirtmem için izin verdiler çıkmama. Oğlumu görmek, kucaklamak, ondan beni bağışlamasını ve..."

Allah kahretsin, tam bir bozuk plâk.

"...Ve bir de benim için dua etmesini rica etmek istiyorum."

Bana doğru çevirdi gözlerini, başma açacağım heyecanlardan ödü koparak baktı yüzüme.

"Bu mu?"

Ama Madam Rosa'nm aklı iyice başmdaydı. Mösyö Yusuf Kadiı'in gözünün içine baka baka yelpazelendi, söyleyeceği şeyin tadmı önceden çıkarırcasına.

Hiçbir şey söylemeden bir süre daha yelpazelendi, soma da Moise'e döndü:

"Moise, hadi babana merhaba de."

"Merhaba baba," dedi Moise, çünkü Arap değildi ve korkacak hiçbir şeyi olmadığım biliyordu.

Mösyö Kadir Yusuf un yüzü biraz daha soldu.

"Efendim? Ne duyuyorum? Moise mi dediniz?"

"Evet, Moise dedim, ne olacakmış yani?"

Herif ayağa kalktı. Sanki çok güçlü bir duygunun etkisiyle kalkmış gibiydi.

"Moise bir Yahudi adı," dedi. "Kesinlikle öyle, Madam. Moise iyi bir Müslüman adı değildir. Tabu ara sıra Araplarda da rastlanır, ama benim ailemde asla. Size bir Moise değü, bir Momo teslim ettim, Madam. Benim Yahudi bir oğlum olamaz. Madam, buna sağlığım elvermez."

Moise'le bakıştık, gülmemek için zor tuttuk kendimizi.

Madam Rosa şaşırmış görünüyordu. Soma daha da şaşırmış göründü. Yelpazelendi. Koca bir sessizlik çöktü, o sırada neler döndü, neler, neler. Herif hâlâ ayaktaydı, zangır zangır titriyordu.

Madam Rosa diliyle cık cık yaptı, kafasını sallayarak.

"Emin misiniz?"

"Neden emin miyim, Madam?" Hiçbir şeyden emin değilim, emin olmak için gelmedik dünyaya. Kalbim zayıf. Bildiğim ufak bir şeyi söylüyorum sadece, ufacık bir şeyi, ama önem veriyorum buna. On bir yıl önce, üç

yaşmda Müslüman oğlum karşılığında bana bir makbuz verdiniz. Ben Müslümanım, oğlum da Müslümandı. Annesi de Müslümandı. Daha da ileri gideceğim: Doğru dürüst Arap bir oğlan verdim size, şimdi de bana Arap bir oğlan iade etmenizi istiyorum. Kesinlikle Yahudi bir oğlan istemiyorum, Madam. İstemiyorum işte, o kadar. Buna sağlığım elvermez. Size bir Momo Kadir vermiştim Madam, bir Moise Kadir değil, yemden aklımı oynatmak istemiyorum. Yahudilere karşı hiçbir şeyim yok, Madam, Tanrı onlan bağışlasın. Ama bir Arap'ım, iyi bir Müslümanım, çocuğum da tıpkı böyleydi. Momo Arap, Müslüman. Size onu kusursuz bir durumda teslim ettim, aynı durumda geri almak istiyorum, izin verirseniz, bu tür heyecanlara katlanamayacağımı belirtmek isterim. Yaşamım boyunca zulme uğradım, bunu kanıtlayan tıbbi belgelerim var, hepsi eziyet görmüş biri olduğumu onaylıyor."

Madam Rosa umutla, "O halde, Yahudi olmadığınızdan emin misiniz?" diye sordu.

Mösyö Yusuf Kadirdin yüzü sinirden, dalga dalga titredi.

"Madam, Yahudi olmadan ezilmiş biriyim ben. Tekelinizde olan bir şey değil bu. Yahudi tekeli bitti artık, Madam. Ya-hudilerin dışındakilerin de ezilmeye hakkı var. Makbuzuma karşılık, oğlum Momo Kadir"i size teslim ettiğim Arap haliyle istiyorum. Kesinlikle Yahudi bir oğlan istemiyorum, bu kadar dert bana yeter."

"Peki, peki, heyecanlanmayın, belki bir yanlışlık olmuştur/' dedi Madam Rosa, adamm gerçekten sarsıldığım görüyor, hatta Arapların ve Yahudilerin birlikte çekmiş oldukları bütün her şeyi düşününce, acıma duygusu bile duyuyordu.

"Mutlaka bir yanlışlık oldu, of Tanrım," dedi Mösyö Yusuf Kadir ve oturmak zorunda kaldı, çünkü bacaklarında hâl kalmamıştı.

"Momo, kâğıtları getir bakayım," dedi Madam Rosa.

Yatağm altındaki büyük aile bavulunu çıkardım. Anamı aramak için sık sık içini karıştırdığımdan, kimse oradaki karışıklığı benden iyi bilemezdi. Madam Rosa, pansiyona aldığı orospu çocuklarım kimsenin içinden

çıkamayacağı ufak kâğıt parçalarına kaydederdi, çünkü burası güvenilir bir yerdi, analar akşam rahat rahat uyuyabilirlerdi. Kimse onları orospu ana diye ihbar edip haklarım ellerinden alamazdı. Onları Abidjan'a yollamak için şantaj yapacak bir alçak, özel öğrenim görmüş olsa bile, o karışıldığın arasmda tek çocuk bulamazdı.

Bütün kâğıtları Madam Rosa'ya verdim, Madam Rosa parmağım ıslattı, gözlüklerinin ardmdan aramaya koyuldu.

"İşte buldum," dedi muzaffer bir tavırla, parmağım da üstüne koydu. "1956, yedi Ekim küsur."

"Ne demek küsur?" diye inledi Mösyö Kadir Yusuf.

"Yuvarlak hesap olsun diye. O gün bana, biri Müslüman biri Yahudi, iki çocuk teslim ettiler."

Madam Rosa düşündü, düşündü, her şeyi o kadar iyi çözdü ki yüzü aydınlandı.

"Aa, tamam, her şey açıklığa kavuştu," dedi sevinerek. "Dinleri karıştırmışım."

"Nasıl," dedi Mösyö Yusuf Kadir, büyük bir ilgiyle. "Nasıl yani?"

"Momo'yu Moise, Moise'i Momo olarak *yetiştirmiş olma*lıyım," dedi Madam Rosa. "ikisini aym günde aldım, karıştı. Moise, yani gerçek olanı şimdi Marsilya'da, çok saygınlık gördüğü bir Müslüman ailenin yanında. Burada gördüğünüz Momo'cuğumuzu Yahudi olarak yetiştirdim. Barmitzva'sı[1] falan da yapıldı, içiniz rahat etsin, her zaman kaşer yedi."

"Nasıl her zaman kaşer yedi?" diye yaygarayı bastı Mösyö Kadir Yusuf. Her bakıma o kadar çökmüştü ki, iskemlesinden kalkacak gücü bile yoktu. "Benim oğlum Momo kaşer mi yedi her zaman? Barmitzva mı yaptı? Oğlum Momo'yu Yahudiye mi çevirdiniz?"

"Bir kimlik hatası yaptım," dedi Madam Rosa. "Biliyor musunuz, kimlik dediğiniz şey de şaşabilir, denenen bir şey değil ki bu? Üç yaşındaki bir

çocukta, sünnetli bile olsa, pek öyle fazla bir kimlik bulunamaz. Sünnetlileri karıştırdım ve Momo'nuzu iyi bir Yahudi olarak yetiştirdim, içiniz rahat etsin. İnsan oğlunu on bir yıl görmeden durursa, Yahudi olmasına da şaşmamah soma..."

"Ama klinik bir olanaksızlık içindeydim," diye inledi Mösyö Kadir Yusuf.

'Tamam, önce Araptı, şimdi biraz Yahudi oldu, ama hep sizin çocuğunuz," dedi Madam Rosa, iyi bir ev kadını gülüşüyle.

Herif kalktı, kendinde öfkelenecek gücü buldu ve kalktı.

"Arap oğlumu isterim," diye bas bas bağırdı. "Yahudi bir oğul istemem."

"Ama aynısı madem," diye cesaret vermeye çalıştı Madam Rosa.

"Aynısı değil. Vaftiz ettiler oğlumu."

"Ttu, ttu, ttu," diye tükürdü. "Vaftiz edilmedi, Allah esirgesin. Moise iyi bir küçük Yahudidir. İyi bir küçük Yahudisin, değil mi Moise?"

"Evet, Madam Rosa," dedi Moise zevkle, çünkü onun ne annesi umurundaydı, ne babası.

Mösyö Yusuf Kadir kalktı, dehşet şeyler geçiriyordu gözlerinden. Olduğu yerde tepinmeye koyuldu, umutsuzluğu küçük bir dansa kaldırmışçasına.

"Oğlumu bana eski haliyle vermelerini istiyorum. Oğlumu iyi bir Arap olarak istiyorum, kötü bir Yahudi olarak değil."

"Arap ve Yahudi olmaları söz konusu değil burada," dedi Madam Rosa. "Oğlunuzu istiyorsanız onu bulduğunuz durumda alırsınız. Önce çocuğun annesini öldürüyorsunuz, soma kendinizi psikiyatrik ilan ettiriyorsunuz, soma da oğlunuz Yahudi olarak büyütüldü diye, hiç utanmadan sorun yaratıyorsunuz! Moise, git babam öp, bu yüzden ölse bile, babandır yine."

"Hadi, hiç sallanma," dedim, çünkü dört yaş büyüdüğümü öğrendiğim için bayağı rahatlamıştım.

Moise, Mösyö Kadir Yusuf a doğru bir adım attı. Mösyö Kadir Yusuf un ağzmdan, ne kadar haklı olduğunu bilmediği halde, korkunç bir söz çıktı.

"O benim oğlum değil!" diye bağırdı, abartılmış bir tavırla.

Kalktı, kapıya doğru bir adım attı ve işte orada iradesinin dışında bir şey oldu. Niyetlendiği gibi dışarı çıkacağına, ah, sonra da oh dedi, elini sola, kalbin durduğu yere götürdü ve sanki söyleyecek hiçbir şeyi kalmamış gibi yere yığıldı.

"Bak sen şu işe, nesi var?" diye sordu Madam Rosa ve Japon yelpazesiyle yelpazelendi, bundan başka yapacak hiçbir şey yoktu.

"Nesi var? Git bak bakalım."

Ölmüş müydü, yoksa sadece bir süre için bayılmış mıydı, bilmiyorduk, çünkü hiç hareket etmiyordu. Bir süre bekledik, ama adam kımıldamayı reddetti. Madam Rosa'nm aklı başından gidiyordu, çünkü bir polis eksikti başımızda, o bu işlere karıştı mı hiç sonu gelmez. Madam Rosa çabuk birini getirmemi, bir şeyler yapmamızı söyledi, ama ben Mösyö Yusuf Kadir'in ölmüş olduğunu görüyordum, çünkü yüzüne hiçbir derdi kalmamış insanların büyük durgunluğu çökmüştü. Mösyö Yusuf Kadir'in şurasım burasını çimdikledim, dudaklarına da aynayı tuttum, ama artık hiçbir derdi kalmamıştı. Moise tabii hemen tüydü, çünkü tüymek-ten yanaydı o. Ben de Zaoum kardeşlere koştum, bir ölümüz olduğunu, bizim evde ölmüş olmasm diye onu merdivenlere taşımamız gerektiğini söyledim. Geldiler, onu dördüncü katın sahanlığına, garanti Fransız kökenli, böyle bir şey yapma lüksüne sahip Mösyö Charmette'in kapısının önüne bıraktılar.

Soma her şeye rağmen indim, ölü Mösyö Yusuf Kadir'in yanma oturdum, artık birbirimize hiçbir yararımız dokunamazdı, ama yine de bir süre kaldım orada.

Burnu benimkinden çok daha uzundu, ama burunlar yaşadıkça uzarlar hep.

Bir anı bulmak için ceplerim aradım, sadece bir *Gauloises bleues* sigara paketi vardı. Tek bir sigara kalmıştı içinde, yanma oturup onu tüttürdüm,

çünkü geri yanım hep o içmişti, son kalanım da benim içtiğimi düşünmek içimi bir hoş ediyordu.

Hatta biraz ağladım da. Ağlamak hoşuma gidiyordu, bir yakınımı kaybetmiş gibi oluyordum. Soma polis arabasının düdüğünü duydum, başım derde girmesin diye çabucak yukarı tüydüm.

Madam Rosa korkudan hâlâ titriyordu, onu bu durumda görmek beni çok rahatlattı, öteki durumunda da olabilirdi çünkü. Bazen günde sadece birkaç saat kendinde oluyordu, Mösyö Yusuf tam o zamana çatmıştı.

Bir anda dört yaş büyüdüğümü düşünmekten hâlâ kendime gelemiyor, ne tavır takınacağımı bilemiyordum, hatta gittim aynaya baktım. Bir devrim dedikleri, yaşamımın en önemli olayıydı bu. Kendimi bir türlü toparlayamıyordum, aynı adam olmadığınız zamanlar hep böyle olur zaten. Artık eskisi gibi düşünemeyeceğimi biliyordum, ama şimdilik hiç düşürmemeyi yeğliyordum.

"Ah Tanrım," dedi Madam Rosa, yaramızı deşmemek için de olup bitenlerden konuşmamayı denedik. Yam başına, tabureye oturdum, onunla kalabilmem için yaptıklarından ötürü elini minnetle tuttum. Dünyada birbirimizden başka hiçbir şeyimiz yoktu, bari bunu kurtarmayı becermiştik. Bence çok çirkin biriyle yaşadığınızda, sonunda onu çok çirkin olduğu için de seversiniz. Bana kalırsa eciş bücüş yaratüanlar gerçekten büyük bir gereksinim içindedirler, bu yüzden kendinizi onlara kabul ettirmeniz çok daha kolay bir iştir. Şimdi bunları anımsadıkça, Madam Rosa'nm çok daha az çirkin olduğunu fark ediyorum, bir Yahudi köpeği gibi güzel koyu kahverengi gözleri vardı, ama onu bir kadm olarak düşünmemek gerekirdi, çünkü o zaman tabii hiçbir şansı olamazdı.

"Yok be Madam Rosa, on dört yaşımda olduğuma sevindim."

"Böylesi daha iyi. Hem soma akıl hastası bir baba sana göre bir şey değil, çünkü bu soya çeker bazen."

"Doğru, Madam Rosa, şansım varmış."

"Hem sonra, bir şey söyleyeyim mi, Ayşe çok para kazanıyordu, bu hesaba göre babanın kim olduğu gerçekten pek bilinemez. Seni çalışırken yaptı, işine hiçbir zaman ara vermedi."

Sonra aşağı indim, Mösyö Driss'in kahvesinden Madam Rosa'ya çikolatalı bir pasta aldım, onu yedi.

Birkaç gün Madam Rosa'nm aklı başında oldu hep. Doktor Katz'm ceza ertelemesi dediği buydu işte. Zaoum kardeşler haftada iki kez geliyorlardı, içlerinden biri Doktor Katz'ı getiriyordu sırtında. Doktor bir tek zarar saptaması yapmak için tırmanacak değildi altı katı. Madam Rosa'nm başmdan başka organları da olduğunu unutmamak gerekir, her yerine göz kulak olmak gerekiyordu. Doktor Katz bun-lann hesabını yaparken, hiçbir zaman orada bulunmak istemez, aşağı iner, sokakta beklerdim.

Bir kez, zenci geçti oradan. Pek bilinmeyen nedenlerden ötürü zenci diyorlardı ona, belki de öbür zencilerle karıştırmamak içindi, çünkü her zaman bir kişiden çıkartılır herkesin acısı. Hepsinden düşkündü, bir fötr şapkayla gezerdi, on beş yılının en azmdan beşi kimsesiz geçmişti. Anne babası onu bir amcaya teslim etmişler, amcası onu baldızına aktarmış, baldızı onu iyiliksever birine devretmiş, sonunda da her şey çorbaya dönmüş, bu işi kimin başlattığını artık kimse bilememiş. Ama Zenci kendine iğne yapmıyordu, kinci olduğunu, topluma boyun eğmek istemediğim söylüyordu. Mahallede hamal olarak iyi tanınırdı Zenci, çünkü bir telefon konuşmasmdan daha ucuza gelirdi. Bazen günde yüz yolculuk yaptığı olurdu. Rue Bisson'da tek başma oturduğu bir odası bile vardı. Zenci, olimpiyattık formumda olmadığımı hemen çaktı, Rue Bisson'daki tiltli kahvede oynamaya çağırtı beni. Zenci, Madam Rosa öbür dünyayı boyladığı zaman ne yapacağımı sordu, başka birini gözüne kestirdiğimi söyledim. Ama caka sattığımı görüyordu. Bir çırpıda dört yaş birden büyüdüğümü söyledim, beni kutladı. On dört, on beş yaşmda ve kimsesizken, kendini nasıl savunmak gerektiği konusunda bir süre tartıştık. Birtakım adresler biliyordu, ama kıç denen dalganın, bu işten hoşlanmazsanız, çok iğrenç bir şey olduğunu söyledi. Zenci hiçbir zaman ekmek parasını bu yoldan çıkarmamıştı, karı mesleğiydi çünkü bu. Birlikte bir sigara içtik, tilt oynadık, ama Zenci'nin işi vardı, ben de askıntı olacak tipte biri değüdim.

Yukarı çıktığımda Doktor Katz hâlâ oradaydı, Madam Ro-sa'yı hastaneye gitmesi için kandırmaya çahşıyordu. Birkaç kişi daha vardı yukarıda: Zaoum kardeşlerin en büyüğü Mösyö Zaoum, o gün nöbetçi olmayan Mösyö VValoumba, öteki dört yurt arkadaşı. Çünkü ölüm bir insana yaklaşınca, o insan birden önem kazanır, daha çok saygı görür. Doktor Katz herkesi rahatlatmak için deÜ gibi yalan söylüyordu, çünkü moral denen şey de çok önemlidir.

"A, işte Momo'cuğumuz haberleri öğrenmeye geliyor. Size söyleyeyim, haberler iyi, hâlâ kanserimiz yok, hepinizin içi rahat edebilir, ha ha."

Herkes gülümsüyordu, özellikle de ince bir psikolog olan Mösyö VValoumba. Madam Rosa da memnundu, her şeye rağmen bir iş başarmış oluyordu yaşamında.

"Ama zavallı kafamız bazen dolaşımdan yoksun kaldığı için zor anlar geçirdiğimizden, bugünkü böbreklerimiz, kalbimiz de eskisi gibi olmadığından, belki hastaneye, büyük, güzel bir koğuşa gitsek daha iyi olur. O zaman her şey yeniden yola girer."

Doktor Katz'ı dinlerken kıçım donuyordu. Mahallede herkes, hastanede kürtaj olmanın olanaksızlığını, hatta orada işkenceden yana olduklarım, sırtınızda et kaldığı ve içine bir iğne sokabildikleri sürece, sizi zorla yaşatabileceklerim biliyordu. Tıp, ille son sözü kendi söylemeli, Tann'nm buyruğunu engellememek için sonuna dek çarpışmalıdır. Madam Rosa, üstüne mavi elbisesini ve değerli, işlenmiş şalım geçirmişti, ilgi uyandırmaktan hoşnuttu. Mösyö VValoumba çalgısını çalmaya koyuldu, biliyor musunuz, kimsenin kimseye hiç yardımı dokunmadığı anlar çok üzücü olur. Ben de gülümsüyordum ama, içimden gebermek geliyordu. Bazen hissediyordum ki yaşam bu değildi aslında, kesinlikle bu değildi, eski deneyime güvenin siz. Soma arka arkaya hepsi sessizce gittiler, bazı anlar söylenecek hiçbir söz kalmaz. Mösyö YValoumba birkaç nota daha çaldı bize, soma notalar da çekti gitti onunla birlikte.

ikimiz baş başa kaldık, düşmanıma bile dilemem bunu.

"Duydun mu, Momo? Şimdi de hastaneye. Peki, sen ne olacaksın?"

Islık çalmaya koyuldum, söyleyebileceğim tek şey buydu.

Zorro tarzmda bir şeyler söylemek için başımı ona doğru çevirdim, ama müthiş bir şans, tam o sırada Madam Rosa'nm beyni durdu, farkına varmadan iki gün üç gece çekti gitti. Ama kalbi hâlâ hizmeti sürdürüyordu. Uç aşağı beş yukarı yaşıyor sayılırdı.

Doktor Katz'ı, hatta komşuları bile çağırmaya cesaret edemiyordum, bu kez bizi ayıracaklarından kuşkum yoktu. Kalabildiğim kadar kaldım yamnda, ne çişe ne yemeğe gidiyordum. Döndüğü zaman orada bulunmak, ilk göreceği şey olmak istiyordum. Elimi göğsünün üstüne koyuyor, bizi ayıran bütün kilolara karşm, kalbini hissediyordum. Zenci, artık bana hiçbir yerde rastlayamadığı için eve geldi, bir sigara içip uzun uzun baktı Madam Rosa'ya. Soma cebini karıştırdı, bir kart uzattı. *Ağır eşyalarınızı parasız alırız. Tel: 278 78 78* yazılıydı üstünde.

Soma omuzuma vurdu, gitti.

İkinci gün Madam Lola'ya koştum, o da en gürültülü pop plaklarım aldı, yukan çıktı. Madam Lola bu plaklarla ölülerin bile uyandığım söyledi, ama biz hiçbir şey elde edemedik. Doktor Katz'm baştan beri söylediği sebzesel durumdu bu. Madam Lola, arkadaşım bu durumda görünce öylesine duygulandı ki, ilk gece, zarar etmeyi bile göze alarak, Bou-logne ormanına gitmedi. Bu Senegalh herif gerçek bir insandı, bir gün gidip göreceğim onu.

Yahudiyi koltuğunda bırakmak zorunda kaldık. Madam Lola bile, ringde geçen yıllarına rağmen, yerinden kaldıramı-yordu onu.

Kafaları ölen insanlarda en acı şey, bunun ne kadar süreceğinin bilinmemesidir. Doktor Katz, dünya rekorunu on yedi küsur yılla bir Amerikalının kırdığını söylemişti, ama bunun için bakıcılar, damlaları akıtan tesisatlar filan gerekir. Madam Rosa'nm belki bir gün dünya şampiyonu olacağım düşünmek dehşet verici bir şeydi. Şimdi bile her şey burasma kadar gelmişti, rekor kırmak da mutlaka en son merakıydı.

Madam Lola kadar tatlısını çok az gördüm. Hep çocukları olsun istedi, ama daha önce size bu amaçla donatılmış olmadığım anlatmıştım, onların çoğu böyledir ve bu yüzden doğa yasalarıyla aralan iyi değildir. Beni kucağına

aldı, benimle ilgileneceğine söz verdi. Senegalli çocuklar için yakılmış ninniler söyledi. Fransa'da da ninniler vardır, ama ben hiç duymadım, çünkü hiçbir zaman bir bebe olamadım. Her zaman bir sürü başka derdim oldu başımda. Kendisinden özür diledim, artık on dört yaşındayım, hâlâ bebecilik oynanamazdı benimle, biraz garip kaçardı. Sonra Madam Lola işe gitmek için hazırlanmaya çıktı, Mösyö Waloumba da geldi, Madam Rosa'nm çevresinde kabilesine nöbet tutturdu, hatta koca bir kuzu pişirdiler, piknikteymişiz gibi, Madam Rosa'mn çevresinde oturup yedik onu. Hoştu, kırlardaydık sanki.

Madam Rosa'yı, etini önce ağzımızda çiğneyerek beslemeye çalıştık, ama parçaların yansı ağzının içinde, yarısı dışarıda kahyordu. Madam Rosa tath Yahudi gözleriyle her şeye görmeden bakıyordu. Dert değildi, çünkü üstündeki yağlar onu, hatta Mösyö YValoumba'nm bütün kabilesini bile beslemeye yeterdi, ama o dönem çok gerilerde kaldı, artık başkalarım yemiyor zenciler. Sonunda hurma rakısı içip iyice keyiflendiler, Madam Rosa'mn çevresinde dans edip çalgı çalmaya koyuldular. Komşular gürültüden yakınmıyorlardı, çünkü yakman tipte insanlar değildi bunlar, üstelik içlerinde kâğıtları eksik olan bir tek kişi yoktu. Mösyö YValoumba, Bisson sokağında Mösyö Somgo'nun dükkânından alman, özellikle düğünlerde, yanında kola cevizleri yenen hurma rakısından içirdi Madam Rosa'ya. Hurma rakısı, başınıza vurup dolaşım yollarım açtığından, Madam Rosa için iyi bir şeymiş, ama biz hiçbir sonuç alamadık. Madam Rosa'nm yüzü kızardı biraz. Mösyö YValoumba, buralarda dolanan ölümü uzaklaştırmak için en iyi yolun çok güçlü bir biçimde tamtam çalmak olduğunu söyledi. Çünkü ölüm, kendine özgü nedenlerden ötürü tamtamlardan çok korkar. Tamtamlar ellerle çalman ufak davullardır ve bu bütün gece sürdü böyle.

ikinci gün, Madam Rosa'mn artık dünya rekorunu kırmak için yola çıktığına, elinden geleni hiç esirgemeyen hastaneden kurtulamayacağımıza emin oldum. Dışarı çıktım, sokaklarda yürüyüp Tanrı ve benzeri şeyleri düşündüm, çünkü iyice uzaklaşmak istiyordum kendimden.

Önce Ponthieu sokağına, dünyayı geriletme olanakları olan o stüdyoya gittim. Taze kokulu, güzel sarışın kızı da görmek istiyordum. Size ondan sanıyorum söz ettim, hani biliyorsunuz, adı Nadine mi ne, o kız işte. Belki

Madam Rosa'ya karşı hoş bir şey değildi, ama n'aparsımz? Öylesine yalnızdım ki, kazandığım dört yılı bile hissetmiyordum, hâlâ on yaşımda gibiydim, alışkanlık yeteneğim yoktu henüz. Orada, o stüdyoda kızın beni beklediğim söylesem bana inanmazsınız, biliyorum, beklenen heriflerden değilim ben. Ama oradaydı işte, bana ısmarladığı vanilyalı dondurmanın tadını bile hisseder gibi oldum.

Girdiğimi görmedi, aşk sözleri söylüyordu mikrofonda; bunlar insanın dikkatini alan şeylerdir. Perdede, dudaklarım kımıldatan bir kadm vardı, ama her şeyi onun yerine söyleyen ötekiydi, benimki, kendi sesini veriyordu öbürüne. Teknik bir olay.

Bir köşeye ilişip bekledim. Öylesine yalnız hissediyordum ki kendimi, dört yaş daha büyük olmasaydım ağlayabilirdim. Hani bu durumda bile, kendimi tutmak zorundaydım. Işığı yaktılar, kız beni gördü. Odanın içi pek aydınlık değildi ama orada olduğumu hemen fark etti; birden boşanıverdim, tutamadım kendimi.

"Momo."

Sanki önemli biriymişim gibi bana doğru koştu, kolunu omuzuma attı. Ötekiler bana bakıyorlardı.

"Momo. Neden ağlıyorsun? Ne oldu?"

Bunu ona söylemenin ne kadar kolay olduğunu düşünebilirsiniz. Başlanacak bir yeri bile yoktu. İyice yutkundum.

"Bir şey... Bir şey yok."

"Dinle, işim bitti, eve gidiyoruz, her şeyi orada anlatırsın."

Yağmurluğunu almaya koştu, soma arabasma bindik. Ara sıra bana dönüp dönüp gülümsüyordu. Kokusu o kadar güzeldi ki, inanılacak gibi değildi. Olimpiyattık formda olmadığımı anlıyordu, hıçkırığım bile tutmuştu, hiçbir şey söylemiyordu, çünkü neye yarar, sadece ara sıra kırmızı ışıklardan yararlamp elini yanağıma koyuyordu, böyle durumlarda hep iyi gelen bir şeydir. Saint-Honore sokağına, evinin önüne vardık, arabasını avluya soktu.

Yukarıya, dairesine çıktık, orada tanımadığım bir herif vardı. Uzun boylu, uzun saçh, gözlüklü biri. Herifçioğlu sanki çok doğalmış gibi hiçbir şey söylemeden elimi sıktı. Genç sayılırdı, olsa olsa benden iki üç kat daha büyük olmalıydı. Sarışın çocuklar çıkacak, bana gerek olmadığım söyleyecekler mi diye bakındım, ama sadece hiç kötülüğü dokunmayan bir köpek vardı.

İngilizce'yi bilmediğim bir dilde konuşmaya başladılar, soma önüme çay ve sandviç getirdiler, sandviçler pek güzeldi, midem bayram etti. Beni rahat bıraktılar, sanki yapılacak hiç başka şey yokmuş gibi tıkındım, sonra herif biraz konuştu, daha iyi olup olmadığımı öğrenmek istedi, bir şeyler-söylemek için çaba gösterdim, ama söyleyecek o kadar çok, o kadar çok şey vardı ki doğru düzgün soluk alamıyordum bile, hıçkırığım ve Madam Rosa gibi astınum tutmuştu, astım bulaşıcıdır çünkü.

Yarım saat hıçkırarak Yahudi bir sazan balığı gibi konuşmadan durdum, herifin şok geçirdiğimi söylediğim duydum, bu da hoşuma gitti, çünkü şok geçirmiş olmam ilgilerini çekmiş gibiydi. Soma kalktım, evde bana gereksinimi olan yaşh bir insan bulunduğunu, gitmem gerektiğini söyledim, ama Nadine denen kız mutfağa gitti, vanilyah bir dondurmayla döndü, şu boktan yaşamımda yemiş olduğum en güzel şeydir bu, size aynen düşündüğümü söylüyorum.

Soma, kendimi iyi hissettiğimden oturup söyleştik biraz. İlgilendiğim kişinin, gereksinme durumunda, dünyanın bütün rekorlarım kırmaya kalkmış bir Yahudi olduğunu ve Doktor Katz'ın sebzeler üstüne söylediklerini anlattığım zaman daha önce duymuş olduğum ileri yaşlılık, beyin sklerozu gibi sözcükler kullanıyorlardı; ben de seviniyordum. Madam Rosa'dan söz ediyordum çünkü, bu her zaman hoşuma giden bir şeydi. Madam Rosa'mn eski bir orospu olduğunu, bir zamanlar Almanya'daki Yahudi yurtlanna sürülüp soma oradan döndüğünü ve orospu çocuklan için bir ev işletmeye koyulduğunu anlattım. Orospuların, yasal olmadıklarından çocuk yapmaya haklan yoktur, bu yüzden onlara şantaj yapmak çok kolaydır. Orospular da çocuklarım gizlemek zorunda kalırlar, dünyada öyle domuz komşular vardır ki inşam her an ihbar edebilirler yetimhaneye. Bilmem neden, onlarla konuşurken içim birden rahatlıyordu. Bir koltukta oturuyordum rahatça, herif bir sigara, çakmağıyla da ateşim uzatmıştı,

önemli biriymişim gibi dinliyordu beni. Övünmek gibi olmasın ama onlan bayağı etkim altına almıştım. Soma iyice coştum, her şeyi öylesine dışa vurmak istiyordum ki artık hiç duramıyordum, tabii her şeyi anlatabilmem olanaksızdı, çünkü ben Mösyö Victor Hugo değildim, henüz böyle bir şeye hazırlamış değildim kendimi. Her şeyi çok dağınık bir biçimde anlatıyordum, işin sonundan başhyordum hep, Madam Rosa'mn gereksinme durumundan, babamm akıl hastası olduğu için annemi öldürdüğünden. Ama size şunu söyleyeyim, bu işin nerede başlayıp nerede bittiğim hiçbir zaman öğrenemedim, bana kalırsa her şey sadece sürüp gitmekte. Annemin adı Ayşe'ydi, kendini kıçıyla savunur, bazen günde yirmi vizite aldığı olurdu, bir gün bir delilik bunalımında öldürttü kendim, ama soyaçekimli olduğum söylenemezdi, Mösyö Kadir Yusuf babam olduğunu garanti edemezdi çünkü. Nadine'nin dostunun adı Ramon'du, bana biraz doktor olduğunu, kalıtlara pek inanmadığım, böyle şeylere aklımı pek takmamam gerektiğini söyledi. Çakmağıyla sigaramı yeniden yaktı, orospu çocuğu olmanın birtakım şeylerden daha avantajlı olduğunu söyledi. Bari o zaman istediğin babayı seçebilirsin kendine, bu konuda hiçbir zorunluluğun olmaz. Somadan çok iyi sonuçlar veren bir sürü doğum kazası olduğunu, bir sürü doğru düzgün adamın böyle yetiştiğim söyledi. Tamam dedim, bir kere dünyaya geldiniz mi bunun dönüşü yoktur, her şeyi Madam Nadine'in stüdyosundaki gibi geri vitese takıp ananızın kanuna dönemezsiniz, ama rezil olan bir şey varsa o da Madam Rosa gibi cıcığı çıkmış yaşlıların kürtaj edilememesiydi. Onlarla konuşurken rahatlıyordum bayağı, birtakım şeyleri dışa dökünce, daha az yaşamış gibi oluyordum. Hiç de itici bir görünümü olmayan bu Ra-mon adh herif, ben konuşurken çok ilgileniyordu piposuyla, ama ben görüyordum asıl benimle ilgilendiğim. Yalnız Nadi-ne kızın bizi Ramon'la baş başa bırakmasından korkuyordum, çünkü ne de olsa o giderse eskisi kadar sevimli bir hava esmeyecekti. Tam bana göre bir gülüşü vardı Nadine kızın. Daha bir gün önce on yaşındayken birden nasıl kendimi on dördümde bulduğumu anlattığımda bir puan daha kaybettim, çok ilgilenmiş göründüler. Beni o kadar ilginç buluyorlardı ki artık hiç tutamıyordum kendimi. Bana rastlamakla iyi ettiklerim düşünsünler, ilgilerini daha çok çekeyim diye elimden gelen her şeyi yaptım.

"Geçen gün babam geldi. Annemi öldürmeden önce beni Madam Rosa'mn pansiyonuna koymuş, soma annemi öldürdü ve akıl hastası olduğu saptandı. Onun için çalışan başka orospular da vardı ama o annemi yeğlediği için onu

öldürdü. Dışarı çıkmasına izin verdikleri zaman beni istemeye geldi, ama Madam Rosa beni ona vermeye hiç yanaşmadı, çünkü akıl hastası bir baba bana göre bir şey değil, soyaçekim olabilir. Bu yüzden Yahudi Moise'in onun oğlu olduğunu söyledi. Araplarda da Moise'ler vardır ama bunlar Yahudi olmazlar. Tabii Mösyö Yusuf Kadir Arap ve Müslümandı, ona Yahudi bir oğul verdiğimizde ortalığı birbirine kattı ve öldü."

Doktor Ramon da beni dinliyordu, ama asıl hoşuma giden Nadine'in tepkisiydi.

"... Madam Rosa gördüğüm en çirkin, en yalnız ve en mutsuz kadındır, iyi ki ben varım, yoksa kimse onu almazdı. Neden bazı insanların her şeyi vardır? Hem çirkin, hem yoksul, hem hastadırlar da birtakım insanların hiçbir şeyi yoktur, anlamıyorum. Doğru değil bu. Bütün polislerin şefi olan bir dostum var benim, onun güvenlik kuvvetleri herke-sinkinden güçlüdür, her zaman herkesi yener, düşünebileceğiniz en büyük polistir. Bir polis olarak o kadar güçlüdür ki her şeyi yapabilir, kraldır o. Yolda birlikte yürüdüğümüz zaman, bana babalık ettiğim iyice belirtmek için kolunu omuzuma atar. Küçükken bazı geceleri dişi bir arslan yüzümü yalamaya gelirdi, henüz on yaşımdaydım, birtakım şeyler düşünüyordum, okulda ahlakımın bozuk olduğunu söylediler, çünkü dört yaş daha büyük olduğumu bilmiyorlardı, henüz tarihlenmemiştim. Bütün bunlar, Mösyö Yusuf Kadir'in, elinde bir makbuzla babam olduğunu söylemeye gelmesinden çok daha önce oluyordu. Bildiğim her şeyi pek tanınmış hah satıcısı Mösyö Hamil öğretti bana, şimdi kör oldu. Mösyö Hamil'in üstünde Mösyö Victor Hugo'dan bir kitap vardır, büyüyünce ben de sefilleri yazacağım, çünkü söyleyecek bir sözü olan herkes bunu yazar. Madam Rosa bir şiddet nöbetine tutulacağımdan, boğazım kesip ona zararım dokunacağından korkuyordu, soyaçekimli olmamdan kuşkulanıyordu çünkü. Ama hiçbir orospu çocuğu babasının kim olduğunu söyleyemez. Hem ben hiçbir zaman kimseyi gidip öldürecek değilim, insanlar bunun için yaratılmamıştır. Büyüyünce bütün güvenlik kuvvetleri elimin altmda olacak ve hiç korkmayacağım. Dünyayı geriye götürüp, Madam Rosa'nm genç ve güzel olabilmesi için stüdyodaki gibi her şeyin tersine döndürülmemesi çok yazık, o zaman yüzüne bakmak bir zevk olurdu. Bir sirkte palyaço olan dostlarım var, bazen her şeye boşverip onlarla çekip gitmeyi düşünüyorum, ama

Yahudinin yaşadığı sürece bunu yapamam, çünkü onunla ilgilenmek zorundayım."

1

Barmitzva: Yahudilerde erkek çocuğun ergenlik çağına girişini kutlama töreni, (ç.n.)

Gittikçe coşuyor, durmadan konuşuyordum, durduğum an beni artık dinlemeyeceklerinden korkuyordum. Doktor Ramon'un, ondan söz ediyorum çünkü, gözlüklü bir yüzü, gözlerinizin içine bakan gözleri vardı. Hatta bir ara kalktı, beni daha iyi dinleyebilmek için ses alma aletim çalıştırdı, kendimi daha da önemli hissettim, inanılacak gibi değildi. Ramon'un tepesinde yığınla saçı vardı. İlk kez bu kadar ilgi görüyor, bir teybe almıyordum. Ben, ilgi çekmek için rehineler mi almam, adam mı öldürmem, yoksa başka bir şey mi yapmam gerektiğini hiçbir zaman bilemedim. Ah ah, valla dünyada o kadar bol miktarda ilgisiz var ki, aym anda hem dağa hem deniz kıyısına gidilemeyen tatillerdeki gibi seçmek zorunda kalıyorsunuz. Dünyadaki ilgisizliklerin içinde en çok hangisi hoşunuza gidiyorsa onu seçmek zorundasınız, insanlar hep bu tip şeylerin arasmda en iyi ve en pahalı ne varsa onu seçerler, milyonlara mal olan Naziler ya da Vietnam gibi. Geçmişinde zaten yeterince acı çekmiş, asan-sörsüz bir altıncı kattaki bir Yahudiyle gereken ilgiyi çekip televizyona geçecek değildik tabii, yok artık deve. İnsanın ilgisini çekmek için milyonlar gerekir, milyonlar, onlara da içerlememeliyiz, çünkü sayılar küçüldükçe verilen değer de o derdi azalır...

Yan gelip oturmuştum koltuğa, bir kral gibi konuşuyordum, en komiği de, sanki hiçbir zaman hiç böyle bir şey duy-mamışçasına dinliyorlardı beni. Ama daha çok Doktor Ra-mon'du beni konuşturan, çünkü kız, bana öyle geliyordu ki, bunları işitmek istemiyordu, hatta bazen kulaklarım tıkamak istiyormuşçasına bir hareket yapıyordu. Biraz gülmem tutuyordu, çünkü ne yani, yaşamak zorunda değil misiniz?

Doktor Ramon, gereksinme durumundan söz ederken ne demek istediğimi sordu, ben de bunun hiç kimsesiz ve hiçbir şeyiniz olmadığı anlamına geldiğini söyledim. Soma, doktor Ramon orospular çocuklarım bize bırakmamaya başladıklarından beri nasıl yaşadığımızı öğrenmek istedi, ama bu konuda onu hemen rahatlattım. Kıçın, erkeğin en kutsal yeri olduğunu, Madam Rosa bana bunu anlattığında kıçın ne işe yaradığım bile bilmediğimi söyledim ona. Kıçımla savunmuyordum kendimi, içi rahat edebilirdi. Madam Lola adında kendini Boulogne ormanında bu biçimde savunan bir arkadaşımız vardı, o bize çok yardım ediyordu. Herkes onun gibi olsa, dünya bayağı farklı olur, çevrede çok daha az felakete rastlanırdı.

Madam Lola böyle olmadan önce Senegal'de boks şampiyonuydu ve doğa karşı çıkmasaydı, kazandığı parayla koca bir aileyi geçindirebilirdi.

Beni dinleyiş biçimlerinden, yaşamaya pek alışık olmadıklarım anlıyordum. Onlara, biraz cep harçlığı edinmek için Blanche sokağında nasıl pezevenklik yaptığımı anlattım. Şimdi bile hâlâ pezevenk dememeye çalışırım, ama çocukluğumda hep pezevenk dediğimden artık alışkanlık haline geldi. Bazen Doktor Ramon, dostuna siyasal bir şeyler söylüyordu, ama ben pek anlayamıyordum, siyaset gençlerin işi değildir çünkü.

Onlara neler demedim ki. Dışa vuracak daha o kadar şeyim vardı ki hiç durmadan konuşmak istiyordum. Ama çok yorgundum, mavi palyaçoyu görmeye başlamıştım, birtakım işaretler yapıyordu bana, uykum geldiğinde sık sık böyle yapardı, ötekilerin de onu görmesinden, deh meli olduğumu sanmalarından korkuyordum. Artık hiç konuşamıyordum. Bitkin olduğumu gördüler, orada kahp uyumamı söylediler. Ama Madam Rosa'yla ilgilenmem gerektiğim anlattım onlara, yakında ölecekti, o zaman düşünürdük. Bana yine bir kâğıdın üstüne adlarım adreslerini yazdılar, Nadine kız, beni arabayla eve bırakacağım söyledi. Doktor da bizimle gelip, bir şey yapabilir mi yapamaz mı diye Madam Rosa'ya bir göz atacaktı. Madam Rosa'ya, bütün yaptıklarından soma daha ne yapılabileceğini düşünemiyordum, ama arabayla dönmeye olur dedim. Yalnız, garip bir şey oldu.

Tam çıkacaktık, biri beş kez arka arkaya kapıyı çaldı, Madam Nadine açmca önceden gördüğüm iki veledi buldum karşımda, evleriydi orası, söylenecek söz yoktu. Bunlar Na-dine'in çocuklarıydı, okuldan dönüyorlardı ya da ona benzer bir şey. Saçları o kadar san, giysileri o kadar güzeldi ki, düş gördüğünüzü sanırdınız. Bunlar mağazanın önünde değil de içerde olduklarından çalamayacağınız cinste lüks giysilerdi, onlara kadar varmak için satıcı kızlan aşmak gerekir. Hemen bok gibi baktılar bana. Üstüm başım perişandı, bunu hemen hissettim. Çok saçım olduğundan kasketim hep havaya kalkıyor, pardesüm ayaklanma kadar iniyordu. Giysilerinizi yürüttüğünüz zaman büyük mü küçük mü geliyor diye ölçecek zamanınız olmaz, iş aceleye biner. Evet, hiçbir şey demediler ama aym mahalleden olmadığımız belliydi.

Yaşamımda hiç bu iki velet kadar sanşm başka iki çocuk görmedim. Çok az kullanılmış olduklarına kalıbımı basarım, gıcır gıcırdılar. Gerçekten çok farklı şeylerdi.

"Gelin size dostumuz Momo'yu tanıştırayım," dedi anneleri.

iki velet bana hemen sataştı. En küçüğü, altı yedi yaşlarında olam, öteki çünkü on dolaylarında olmalıydı, sanki yaşananda hiç böyle bir şeyle karşılaşmamış gibi baktı yüzüme, soma da:

"Neden böyle giyinmiş?" dedi.

Aşağılanayım diye gelmemiştim ben buraya. Evim değildi burası, bunu bal gibi biliyordum. Soma öteki süzdü beni iyice ve sordu:

"Arap mısın?"

Allah kahretsin, kimse bana Arap diye küfredemezdi. Hem ne yani, ısrar etmeye değmezdi, ne kıskanıyordum ne de bir şey, ama buralan bana göre değildi, yerim doluydu zaten, söyleyecek hiçbir sözüm yoktu. Bir şey vardı boğazımda, onu yuttum, soma dışan fırladım, bastım gittim.

Aym mahalleden değildik kısacası.

Bir sinemanın önünde durdum, ama küçüklere yasak edilmiş bir film oynuyordu. Küçüklere yasak edilen, bir de yasak edilmeyen bütün öbür şeyleri düşününce adamın bayağı gülesi geliyor.

Gişedeki kadm, resimlere baktığımı gördü, gençliği korumak istediğinden, oradan gitmemi söyledi. Hıyar. Küçüklere yasak edilmiş şeylerden bıkmıştım, önümü açtım, çükümü gösterdim ve fırladım gittim, dalga geçmenin sırası değildi çünkü.

Annem kürtaj olmadığı gün, bir cinayet işledi. Madam Rosa bu sözcüğü ağzmdan düşürmezdi, iyi bir eğitim görmüş, okula gitmişti çünkü.

Yaşam herkesin harcı olan bir şey değil.

Bir daha eve dönene dek hiçbir yerde takılmadım, tek istediğim şey Mada Rosa'mn yanma oturmaktı, ikimiz bari aynı bokun soyuyduk.

Eve gelince kapının önüne bir hasta arabası gördüm, ayvayı yediğimizi ve kimsesiz kaldığımı sandım, ama araba Madam Rosa için değil, ölmüş biri içindi. Öyle bir rahatladım ki dört yaş büyümüş olmasaydım ağlayacaktım. Artık hiçbir şeyim kalmadı sanmıştım. Mösyö Bouaffa'nın cesediydi bu. Mösyö Boüaffa, hani biliyorsunuz, size sözünü etmediğim adam. Hakkında söylenecek hiçbir şey yoktu çünkü, ortalıkta az görülen biriydi. Kalbine bir şey olmuştu. Kimse öldüğünü fark etmemiş. Hiç mektup almazmış çünkü; bunu bana dışarda olan Zaoum kardeşlerin en büyüğü Mösyö Zaoum söyledi. Onu ölü gördüğüme hiç bu kadar sevinmedim, bunu Mösyö Bouaffa'nın aleyhine söylemiyorum tabii, Madam Rosa'mn lehine söylüyorum, biri ne kadar ölüyse öteki o kadar yaşıyor sayılırdı.

Hemen yukan çıktım, kapı açıktı. Mösyö VValoumba' ran arkadaşları gitmişlerdi, ama Madam Rosa kendim görebilsin diye ışığı açık bırakmışlardı. Madam Rosa koltuğuna yığılmıştı, gözlerinden yaşlar aktığım görünce ne kadar sevindiğimi düşünebilirsiniz, çünkü hâlâ yaşıyor demekti bu. Hatta hıçkırığı tutmuş insanlar gibi biraz sarsılıyordu.

"Momo... Momo... Momo..."

Sadece bunu söyleyebiliyordu ama bana yetti.

Koştum, öptüm onu. Güzel kokmuyordu, çünkü sıçmış ve işemişti altına. Onu daha da çok öptüm, kendisinden tiksindiğimi sanmasını istemiyordum çünkü.

"Momo... Momo..."   .

"Evet, Madam Rosa, ben geldim, bana güvenebilirsiniz."

"Momo... Duydum... Bir hasta arabası çağırdılar... Geliyorlar..."

"Sizin için değil, Madam Rosa, ölen Mösyö Bouaffa içindi."

"Korkuyorum..."

"Biliyorum, Madam Rosa, ama yaşıyorsunuz demektir bu."

"Hasta arabası..."

Konuşmakta zorluk çekiyordu, sözcüklerin dışarı çıkabilmeleri için kasları olması gerekir, onunsa bütün kasları yıpranmıştı.

"Size değil. Peygamberin üzerine yemin ederim, sizin burada olduğunuzu bile bilmiyorlar."

"Gelecekler, Momo..."

"Şimdi değil, Madam Rosa. Kimse ihbar etmedi sizi. Yaşıyorsunuz, hatta altınıza bile ettiniz, yalnız canlılar yapar bunu."

Biraz rahatlamış göründü. Başka yerlerim görmemek için gözlerine bakıyordum. Bana inanmayacaksınız ama bu yaşh Yahudinin nefis gözleri vardı.

Mösyö Hamil'in halıları gibi. Mösyö Hamil de bir zamanlar, "Nefis halılarım var," derdi. Mösyö Hamil dünyada hiçbir şeyin güzel bir hah kadar güzel olamayacağım, hatta Allah'ın bile onun üstünde oturduğunu sanır. Bana sorarsanız bir sürü şeyin üstüne oturuyor Allah.

"Gerçekten leş gibi kokuyor."

"İçerisi hâlâ çahşıyor demektir bu."

"İnşallah," dedi Madam Rosa. "Yakında öleceğim."

"*İnşallah,* Madam Rosa."

"Öleceğime seviniyorum, Momo."

"Hepimiz sizin için seviniyoruz. Herkes dostunuz burada. Herkes iyiliğinizi istiyor."

"Beni hastaneye götürmelerine izin verme, Momo. Ne pahasına olursa olsun, izin verme."

"İçiniz rahat etsin, Madam Rosa."

"Hastanede beni zorla yaşatacaklar, Momo. Bu amaçla hazırlanmış yasalan var. Tam Nurenberg yasalan bunlar. Bunu sen bilmezsin, çok gençsin."

"Hiçbir zaman, hiçbir şey için çok genç olmadım, Madam Rosa."

"Doktor Katz beni hastaneye ihbar edecek, onlar da gelip beni götürecekler."

Hiç ağzımı açmadım. Yahudiler birbirlerini ihbar etmeye başlamışsa, ben bu işe burnumu sokacak değildim. Yahudiler bok yesin, onlar da herkes gibidir.

"Hastanede beni kürtaj etmezler."

Hâlâ açmıyordum ağzımı. Madam Rosa'nm elini tutuyordum. Bari böylece yalan söylemiş olmuyordum.

"Amerika'daki o dünya şampiyonuna ne kadar çektirdiler, Momo?"

Hıyar numarasma yattım.

"Hangi şampiyona?"

"Amerika'dakine. Mösyö VValoumba'yla neler konuştuğunuzu duydum."

Allah kahretsin.

"Madam Rosa, Amerika'da dünyanın bütün rekorlarım kınyorlar, büyük sporcu bunlar. Fransa'da Marseille Olimpi-yatlan'nda sadece yabancılar oluyor. Brezilyalılar bile var, ya da her neyse. Sizi almazlar. Hastaneye demek istiyorum."

"Yemin et..."

"Ben burada oldukça, Madam Rosa, kıçımı yer hastane."

Madam Rosa'mn gülmesi bile tuttu. Laf aramızda gülümsediği zaman daha güzel görünmez Madam Rosa, aksine, geriye kalan her şey daha çok göze

batar. En çok dökülen yam saçlanydı. Başında daha otuz iki tel saç vardı, aynen son kez gibi.

"Madam Rosa, neden yalan söylediniz bana?"

Gerçekten şaşırmış göründü.

"Ben mi yalan söylemişim sana?"

"On dört yaşımdaydım da neden bana on yaşımda olduğumu söylediniz?"

İnanmayacaksınız ama, biraz kızardı.

"Birazcık küçülttüm seni. Sen her zaman benim küçük erkeğim oldun. Hiçbir zaman gerçekten sevmedim başka birini. Yılları sayıyor, korkuya kapılıyordum. Çok çabuk büyümeni istemiyordum. Senden özür dilerim."

Birden öptüm onu, elini tuttum, sanki bir kadınmış gibi kolumu omuzuna attım. Soma Madam Lola'yla Zaoum kardeşlerin en büyüğü Mösyö Zaoum geldiler, birlikte Madam Rosa'yı kaldırdık, soyduk, yere serdik ve yıkadık. Madam Lola, Madam Rosa'nm her yerine esans döktü, perukasını taktık, üstüne kimonosunu geçirdik, yatağına yatırdık; tertemizdi ve onu böyle görmek hoş oluyordu.

Ama Madam Rosa gittikçe kötüleşiyordu, insanın sadece acı çektiği için yaşamasının ne büyük bir haksızlık olduğunu size anlatamam. Organizması beş para etmiyordu artık, bir yanı iyi çalıştı mı, bu kez başka bir yeri bozuluyordu. Daha kolay olduğundan hep savunusuz yaşlılara saldırılır, Madam Rosa da işte bu cinayetin kurbanıydı. Her yam dökülüyordu, kalbi, karaciğeri, böbreği, soluk boruları, dökülmeyen tek parçası yoktu. Evde bir tek ikimizdik, dışarda da Madam Lo-la'dan başka kimsemiz yoktu. Uyuşukluğu gitsin diye Madam Rosa'yı her sabah yürütüyordum. Tamamen paslanmamak için omuzuma dayamp, kapıdan pencereye gidip geliyordu. Yürürken, sevdiği ve hepsinden daha az hüzünlü

olan bir Yahudi plağı çahyordum ona. Yahudilerin plakları, neden bilmem, hep hüzünlü olur. Bu hüznü doğuran folklorlarıdır. Madam Rosa sık sık,

"Bütün felaketlerin nedeni Yahudilerdir," diyordu. Yahudi olmasaymış, dertlerinin onda biri gelmezmiş başma.

Mösyö Charmette bize bir çelenk yollamıştı, çünkü bilmiyordu ölenin Mösyö Bouaffa olduğunu, Madam Rosa'dır sanıyordu, herkes Madam Rosa'nm iyiliğim istiyordu çünkü. Madam Rosa hoşnuttu, bu ona umut veriyordu, hem sonra yaşamında ilk kez birinden çelenk ahyordu. Mösyö YValoum-ba'nın kabile kardeşleri muzlar, tavuklar, mangolar ve pilav getirdiler, aüede mutlu bir olay olacağı zaman böyle yapmak gelenektir onlarda. Hepimiz Madam Rosa'ya karşı sanki yakında her şey bitecekmiş gibi davramyorduk, böylece daha az korkuyordu. Bisson sokağı dolaylarındaki Afrika yurtlarının Katolik papazı peder Andre de geldi Madam Rosa'yı ziyarete, ama papazlık etmeye değil, sadece ziyarete gelmişti. Madam Rosa'yı hiç tavlamaya çahşmadı, çok efendice davrandı. Biz de ona bir şey demedik. Tann'nın işleri nasüdır, biliyorsunuz. İstediğini yapar O, güç O'ndan yanadır çünkü.

Somadan Peder Andre bir kalp tıkanmasından öldü, ama sanıyorum kendiliğinden olmuş bir olay değildi bu, başkalarının işiydi. Kendisinden daha önce söz etmedim size, çünkü yetkisi içine giren insanlardan değildik Madam Rosa'yla ben. Onu Belleville'e, Katolik işçilerle ilgüenmesi için, gerekli biri olarak yollamışlardı, bizse ne işçiydik ne katolik. Çok yumuşaktı, biraz suçlu bir havası vardı hep, sanki yapılacak sitemler olduğunu biliyormuş gibi. Azıcık sözünü ediyorum, yiğit bir adamdı çünkü, ölünce de bende güzel bir am bıraktı.

Peder Andre bir süre oturacağa benziyordu, ben de sokağa haberleri öğrenmeye indim, pis bir olay olmuştu çünkü. Heriflerin hepsi eroine 'bok' der, sekiz yaşmda bir velet de heriflerin kendilerine bok iğneleri yaptığını, bunun harika bir şey olduğunu duymuş, öteki bok sanıp gazetenin üstüne sıçmış ve kendine gerçek bir bok iğnesi yapıp ölmüştü. Çocuğa yetersiz bilgiler verdiler diye Le Mahoute'la iki başka herifi de götürmüşlerdi, ama bence eroin iğnesi yapmasını öğretmek zorunda değildiler sekiz yaşındaki bir velede.

Yukarı çıktığımda peder Andre'nin yanında, Chaumes sokağındaki Mösyö Rubin'in kaşer bakkaliyesinin yanında oturan hahamı buldum. Mutlaka, Madam Rosa'mn çevresinde bir papazın dolandığım duymuş, Madam

Rosa'mn Hıristiyan bir ölüm yapmasından korkmuş olmalıydı. Haham bizim eve bugüne dek hiç ayağım basmamıştı. Madam Rosa'yı orospuluk zamanından tamyordu çünkü. Ne peder Andre, ne de başka türlü ama şimdi anımsayamayacağım bir adı olan haham yelteniyordu kalkmaya; orada, Madam Rosa'nın yatağının yanındaki iki iskemleye çakılmış duruyorlardı. Vietnam savaşından bile söz ettiler, çünkü bu tarafsız bir alandı.

Madam Rosa iyi bir gece geçirdi, ama ben karanlıkta gözlerim açık, değişik bir şeyler düşünüp durdum, bu değişik şeylerin de ne olabileceğim hiç bilmiyordum.

Ertesi sabah Doktor Katz Madam Rosa'nın haftalık muayenesi için geldi, sahanlığa çıktığımızda felaketin kapımızı çalacağım hemen hissettim.

"Onu hastaneye götürmek gerek. Burada kalamaz. Hasta arabası çağıracağım."

"Ne yapacaklar ona hastanede?"

"Gereken bakımı gösterecekler. Bir süre daha yaşayabilir, belki daha bile fazla. Bu durumda, yaşamları yıllarca uzatılmış insanlar biliyorum."

Allah kahretsin, diye geçirdim aklımdan, ama Doktor'un önünde hiçbir şey söylemedim. Bir an duraksadım, sonra sordum:

"Söyleyin Doktor, bir soydaş olarak onu kürtaj edemez misiniz?"

"Nasıl kürtaj etmek? Neler söylüyorsun sen?"

"Evet, ne yani, acı çekmesini engellemek için kürtaj edemez misiniz?"

İşte o zaman Doktor öylesine duygulandı ki, oturmak zorunda kaldı. Başım iki elinin araşma aldı, birkaç kez alışkanlığın gerektirdiği gibi gözlerim göğe kaldırıp göğüs geçirdi.

"Hayır, Momo'cuğum, bunu yapamayız. Acısız ölümü kesinlikle yasaklar yasalar. Burası uygar bir ülke. Neden söz ettiğini bilmiyorsun sen."

"Biliyorum. Cezayirliyim ben, neden söz ettiğimi biliyorum. Halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkı var orada. Kutsal bir haktır bu."

Doktor Katz bir garip baktı yüzüme, benden ürkmüş gibiydi. Ağzım açmış, susuyordu. İnsanlar, anlamak için o kadar az çaba gösteriyorlar ki, bazen burama geliyor.

"Halkların kendi kaderlerim tayin etme hakkı var mı yok mu, Allah kahretsin!"

"Tabii var," dedi Doktor Katz. Hatta üstünde oturduğu basamağa karşı saygılı davranmak için ayağa bile kalktı.

"Tabii ki var. Güzel ve yüce bir şeydir bu. Ama ne ilgisi var, onu anlamıyorum."

"İlgisi şu ki eğer öyle bir şey varsa, halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkı herkes gibi Madam Rosa için de ge-çerlidir. Eğer istiyorsa kürtaj olmak hakkıdır. Bunu da ona siz yapmalısınız, çünkü Yahudi düşmanlığı olmaması için Yahudi bir doktor gerekir. Yahudiler arasmda birbirinize acı çektirmemelisiniz. Bu bir rezilliktir."

Doktor Katz'm soluklan gittikçe sıklaşıyordu, öyle güzel konuşuyordum ki almnda ter damlalan bile belirmişti, ilk kez gerçekten dört yaş daha büyüktüm.

"Sen ne dediğini bilmiyorsun, çocuğum, ne dediğini bilmiyorsun."

"Çocuğunuz değilim ben. Hatta bir çocuk değilim. Bir orospunun oğluyum, babam anamı öldürdü, bunu öğrendiniz mi her şeyi öğrendiniz demektir ve artık hiç çocuk sayü-mazsınız."

Doktor Katz o kadar şaşkın bakıyordu ki bana, titremesi tuttu.

"Kim söyledi sana bunu, Momo? Kim sana böyle şeyler söyledi?"

"Kimin söylediği önemli değil, Doktor Katz, çünkü bazen ne kadar az babanız olsa o kadar iyidir, mutlaka tanıdığınız Mösyö Victor Hugo'nun arkadaşı Mösyö Hamil gibi konuşmak gerekirse, müşerref olduğum eski

deneyime güvenin siz. Öyle bakmayın bana, Doktor Katz, bir şiddet nöbetine tutulacak değilim, ne akıl hastasıyım ne de soyaçekimli, orospu annemi öldürecek de değilim, çünkü bu zaten olmuş, Tanrı onun bu dünyada çok iyilik etmiş kıçım bağışlasın, burada tek sevdiğim şey olan Madam Rosa dışında hepiniz de bok yiyin, tıbbın hatırı için dünya sebze şampiyonu olmasına izin vermeyeceğim onun, sefilleri yazacağım, kimseyi öldürmeden her istediğimi söyleyeceğim, çünkü ikisi de aym kapıya çıkar, siz de kalpsiz yaşh bir çıfıt olacağınıza, organı yerine gerçek bir kalbi olan gerçek bir Yahudi olsaydınız bir iyilik edip Madam Ro-sa'yı kürtaj eder, adı bile bilinmeyen bir pederin kıçına taküğı yaşamdan hemen kurtarırdınız onu, adam öyle iyi gizlenmiş ki yüzü bile belli değil, adamı tasvir etmek bile yasak, çünkü arkasmda koca bir mafya var, bu yüzden de cinayetler, Madam Rosa gibi şeyler oluyor ve böylece pis hıyar doktorlar yardımlarım esirgedikleri zaman hüküm giyiyorlar..."

Doktor Katz'm rengi atmıştı, güzel ak sakalına, kalp hastası gözlerine iyi gidiyordu bu, sustum, çünkü ölürse, bir gün ona söyleyeceğim şeylerin hiçbirini duymamış olacaktı. Ama bacaklarının üstünde duramıyordu artık, basamağa oturmasına yardım ettim, yine de yaptıklarını ne bağışladım ne bir şey. Elini kalbine götürdü, kendisini öldürmeyeyim diye yalvaran bir banka kasadan gibi baktı yüzüme. Ama sadece kollarımı kavuşturdum, kendimi, kaderim tayin etme hakkı olan bir halk gibi hissediyordum.

"Momo'cuğum, Momo'cuğum..."

"Momo'cuğumu boşverin. Allah kahretsin, evet mi hayır mı?"

"Bunu yapmaya hakkım yok."

"Onu kürtaj etmek istemiyor musunuz?"

"Olanaksız bir şey bu. Acısız ölümün cezası çok ağırdır."

Güldürüyordu beni. Cezası ağır olmayan nedir, merak ediyorum ben, hele ortada cezalandırılacak hiçbir şey olmadığı zamanlar.

"Onu hastaneye koymak gerek, bu bir insanlık görevidir..."

"Beni de alacaklar mı hastaneye, onun yanına?"

Bu onu biraz rahatlattı, gülümsedi bile.

"İyi bir çocuksun, Momo. Hayır, ama ziyarete gidebilirsin. Yalnız pek yakında artık tamyamayacak seni..."

Başka şeylerden konuşmayı denedi.

"Söz açılmışken, sen ne olacaksm, Momo? Tek başma yaşayamazsın."

"Beni dert edinmeyin. Pigalle'de bir sürü orospu tanıyorum. İki öneri aldım bile."

Doktor Katz ağzım açtı, yüzüme baktı, yutkundu, soma herkes gibi göğüs geçirdi. Ben düşünüyordum. Zaman kazanmak gerekiyordu, her durumda geçerli olan bir şeydir bu.

"Dinleyin, Doktor Katz, hastaneye telefon etmeyin. Birkaç gün daha tamym bana. Belki kendiliğinden ölür. Hem soma bir yer bulmalıyım. Yoksa beni yetimhaneye verecekler."

Yine göğüs geçirdi. Bu herif ne zaman soluk alsa göğüs geçirirdi. Göğüs geçiren herifler burama kadar gelmişti.

Yüzüme baktı, ama başka türlü.

"Sen hiçbir zaman öteki çocuklar gibi olmadın, Momo. Hiçbir zaman da öbür adamlar gibi olmayacaksın, her zaman bildim bunu."

'Teşekkür ederim, Doktor Katz, hoş şeyler söylüyorsunuz bana."

"Bunu gerçekten düşünerek söylüyorum. Her zaman çok farklı bir insan olacaksm."

Bir süre düşündüm.

"Babam akü hastası olduğu için belki de."

Doktor Katz öyle kötü görünüyordu ki, hasta gibiydi.

"Hiç de değü, Momo. Bunu demek istemedim. Henüz, bunları anlamak için çok gençsin ama..."

"Hiçbir zaman, hiçbir şey için genç olunmaz, Doktor, eski deneyime güvenin siz."

Şaşırmış göründü.

"Nereden öğrendin bu deyimi?"

"Dostum Mösyö Hamil hep böyle der."

"Ha peki. Çok akıllı, çok duyarlı bir oğlansm, fazla duyar-lısın hatta. Sık sık Madam Rosa'ya herkes gibi olamayacağını söylemişimdir. Bazen büyük şairler doğar böyle, bazen yazarlar, bazen de..."

Göğüs geçirdi:

"Bazen de isyancüar. Ama için rahat etsin, normal olmayacaksın demek değüdir bu."

"Umarım hiçbir zaman normal olmam, Doktor Katz, bir tek namussuzlar normal olur hep. Normal olmamak için elimden gelen her şeyi yapacağım, Doktor..."

Yine ayağa kalktı, ona bir şey sormanın tam sırası diye düşündüm, bu hikâye bayağı canımı sıkmaya başlamıştı.

"Baksanıza, Doktor, on dört yaşımda olduğumdan kuşkunuz yok, değil mi? Yirmi, otuz yaşmda, ya da daha büyük olmayayım sakm? Önce on, soma on dört yaşımda olduğumu söylediler. Allahın cezası, cüce miyim yoksa? Hiç cüce olmak istemiyorum. Doktor, onlar hem normal hem farklı olsalar bile."

Doktor Katz sakalının altından güldü, sonunda bana gerçekten iyi bir haber verdiğine seviniyordu.

"Hayır, cüce değilsin Momo, doktor sözü veriyorum sana. On dört yaşındasın, ama Madam Rosa seni yanında mümkün olduğu kadar çok tutmak istiyordu, onu bırakıp gitmenden korkuyordu, bu yüzden seni on yaşmda olduğuna inandırdı. Belki bunu sana daha önce söylemeliydim ama..."

Gülümsedi ve bu onu daha da hüzünlü gösterdi.

"... ama güzel bir aşk öyküsüydü, hiçbir şey söylemedim. Madam Rosa için birkaç gün daha beklemeye hazırım, ama hastaneye gitmesi kaçınılmaz bir şey sanıyorum. Acısına son vermeye hakkımız yok, anlattım sana. Bu arada ona biraz hareket yaptırın, ayağa kaldırın, elini kolunu sallasın, odanın içinde ufak gezintiler yapsın, yoksa bütün vücudu çürüyecek, çıbanlanacak. Onu biraz kımıldatmak gerek. İki üç gün veriyorum, daha fazla veremem..."

Zaoum kardeşlerden birini çağırdım, Doktor Katz'ı omuzlarına ahp aşağı indirdi.

Doktor Katz hâlâ yaşıyor, bir gün onu görmeye gideceğim.

Başımı dinlemek için bir süre merdivenlerde tek başıma oturdum. Yine de cüce olmadığımı öğrendiğime seviniyordum, bu da bir şeydi. Bir kez kolsuz bacaksız bir adamın resmini gördüm. Kendimi daha iyi hissetmek için sık sık düşünürüm onu, böylece kollu bacaklı olmanın zevkim çıkarırım. Soma Madam Rosa'ya yaptırmamız gereken hareketleri düşündüm, bana yardım etsin diye Mösyö VValoumba'yı aramaya gittim, ama çöp toplama işindeydi. Bütün gün Madam Rosa'mn yaranda durdum, geleceğini öğrenmek için iskambil falı açıyordu. Mösyö VValoumba işinden dönünce arkadaşlarıyla yukarı çıktı. Madam Rosa'yı kaldırıp hareket ettirdiler. Odanın içinde gezdirdiler önce, Madam Rosa'mn bacakları hâlâ çahşıyordu, sonra onu bir örtünün üstüne yatırdılar, içinde kımıldasın diye biraz salladılar. Hatta güldüler sonra, çünkü Madam Rosa'yı büyük bir bebek gibi görmek çok komiklerine gidiyordu. Bir şeycilik oynuyor gibiydik. Madam Rosa'ya bu çok iyi geldi, hatta teker teker herkese tath bir söz söyledi. Sonra onu yatırdık, yedirdik. Aynasını istedi. Kendim aynada görünce gülümsedi, geriye kalan otuz beş saç teline biraz çekidüzen verdi. Hepimiz genel görünümünden ötürü onu kutladık. Madam Rosa yüzünü boyadı, kadınlığına hâlâ önem veriyordu, insan hem çirkin olup hem de bunu

elinden geldiğince düzeltmeye çalışabilir pekâlâ. Madam Rosa'nm güzel olmaması çok yazıktı, bu konuda çok yeteneği vardı, çok hoş bir kadm olabilirdi. Kendi kendine gülümsüyordu aynada, kendinden iğrenmediğine hepimiz çok seviniyorduk.

Soma Mösyö VValoumba'mn kardeşleri ona biberli pilav yaptılar, kam hızlansın diye biber yemesi gerektiğim söylüyorlardı. Bunun üstüne Madam Lola geldi, bu Senegalli ne zaman gelse, içeri güneş girmiş gibi olurduk. Madam Lola konusunda beni tek üzen şey, ara sıra onun deyimiyle, 'bütün haklara sahip bir kadm olmak için' gidip önündekileri kestirmeyi düşünmesiydi. Ben bunu aşırılık diye tanımlıyorum, hep korkarım bir yerini acıtacak diye.

Madam Lola giysilerinin birini Madam Rosa'ya armağan etti, moral denen şeyin kadınlarda ne kadar önemli olduğunu biliyordu. Şampanya da getirdi, dünyada bundan daha güzel bir şey olamaz. Madam Rosa'nm üstüne esans döktü.

Madam Lola yaradılış olarak çok şen bir insandır, çünkü Afrika'run güneşi onu bu yönde kutsamıştır, son moda giysileriyle yatağm üstüne, bacak bacak üstüne atışım görmek büyük bir zevkti. Madam Lola, bir erkek olarak çok güzel bir kadm sayılır, ağır siklet şampiyonluk döneminden kalma sesini bir yana bırakırsak, ama bu konuda elinden hiçbir şey gelemezdi, çünkü ses doğrudan doğruya yumurtalarla ilgili bir şeydir, yaşamının en büyük üzüntüsü de buydu. Şemsiyem Arthur vardı yanımda, bir çırpıda kazandığım dört yaşıma rağmen ondan bir anda ayrılmak istemiyordum. Yavaş yavaş ahşmak hakkımdı, başkalarının birkaç yaş büyümesi çok daha uzun sürer, ben de fazla acele etmemeliydim.

Madam Rosa o kadar çabuk toparlıyordu ki kendini, ayağa kalktı, hatta tek başma yürüdü, düşmanın geri çekilmesi ve umut dönemiydi artık. Madam Lola elinde çantasıyla işe gidince, yemeğe oturduk. Madam Rosa pek tanınmış bakkal Mösyö Cemaili'nin yolladığı tavuğu zevkle yedi. Mösyö Ce-maili'nin kendisi ölmüştü, ama yaşarken Madam Rosa'yla iyi ilişkileri olmuştu, sonradan da ailesi işi devraldı. Madam Rosa soma reçelle çay içti biraz, dalgm bir tavır takındı, birden korktum, yeni bir budalalık saldırısına uğruyor sandım. Ama gündüz onu o kadar sarsmışlardı ki, kan, görevini yerine getiriyor, gerektiği gibi kafasına ulaşıyordu.

"Momo, bana bütün gerçeği söyle."

"Bütün gerçeği bilmiyorum, Madam Rosa, kimin bildiğini bile bilmiyorum."

"Doktor Katz sana ne dedi?"

"Sizi hastaneye koymak gerektiğim, orada sizinle ilgilenip ölmenizi engelleyeceklerini söyledi. Uzun zaman yaşayabilirsiniz daha."

Ona böyle şeyler söylediğim için kalbim sıkışıyordu, sanki iyi bir haber veriyormuşum gibi gülümsemeye bile çalıştım.

"Benim hastalığıma ne diyor onlar?"

Yutkundum.

"Kanser değil, Madam Rosa, yemin ederim."

"Doktorlar buna ne diyor, Momo?"

"Uzun zaman yaşanabilir böyle."

"Nasıl böyle?"

Susuyordum.

"Momo, bana yalan mı söyleyeceksin? Yaşlı bir Yahudi kansıyım, bir erkeğe yapılabilecek bir şeyi yaptılar bana..."

Mensch diyordu, Yahudice bu hem kadm hem de erkek için geçerlidir.

"Bilmek istiyorum. Bir *mensch'e* yapılamayacak bazı şeyler vardır. Bazı günler aklırrun başmda olmadığım biliyorum."

"Hiçbir şey değil, Madam Rosa, pekâlâ yaşanabilir böyle."

"Nasıl böyle?"

Kendimi tutamadım. Yaşlar ta içerlerden sıkıyordu boğazlım. Kendimi ona doğru attım, beni kollarına aldı.

"Sebze gibi, Madam Rosa!" diye bağırdım, "Sebze gibi! Sebze gibi yaşatmak istiyorlar sizi!"

Hiçbir şey demedi, biraz terledi sadece.

"Beni ne zaman almaya gelecekler?"

"Bilmiyorum, bir iki gün içinde. Doktor Katz sizi seviyor, Madam Rosa. Bizi ancak, bıçak kemiğe dayandığı zaman ayıracağım söyledi."

"Gitmeyeceğim," dedi Madam Rosa.

"Ne yapacağımı şaşırdım, Madam Rosa. Bunların hepsi domuz. Kürtaj etmek istemiyorlar sizi."

Çok sakin görünüyordu. Sadece yıkanmak istediğini söyledi, çünkü altına ıslatmıştı.

Şimdi düşünüyorum da, çok güzel buluyorum onu. Birini nasıl düşündüğünüze bağlıdır bu.

"Gestapo bunlar," dedi.

Bir daha hiçbir şey söylemedi.

Gece üşüdüm, kalktım gittim, Madam Rosa'mn üzerine ikinci bir battaniye attım.

Ertesi sabah hoşnut uyandım. Uyandığım zaman önce hiçbir şey düşünmem, bu yüzden bayağı keyifli olurum. Madam Rosa yaşıyordu. Her şeyin iyi gittiğim göstermek için güzel güzel güldü bana, sadece karaciğeri, bir de Doktor Katz'm kötü gözle baktığı sol böbreği sancıyordu, iyi gitmeyen başka ayrıntıları da vardı ama bunlann ne olduğunu söylemek bana düşmez, hiçbir şey anlamam bu işlerden. Dışarıda güneş vardı, güneşten yararlamp perdeleri açmak istedim ama Madam Rosa hoşlanmadı, çünkü ışıkta kendini daha fazla görüyor, üzülüyordu. Aynayı aldı, sadece:

"Ne kadar çirkin olmuşum, Momo," dedi.

Tepem attı, yaşh ve hasta bir kadm hakkında kimsenin kötü konuşmaya hakkı yoktu. Bence her şeyi aym bakışla yargılayamayız, örneğin herkes gibi olmayan su aygırlarıyla kaplumbağaları.

Gözlerim kapadı, yaşlar aktı yüzüne, ama ağladığından mı, yoksa kaslarının gevşediğinden mi, bilmiyorum.

"Canavara döndüğümü çok iyi biliyorum."

"Madam Rosa, sadece başkalarma benzemiyorsunuz, o kadar."

Yüzüme baktı.

"Ne zaman almaya geliyorlar beni?"

"Doktor Katz..."

"Doktor Katz'm sözünü duymak istemiyorum. Yiğit bir adam ama kadınları tanımıyor. Ben güzel bir kadındım, Momo. Provence Sokağı'nda en iyi müşteriler bana gelirlerdi. Ne kadar paramız kaldı?"

"Madam Lola yüz frank bıraktı. Daha da verecek. Kendini çok iyi savunuyor. " .

"Ben hiçbir zaman Boulogne ormanında çalışmazdım. Hiçbir yerde yıkanamazsımz. Halleş'de bizim her türlü temizlik gereksinimlerimizi karşılayan iyi cins otellerimiz vardı. Hem Boulogne ormanı, manyaklardan ötürü tehlikelidir de."

"Madam Lola suratım dağıtır manyakların, boks şampiyonu olduğunu biliyorsunuz."

"Bir azize o, onsuz ne olurduk, bilmem."

Soma Yahudice bir dua okumak istedi. Annesi böyle öğretmişti ona. Çok korktum, yemden çocukluğa dönüyor sandım, ama suyuna gittim. Yalnız beynindeki gevşeklikten ötürü sözleri anımsayamıyordu. Duayı Moise'e

öğretmişti, aralarında birtakım işler çevirmelerine tepem attığı için ben de öğrenmiştim. Okudum:

"Şma israel, adenoy, elohenu adenoy ehot buruh şein kveit mal-husse îoilem boet..."

Bunları benimle birlikte tekrar etti, sonra kenefe gittim. Yahudiler gibi ttu ttu ttu diye tükürdüm, benim dinim değildi çünkü. Madam Rosa giyinmek istedi, ama tek başıma yardım edemezdim ona, zenci yurduna gittim, Mösyö VValoum-ba'yı, Mösyö Sokoro'yu, Mösyö Tane'yi buldum orada, daha bir sürü adam vardı, ama hepsi çok tath insanlar olduklarından adlarını söyleyemeyeceğim.

Yukarı çıktığımızda Madam Rosa'nm yemden budalalaş-tığını hemen gördüm. Ağzım açmış, baygın baygın bakıp salya akıtıyordu, buna daha önce de tanık olduğum için yeniden üstünde durmak istemiyorum. Hemen Doktor Katz'm Madam Rosa'ya yaptırmamızı söylediği hareketleri anımsadım, kımıldasın ve kan kendisine gerek duyulan her yere yetişsin diye. Hemen Madam Rosa'yı bir battaniyenin üstüne yatırdık, Mösyö YValoumba'mn kardeşleri, dillere destan güçleriyle onu havaya kaldırıp sallamaya koyuldular, ama o sırada, Zaoum kardeşlerin en büyüğü Mösyö Zaoum'un sırtında, elinde küçük bavulu ve aletleriyle Doktor Katz geldi. Mösyö Zaoum'un sırtından bile inmeden köpürüverdi, çün-

kü söylemek istediği bu değildi kesinlikle. Doktor Katz'ı hiç bu kadar öfkeh görmemiştim, hatta oturup elini kalbine götürmek zorunda bile kaldı, burada ne kadar Yahudi varsa hepsi hastadır. Belleville'e uzun zaman önce Avrupa'dan geldiler, yaşh ve yorgundurlar, işte bu yüzden daha uzaklara gidemediler, burada kaldılar. Doktor Katz öyle bir bağırdı ki bana, dehşet bir şey, hepimize vahşi dedi. Mösyö VValoumba çok kızdı, bunun bir dedikodu olduğunu söyledi. Doktor Katz özür diledi, kötü niyetli olmadığım söyledi, ama Madam Rosa'mn bir gözleme gibi havalara atılmasını değil, buracıkta bin bir önlemle yürütülmesini istemişti o. Mösyö VVa-loumba'yla hemşerileri Madam Rosa'yı hemen koltuğuna yerleştirdiler, çünkü Madam Rosa'mn doğal gereksinimlerinden ötürü çarşaflarım değiştirmek gerekiyordu.

"Hastaneye telefon edeceğim," dedi Doktor Katz, kesin bir tavırla. "Hemen bir hasta arabası istiyorum. Durumu bunu gerektiriyor. Sürekli bakıma ihtiyacı var."

Ağlamaya koyuldum, ama boşuna dil döktüğümü görüyordum. İşte o anda dahice bir buluş geldi aklıma, o ara gerçekten elimden her şey gelebilirdi.

"Doktor Katz, onu hastaneye koyamayız. Bugün olmaz. Bugün ailesi geliyor."

Şaşırmış göründü.

"Ailesi ne demek? Hiç kimsesi yok onun."

"İsrail'de akrabaları var ve..."

Yutkundum.

"Bugün geliyorlar."

Doktor Katz İsrail'in anısına, bir dakika saygı duruşunda bulundu. Aklı almıyordu bir türlü.

"Peki, birlikte gidemez misiniz?"

Bu sözü içime oturdu. Bir yerlere gidebilmek için her şeyimi verebilirdim.

"Madam Rosa oradan beni getirtmeye çalışacak."

Ne söyleyeceğimi o kadar şaşırmıştım ki, sesim çıkmıyordu.

"Madam Rosa sonunda razı oldu. Bugün onu almaya geliyorlar, yann da uçağa binecekler."

"Ya sen, Momo'cuğum? Sen ne olacaksm?"

"Birini buldum burada, Madam Rosa beni getirtene kadar onunla kalacağım."

"Ne... Neye kadar?"

Artık ağzımı açmadım. Her şeyi öyle bir yüzüme gözüme bulaştırmıştım ki, işin içinden nasıl çıkacağımı bilemiyordum.

Mösyö YValoumba ve hemşerileri, her şeyi çözümlediğimden dolayı çok hoşnuttular. Ben şemsiyem Arthuı'le yere oturmuştum. Bir türlü toparlayamıyordum kafamı. Artık hiçbir şey bilmiyordum, bilmek de istemiyordum.

Doktor Katz kalktı.

"Bu bayağı iyi bir haber," dedi. "Madam Rosa farkmda olmasa bile uzun süre yaşayabilir. Hastalığı hızla ilerliyor. Ama ara sıra kendine geldiğinde çevresine bakacak, yurdunda olduğunu görüp mutlu olacak. Akrabalarına söyle, gelip beni görsünler, artık hiçbir yere kımıldamıyorum, biliyorsun."

Elini başımın üstüne koydu. O kadar çok adam koyuyor ki elini başımın üstüne... Kendilerim iyi hissediyorlar böyle.

"Madam Rosa'yı, gitmeden önce kendine gelirse, benim adıma kutlarsın."

"Oldu, *mazltov,"* dedim.

Doktor Katz gururla baktı yüzüme.

"Dünyada Yidiş konuşan tek Arap sensin herhalde."

"Evet, *mittorniş zor gen."*

Yahudiceyi bilmediğiniz takdirde, "Şikâyetimiz yok," demektir bu, Yidiş dilinde.

"Madam Rosa'ya, onun adma ne kadar sevindiğimi söylemeyi unutma," diye tekrarladı Doktor Katz.

Doktor Katz'dan size bu son söz edişim, çünkü n'apalım, yaşam bu.

Zaoum kardeşlerin en büyüğü onu aşağı indirmek için kapıda kibarca bekliyordu. Mösyö YValoumba ve kabile kardeşleri Madam Rosa'yı tertemiz yatağına yatırıp gittiler. Ben orada, üstümde pardesüm, kolumda Arthur'le Madam Rosa'ya bakıyordum, sırtüstü yatmaya alışık olmayan bir kaplumbağa gibiydi.

"Momo..."

Başımı büe kaldırmadım.

"Evet, Madam Rosa."

"Her şeyi duydum."

"Biliyorum, baktığınızı gördüm."

"Ne o, İsrail'e mi gidiyorum?"

Hiçbir şey söylemiyordum. Onu görmemek için başımı eğiyordum, her bakıştığımızda ikimiz de çok kötü oluyorduk.

"İyi ettin, Momo'cuğum. Bana yardım edecek misin?"

"Tabü yardım edeceğim, Madam Rosa, ama hemen değil."

Hatta biraz da ağladım.

Madam Rosa iyi bir gün geçirdi, iyi uyudu, ama ertesi akşam yönetici aylardır ödemediğimiz kirayı almak için eve gelince, her şey daha berbat oldu. Bakacak kimsesi olmayan yaşh ve hasta bir kadım evde tutmanın ayıp olduğunu, in-sanlıkçı nedenlerden ötürü bir düşkünler yurduna konması gerektiğini söyledi. Yönetici, hamamböceği gözlü şişko bir keldi, Madam Rosa için Pitie hastanesine, benim için de yetimhaneye telefon edeceğim söyleyip gitti. Bir de sallanan koca koca bıyıkları vardı. Merdivenleri uçarak indim, yöneticiyi Mösyö Driss'in kahvesine girmiş, telefon etmeye hazırlanırken yakaladım. Madam Rosa'mn arkabalanmn ertesi gün geüp onu İsrail'e götüreceklerini, benim de Madam Ro-sa'yla birlikte gideceğimi söyledim. Dairesini bırakacaktık. Aklıma çok parlak bir düşünce geldi; Madam Rosa'mn akrabaları üç aylık kirayı ödeyecek, ama hastane beş kuruş

vermez, dedim. Yemin ederim, kazandığım dört yaş bayağı fark ediliyordu, doğru dürüst düşünmeye çok çabuk ahşıyordum artık. Hatta, Madam Rosa'yı hastaneye, beni de yetimhaneye koyduğu anda Belleville'in bütün Yahudilerini ve Araplarını, atalarımızın toprağma dönmemizi engelledi diye karşısında bulacağım söyledim. İyice bindirdim adama, birden kampanalarım ağzının içinde bulacağım söyledim, Yahudi teröristler hep böyle yapar ve bundan kötü bir şey olamaz, kaderlerini tayin etmek ve evlerine dönmek için çarpışan Arap kardeşlerimin dışmda, Madam Rosa ve benimle uğraşırsa, karşısında hem Yahudi hem Arap teröristleri bulacaktı, artık kendi bileceği işti bu. Herkes bize bakıyordu, kendimden çok hoşnuttum. Tam olimpiyatlık formdaydım. Bu adamı öldürmek geliyordu içimden, büyük bir umutsuzluk içindeydim, kahvede kimse bu halde görmemişti beni. Mösyö Driss bizi dinliyordu, yöneticiye Yahudilerle Araplar arasındaki işlere burnunu sokmamasını salık verdi, bunun ona pahahya mal olabileceğim söyledi. Mösyö Driss Tunus'tan geliyor, ama orada da Arap vardır. Yönetici kireç gibi olmuştu, topraklarımıza döndüğümüzü bilmediğim, bu işe herkesten çok sevindiğini söyledi. Bir şey içmek isteyip istemediğimi sordu. İlk kez erkekler için içki ısmarlıyorlardı bana. Bir Coca Cola istedim, eyvallah dedim ve altıncı kata çıktım. Artık yitirecek zamanımız yoktu.

Madam Rosa'nm yine sersemliği üstündeydi, ama korktuğunu görüyordum, bu da bir zekâ belirtisi sayılır. Beni imdadına çağınyormuş gibi adımı söyledi.

"Buradayım, Madam Rosa, buradayım..."

Bir şeyler söylemeye çalışıyor, dudaklarım oynatıyor, başını sallıyor, insan olabilmek için çaba harcıyordu. Ama sonuç olarak sadece gözleri büyüyor, ağzı açılıyor, elleri koltuğun kolları üstünde, şimdiden zili duyuyormuş gibi önüne bakıyordu...

"Momo!"

"Sıkılmayın, Madam Rosa, hastanede dünya sebzeler şampiyonu olmanıza izin vermeyeceğim..."

Bilmem söyledim mi size, Madam Rosa Mösyö Hitleı'in portresini hâlâ yatağının altında saklıyordu, kendini çok kötü hissettiği zaman onu ahyor, seyrediyor ve hemen kendini daha iyi hissediyordu. Portreyi yatağın altından aldım, Madam Rosa'nm önüne koydum.

"Madam Rosa, Madam Rosa, bakın kim burada..."

Onu sarsmak zorunda kaldım. Biraz göğüs geçirdi, karşısında Mösyö Hitler'i görünce hemen tanıdı, hatta bir çığlık attı, böylece bütün bütüne kendine geldi ve kalkmaya çalıştı.

"Çabuk olun, Madam Rosa, gitmemiz gerek, çabuk..."

"Geliyorlar mı?"

"İnşallah."

Kafası çalışmaya başlamıştı, çünkü yaşhlarda en güçlü şey hep anılardır.

"Bana yardım etmelisin, Momo..."

"Durun, Madam Rosa, daha zamanımız var, henüz telefon etmediler, ama artık burada kalamayız... Gidecektik, unuttunuz mu?"

Onu çok zor giydirebildim, üstelik bir de güzel olmak istedi, boyanırken aynasını tutmak zorunda kaldım. Neden en güzel giysilerini giymek istediğini anlamıyordum, ama kadınlık tartışılacak şey değildir. Dolabmda, tamdık hiçbir şeye benzemeyen bir sürü giysisi vardı, parası olduğunda üstüne giymek için değil, sadece düş kurmak için bit pazarına gider alırdı onları. İçine bütünüyle sığabildiği tek giysi, kuşlu, çiçekli, doğan güneşli Japon kimonosuydu. Perukasını taktı, dolabın aynasında bir daha bakmak istedi kendine, ama ben izin vermedim, bakmaması daha iyiydi.

Merdivenleri inmeye başladığımızda gecenin on biri olmuştu. Hiç bunu becereceğini düşünemezdim. Madam Rosa'nm, Yahudi deliğine ölmeye gitmek için, içinde daha ne kadar çok gücü olduğunu bilmiyordum. Yahudi deliğini hiçbir zaman ciddiye almamıştım ben. Orayı neden düzelttiğini, neden ara sıra indiğim, orada oturduğunu, çevresine bakınca rahat bir nefes

aldığını hiç anlamamıştım. Şimdi anlıyordum. Yeteri kadar yaşamamıştım, yeteri kadar deneyim yoktu, hatta bugün bile hani size konuşuyorum ya, biliyorum ki imanınız ne kadar gevrese hep daha öğrenecek bir şeyleriniz kahyor.

Merdiven otomatiği doğru dürüst çalışmıyor, sürekli sönüyordu. Dördüncü katta gürültü ettik biraz, Oudja'dan gelen Mösyö Zidi kapıya çıktı. Madam Rosa'yı görünce, sanki yaşamında hiç Japon kimono görmemiş gibi ağzı açık kaldı, hemen kapıyı kapadı. Üçüncü katta, Montmartre'da yerfıstığı ve kestane satan Mösyö Mimun'a rasladık, yakında zengin olup Cezayir'e dönecekti. Durdu, gözlerini kaldırdı.

"Tanrım, bu ne?" diye sordu.

"İsrail'e giden Madam Rosa."

Düşündü taşındı, biraz daha düşündü taşmdı, bir şeyi merak etti, ürkek bir sesle, "Neden onu böyle giydirmişler?" diye sordu.

"Bilmem Mösyö Mimun, Yahudi değilim ben."

Mösyö Mimun şöyle bir yutkundu.

"Yahudileri bilirim. Onlar böyle giyinmez. Kimse böyle giyinmez. Böyle bir şey olamaz."

Mendilim çıkardı, alnını sildi, soma Madam Rosa'nm inmesine yardım etti, çünkü bunun, bir tek erkeğin becereceği iş olmadığım görüyordu. Aşağı inince eşyaların nerede olduğunu, taksiyi beklerken Madam Rosa'mn üşüyüp üşümeyeceğini merak etti, kimsenin bu durumda bir kadım Yahudile-re yollamaya hakkı olmadığım söyledi. Mösyö Mimun'a altıncı kata çıkmasını, eşyalarla ilgilenen Madam Rosa'mn akrabalarıyla konuşmasını söyledim, o da bana en son merakının İsrail'e Yahudi yollamak olduğunu söyledi ve gitti. Aşağıda tek başımıza kaldık, acele etmemiz gerekiyordu, mahzene yarım kat kalmıştı.

Vardığımızda Madam Rosa koltuğa yığıldı, ölecek sandım. Gözlerini kapamıştı, soluğu göğsünü şişirmeye yetmiyordu. Mumları yaktım. Yere,

yanma oturdum, elini tuttum. Kendini biraz daha iyi hissetti, gözlerini açtı, çevresine bakındı.

"Bir gün buraya ihtiyacım olacağım biliyordum, Momo," dedi. "Şimdi rahat öleceğim."

Hatta, yüzüme bakıp gülümsedi.

"Dünya sebze rekorunu kırmayacağım."

"İnşallah."

"Evet Momo, *inşallah.* İyi bir çocuksun. Seninle hep iyi olduk birlikte."

"Öyle Madam Rosa, kimsesizlikten iyidir."

"Şimdi bana duamı söylet, Momo. Belki bir daha hiç dua edemeyeceğim."

"Şma israel adenoi..."

Hepsini, *laeliem boet'e* kadar tekrarladı benimle, hoşnut göründü. Bir saat kadar iyi oldu, soma yine bozuldu. Geceleyin, çocukken öğrendiği, Lehçe bir şeyler mırıldanıyordu, Blume-tag admda belki de kadınken pezevenk olarak tanıdığı bir herifi sayıklamaya koyuldu. Artık pezevenk dendiğini biliyorum, ama ağzım alıştı. Soma başka hiçbir şey demedi, oracıkta boş bir bakışla, altına edip karşıki duvara baktı durdu.

Ben size bir şey söyleyeyim mi: Böyle şeyler olmamalı dünyada. Tıpkı düşündüğüm gibi söylüyorum. Hiçbir zaman anlayamayacağım. Kürtaj iznini neden sadece gençlere verirler de yaşlılara vermezler? Bence, Amerika'daki dünya sebze rekorunu kıran herif, İsa'dan daha çok çekmiş sayılır, çünkü on yedi küsur yıl çakılı kalmış çarmıhında. Bana kalırsa, kendini savunmaktan aciz ve artık hizmet görmek istemeyen insanlara yaşamı zorla burunlarına sokmak kadar rezil bir şey yoktur.

Bir sürü mum vardı, karanlığı daha az görmek için çoğunu yaktım. Madam Rosa yine iki kez Blumetag, diye mırıldandı. Artık burama gelmeye başlamıştı, bakalım Blumetag onunla uğraşır mıydı benim kadar? Sonra Blumetag'ın Yahudicede çiçek bayramı demek olduğunu anımsadım,

kadınca bir düş görüyor olmalıydı yine. Kadınlık her şeyden güçlü bir şeydir. Madam Rosa gençken bir kez kırlara gitmiş olmalıydı, belki de bir herifle. Ve bu bir türlü akimdan silinmemişti.

"Blumetag," dedi Madam Rosa.

Onu orada bıraktım, yukarıya şemsiyem Arthur' ü almaya çıktım, çünkü ona alışmıştım. Daha soma Mösyö Hitler'in portresini almak için bir kez daha çıktım, hâlâ Madam Rosa'yı tek etkileyen şey oydu.

Madam Rosa'mn Yahudi deliğinde uzun zaman kalmayacağım, Tanrı'nın ona acıyacağım düşünüyordum, çünkü bitkin olduğunuzda her türlü şey geçer aklınızdan.

Madam Rosa'mn güzel yüzüne bakarken boyalarım, sevdiği ve onu kadm yapan bütün şeyleri unuttuğunu anımsadım, yukarı çıktım. Bu üçüncü çıkışımdı, usanmıştım artık, gerçekten çok şey istiyordu Madam Rosa.

Ona arkadaşlık etmek için şilteyi yanına koydum, ama hiç uyuyamadım, mahzenlerde adları kötüye çıkmış farelerden korkuyordum çünkü, ama hiç yoktu. Ne zaman uyuduğumu bilmiyorum, uyandığım zaman aşağı yukarı hiç yanan mum kalmamıştı. Madam Rosa'nm gözleri açıktı, ama önüne Mös-ye Hitler'in portresini koyduğumda orah olmadı. Bu durumda inmemiz bir mucizeydi.

Dışarı çıktığımda öğleydi, kaldırıma oturdum, Madam Rosa'mn nasıl olduğunu sordukları zaman, İsrail'e, Yahudi yurduna gittiğim, ailesinin onu almaya geldiğini, orada modem bir konforu olacağım ve çok daha çabuk öleceğim söylüyordum, buradaki yaşamı ona göre değildi artık. Hatta belki bir süre daha yaşayacak, beni de getirtecekti, çünkü bu hakkımdı benim, orası Arapların da hakkıdır. Madam Rosa huzura kavuştuğu için herkes seviniyordu. Mösyö Driss'in kahvesine gittim, beleşe yedirdi beni, pencerenin yanma, güzel gri-beyaz bornozlu Mösyö Hamil'in karşısına oturdum. Mösyö Hamil görmüyordu ama adımı üç kez arka arkaya söylediğim zaman, hemen anımsadı.

"Aa Momo'cuğum, evet, evet, anımsıyorum... Onu iyi tanırım... Ne oldu şimdi?"

"O benim, Mösyö Hamil."

"Öyle mi, öyle mi, özür dilerim, artık görmüyorum."

"Nasılsınız, Mösyö Hamil?"

"Dün iyi bir kuskus yedim, bu öğleyin et suyu içip pilav yiyeceğim. Henüz bu akşam ne yiyeceğimi bilmiyorum, ama çok merak ediyorum."

"İnsan birini sevmeden yaşayabilir mi, Mösyö Hamil?"

"Kuskusu çok severim Victor'cuğum, ama her gün değil."

"Ne dediğimi duymadınız, Mösyö Hamil. Küçükken bana, sevdasız yaşanmayacağım söylemiştiniz."

Yüzüne ta içerlerden bir aydınlık geldi.

"Evet evet, doğru, ben de gençken birini sevdim. Evet, haklısın küçük..."

"Momo. Victor değil."

"Evet, Momo'cuğum. Ben de gençken birini sevdim. Bir kadm sevdim. Adı..."

Sustu, şaşırmış göründü.

"Anımsayamıyorum."

Kalktım, mahzene döndüm.

Madam Rosa'nm sersemliği üstündeydi. Sersemlik değil, akıl durgunluğu denir buna, sağolun. Gelecek sefere anımsamaya bakarım.

Bir çırpıda dört yaş büyüdüm, kolay değil. Bir gün ben de mutlaka herkes gibi konuşacağım, dilin amacı budur zaten. Kendimi iyi hissetmiyordum, her yerim ağrıyordu. Madam Rosa'nın karşısına Mösyö Hitler'in portresini koydum ama hiçbir etkisi olmadı. Madam Rosa'nm daha yıllarca böyle yaşayabileceğini düşünüyordum, böyle bir kötülük etmek istemiyordum

ona, ama kürtajını kendim yapmaya cesaret edemiyordum. Karanlıkta bile iyi görünmüyordu, bulduğum bütün mumlan yaktım, yalnız kalmayayım diye. Boya takımını aldım, Madam Rosa'nm dudaklarını, yanaklarını boyadım, kaşlarım sevdiği şekilde çizdim. Gözkapak-larım maviyle beyaza boyadım, üstlerine de onun yaptığı gibi ufak yıldızlar yapıştırdım. Takma kirpiklerini takmak istedim, ama durmadılar. Madam Rosa'mn artık soluk almadığını görüyordum, ama umurumda değildi, soluk almadığında da seviyordum onu. Şemsiyem Arthur'le yanındaki şiltenin üstüne oturdum, kendimi daha da kötü hissetmeye çalıştım bütün bütüne öleyim diye. Karanlık çökünce mum yaktım, bir daha, bir daha, bir daha yaktım. Sonra mavi palyaço, fazladan dört yaşıma rağmen beni görmeye geldi, kolunu omuzuma koydu. Her yerim ağrıyordu, sarı palyaço da geldi, yeni kazandığım dört yaşı boşverdim, umurumda değildi. Ara sıra kalkıyor, Mösyö Hitler'in portresini Madam Rosa'nm önüne koyuyordum ama oralı olmuyordu, çünkü artık bizimle değildi. Bir iki kez öptüm onu, bu da bir işe yaramadı. Yüzü soğuktu. Artistik kimonosu, kızıl perukası ve yüzüne sürdüğüm bütün boyalarla, çok güzeldi. Şurasını burasını biraz daha boyadım, çünkü her uyandığımda biraz daha gri ve mavi oluyordu. Yamba-şındaki şiltenin üstünde uyudum, dışarı çıkmaya korkuyordum, kimsem yoktu çünkü. Her şeye rağmen Madam Lo-la'ya çıktım, o farklı biriydi. Madam Lola evde değildi, kötü bir saatte gelmiştim. Madam Rosa'yı tek başma bırakmaktan korkuyordum, uyanıp da her yanı karanlık görürse öldüğünü sanabilirdi. Aşağı indim, bir mum yaktım, ama çok değil, azıcık, çünkü bu halde görülmek hoşuna gitmezdi. Daha az göze görünmesi için onu bol kırmrzı ve bir sürü güzel renkle yeniden boyadım. Yine yam başında uyudum, sonra da, hiçbir şeye, hiç kimseye benzemeyen Madam Lola'ya çıktım. Tıraş oluyordu, müzik ve ateşe yumurta koymuştu, güzel kokuyordu. Yarı çıplaktı, mesleğinin izlerini silmek için her yerini ovuyordu şiddetle. Elinde tıraş bıçağı, yüzünde tıraş kremiyle ve bir de çırılçıplak olduğunda, tanıdık hiçbir şeye benzemiyordu, bu da bana iyi geldi. Son dört yılda o kadar değişmiş olmalıydım ki, kapıyı açtığında dili tutuldu.

"Tamım! Neyin var Momo? Hasta mısın?"

"Madam Rosa adına size elveda demeye geldim."

"Hastaneye mi götürdüler?"

Oturdum, çünkü artık hiç gücüm yoktu. Açlık grevi yapmak için bilmem ne kadar zamandır yemiyordum. Ben doğa yasalarının içine edeyim! Ne olduklarını bile bilmek istemiyorum.

"Hayır, hastaneye götürmediler. Yahudi deliğinde Madam Rosa."

Bunu söylememeliydim, ama neresi olduğunu bilmediğini hemen fark ettim.

"Ne?"

"İsrail'e gitti."

Madam Lola böyle bir şeyi o kadar az bekliyordu ki sabunların ortasında ağzı açık kaldı.

"Ama gideceğini hiç söylememişti bana."

"Onu uçakla almaya geldiler."

"Kim?"

"Ailesi. Bir sürü akrabası varmış orada. Onu uçakla almaya geldiler, altlarında bir araba var. Bir Jaguar."

"Seni tek başma mı bıraktı?"

"Ben de oraya gideceğim, Aldırtacak beni."

Madam Lola yine yüzüme baktı ve alnımı elledi.

"Ateşin var senin, Momo!"

"Yok, idare eder."

"Hadi gel, birlikte yiyelim, iyi gelir."

"Hayır teşekkür ederim, artık yemiyorum."

"Artık yemiyorsun da ne demek? Neler söylüyorsun sen?"

"Ben doğa yasalarının içine ederim."

Güldü.

"Ben de."

"Doğa yasaları bok yesin, Madam Lola. Onların ağzma sıçayım ben. Doğa yasaları öyle rezil şeyler ki yaşamalarına bile izin vermemek gerek."

Kalktım. Bir göğsü ötekinden büyüktü, çünkü doğal değildi Madam Lola. Ben Madam Lola'yı severdim.

Bana tatlı tatlı güldü.

"Şimdilik yanımda kalmak istemez misin?"

"Hayır, teşekkür ederim, Madam Lola."

Geldi yanıma çömeldi, çenemi tuttu. Kollan dövmeliydi.

"Burada kalabilirsin. Ben seninle ilgilenirim."

"Hayır, teşekkür ederim, Madam Lola, daha önceden bulduğum biri var."

Göğüs geçirdi, kalktı gitti, çantasını karıştırdı.

"Al şunu."

Otuz frank uzattı.

Musluktan su içmeye gittim, çünkü müthiş susamıştım.

Aşağı indim, Madam Rosa'yla birlikte ben de Yahudi deliğine kapandım. Ama dayanamadım. Kalan bütün esansı Madam Rosa'mn üstüne döktüm, ama olacak şey değildi. Dışarı çıktım, Coule sokağmdan renkli boyalar,

bana sürekli asılan pek tanınmış Mösyö Jacques'in eczanesinden de esans şişeleri aldım[1]. Herkesi cezalandırmak istiyor, hiçbir şey yemiyordum, ama artık onlarla konuşmaya bile değmezdi, bu yüzden gittim, bir birahanede sosis yedim. Döndüğümde Madam Rosa doğa yasalarından ötürü daha da şiddetli kokuyordu, üstüne en sevdiği şişe olan Samba'yı döktüm. Sonra daha az gözüksün diye aldığım bütün renklerle yüzünü boyadım. Gözleri hâlâ açıktı, ama çevrelerindeki kırmızı, yeşil, sarı ve maviyle daha az korkunç oluyordu, çünkü böylece hiçbir doğal yanı kalmıyordu. Sonra Yahudilerin hep yaptığı gibi yedi mum yaktım, Madam Rosa'nm yanındaki şiltenin üstüne uzandım. Manevi annemin cesedinin yanmda üç hafta kaldığım doğru değil, çünkü Madam Rosa manevi annem değildi. Doğru değil bu, hem sonra dayanamazdım, çünkü esansım kalmamıştı. Madam Lola'mn verdiği parayla dört kez esans almaya çıktım, bir o kadarını çaldım. Hepsini Madam Rosa'nm üstüne döktüm, doğa yasalarını gizlemek için aldığım bütün boyalarla yüzünü boyadım, boyadım, ama Madam Rosa'nm her yanı dehşet çürüyordu, çünkü bu dünyada acıma diye bir şey yoktur. Kokunun nereden geldiğini anlamak için kapıyı kırıp beni Madam Rosa'nm yanma uzanmış gördüklerinde, "İmdat!" ve "Ne feci şey!" diye bağırmaya koyuldular, ama daha önce bağırmayı akıl etmemişlerdi, yaşamın kokusu yoktur çünkü. Beni hasta arabasıyla götürdüler, orada adınızı ve adresinizi yazdığınız kâğıt parçasmı buldular cebimde. Sizi çağırdılar, çünkü telefonunuz var, benim için bir şey ifade ettiğinizi sanmışlar. İşte hepiniz böyle geldiniz, beni evinize, köye götürdünüz, karşılığında benden hiçbir şey istemeden. Sanıyorum Mösyö Hamil, aklı başmda olduğu zamanlar birini sevmeden yaşanamayacağım söylerken haklıydı, ama hiç söz vermiyorum, bakacağız. Ben Madam Rosa'yı sevdim, hâlâ onu görmeye devam edeceğim. Ama madem veletleriniz istiyor, bir süre sizde kalmaya razıyım. Dünyanın nasıl geriye götürüldüğünü Madam Nadine gösterdi bana, çok ilgileniyor, bütün kalbimle diliyorum bunu. Doktor Ramon şemsiyem Arthur'ü almaya bile gitti, içim içimi yiyordu, çünkü duygusal değerinden ötürü kimse istemez onu, sevmek gerek.

SON